

**Keskinäinen
Eläkevakuutusyhtiö
Tapiola**

**Toimintakertomus
ja
Tilinpäätös
2008**

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiö Tapiolan (Eläke-Tapiola) toimialaan kuuluvat lakisääteiset työeläke- ja yrittäjäeläkevakuutukset. Yhtiö on osa Tapiola-ryhmää.

AVAINLUVUT

		tapiola.fi			
Eläke-Tapiola		Tilinpäätös 2008			
Tunnusluvut					
Tiivistelmä tunnusluvuista					
	2008	2007	2006	2005	2004
Vakuutusmaksutulo, milj. euroa	1 403,0	1 273,7	1 191,2	1 168,1	1 061,4
Maksutulon muutos, %	10,1	6,9	2,0	10,0	6,2
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin, milj. euroa	-667,1	310,3	474,6	569,7	404,7
tuotto sitoutuneelle pääomalle, %	-8,3	4,1	6,8	9,2	7,2
Liikekulut vak.maksun hoitokustannustulosta, %	81,8	81,1	76,5	72,3	74,7
Kokonaistulos, milj. euroa	-612,2	-78,2	168,6	306,0	228,1
Vastuuvelka, milj. euroa	7 236,1	7 197,7	6 681,9	6 187,9	5 701,6
Toimintapääoma, milj. euroa	1 043,9	1 406,1	1 470,9	1 331,9	1 047,0
% vastuuvasta 1)	16,2	21,3	24,3	24,1	20,7
suhteessa vakavaraisuusrajaan	2,9	1,8	2,2	2,6	2,8
suhteessa vakavaraisuusrajaan hyvityssiirtoa laskettaessa	1,7				
Tasoisvastuu, milj. euroa	303,0	295,0	333,2	312,9	325,5
Eläkevarat, milj. euroa 2)	7 479,3	7 976,9	7 502,4	6 851,7	6 100,4
Siirto asiakashyvityksiin (%) TyEL-palkkasummasta	0,2	0,4	0,4	0,4	0,4
TyEL-palkkasumma, milj. euroa	5 736,3	5 367,7	4 956,0	4 739,5	4 363,2
YEL-työtulosumma, milj. euroa	826,6	790,3	730,9	677,3	645,3
Eläkkeensaajia, lkm	110 732	107 471	104 018	102 101	99 447
Henkilöstömäärä keskimäärin 3)	188	187			

1) Suhdeluku laskettu %:na vakavaraisuusrajan laskennassa käytetystä vastuuvasta

2) Vastuuvelka + arvostuserot

3) Henkilöstö on työsuhteessa vuodesta 2008 alkaen eläkeyhtiöön. Vuoden 2007 tiedot on muunnettu vertailukelpoisiksi

Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiö Tapiolan (Eläke-Tapiolan) kokonaistulos eli vakuutusliikkeen tuloksen, sijoitustoiminnan tuloksen ja hoitokustannustuloksen yhteismäärä oli 612,2 miljoonaa euroa tappiollinen (-78,2 milj. e*).

Eläke-Tapiolan katsauskauden sijoitustuotot käyvin arvoin olivat -8,3 prosenttia (4,1 %). Vaikka sijoitusten tuotto jäi negatiiviseksi, tulosta voidaan pitää tyydyttävänä siihen nähden, miten finanssikriisi on vaikuttanut markkinaolosuhteisiin ja toimialaan. Sijoitusallokaatio eli eri sijoitusluokkien välinen painotus on hyvin riskitietoinen. Sijoitusnäköymien heikentyessä pienennettiin alkusyksystä osakeriskiä myymällä ulkomaisia osakkeita merkittävä määrä. Nämä osakkeiden myynnistä saadut varat käytettiin osin takaisinlainoihin asiakkaille ja osin lyhytaikaisiin markkinasijoituksiin.

Vakuutusmaksutulo katsausajalla nousi 10,1 prosenttia noin 1 403,0 miljoonaan euroon. Maksetut korvaukset olivat noin 1 167,4 miljoonaa euroa. Vakuutusliikkeen tulos oli noin 8,3 miljoonaa euroa positiivinen (-38,2 milj. e, jossa mukana poikkeuserä). Liikekulut alittivat vakuutusmaksun hoitokustannusosan 10,9 miljoonalla eurolla (10,1 milj. e) ja olivat 81,8 prosenttia (81,1 %) hoitokustannustulosta. Toimintapääoma oli 16,2 prosenttia (21,3 %) vakavaraisuuslaskennan vastuuvasta. Toimintapääoma oli 2,9-kertainen (1,8-kertainen) vakavaraisuusrajaan verrattuna.

*) Suluissa on vertailulukku edelliseltä vuodelta.

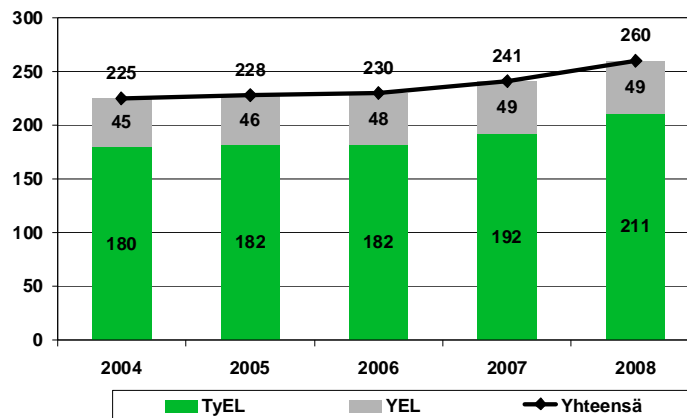
HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

ASIAKKAAT JA ASIAKASHYVITYS

Vuoden lopussa oli voimassa 26 288 (25 396) TyEL-vakuutusta, joiden piirissä oli 210 626 (191 678) vakuutettua. YEL -vakuutuksia oli vuoden lopussa 49 340 (49 425). Asiakashyvityksiin siirretään 12,7 miljoonaa euroa (19,6 milj. e) eli 0,2 prosenttia (0,4 %) TyEL-palkkasummasta. Asiakashyvitysten maksaminen katsottiin perustelluksi, koska vakavaraisuus sen salli ja hyvitys oli samaa suuruusluokkaa kuin tehokkuudesta johtuva hoitokustannusylijäämä. Ennakkotietojen mukaan hyvitysten määrä on alan kärkipäässä.

Vakuutettujen määrä, 1000 henkilöä

Yhtiön markkinaosuus säilyi lähes edellisvuoden tasolla ollen 13,9 prosenttia (14,0 %).

TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Vuoden 2008 sijoitusympäristö

Talous kääntyi vuoden 2008 aikana lähes maailmanlaajuisesti laskuun. Ylivelkaantuminen alkoi purkautua, mikä johti mm. asuntomarkkinoitten jyrkkään laskuun sekä maksuhäiriöitten kasvuun. Ongelmat näkyivät pankkien ja muiden rahoituslaitosten sijoitusten alaskirjauksina, kuluttajien luotonsaannin vaikeutumisena, vakuusarvojen alenemisena sekä pankkien vakavaraisuuden heikentymisenä. Vuoden aikana nähtiin sekä investointipankkien että useiden talletuspankkien konkurssseja. Euroopassa luotonsaannin vaikeutuminen alkoi merkittävästi hidastaa kulutus- ja investointikysyntää vuoden 2008 toisella neljänneksellä, jonka jälkeen talouskasvu on euroalueella ollut negatiivista.

Maailmantalous kasvoi alkuvuonna vielä kohtalaisesti kehittyvien markkinoiden ansiosta, mutta syksyllä kärjistynyt finanssikriisi heikensi nopeasti myös kehittyvien talouksien näkymiä. Yhdysvallat on ollut käytännössä taantumassa jo joulukuusta 2007.

Finanssikriisin kärjistyessä ohjauskorkoja alettiin nopeasti laskea. Vuoden päättyessä Euroopan Keskuspankin (EKP) keskeisin ohjauskorko oli 2,50 prosenttia. Yhdysvaltain keskuspankki Fed ja Japanin keskuspankki joutuivat laskemaan ohjauskorkonsa lähelle nolaa. Pitkät korot kääntyivät vuoden jälkipuoliskolla selvään laskuun talousnäkymien heikentyessä. Saksan kymmenen vuoden joukkolainan korko aleni vuoden jälkipuoliskolla lähes 4,70 prosentin tasolta alle 3,00 prosenttiin. Euroopassa valtion joukkolainat tuottivat vuositasolla yli 9 prosenttia.

*) Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

Maailmantalouden taantuma sekä kansainvälisen rahoitusjärjestelmän ennen kokematon kriisi heijastuivat hyvin voimakkaasti osakemarkkinoiden tuottoihin. Vuoden 1920 jälkeen osaketuotot ovat yksittäisen vuoden aikana laskeneet yhtä voimakkaasti ainoastaan vuonna 1931. Maailmanlaajuisesti osaketuotot laskivat yli 40 prosenttia.

Valuuttamarkkinoilla dollari jatkoi vuoden alkupuolella heikkenemistään euroa vastaan. Heinäkuussa tiedot euroalueen kasvun pysähtymisestä sekä öljyn ja raaka-aineiden hintojen kääntyminen voimakkaaseen laskuun alkoivat kuitenkin tukea dollaria. Vuoden jälkipuoliskolla myös pääomien vetäytymisen reunamarkkinoilta lisäsi dollarin kysyntää.

Vuoden 2008 lopulla tuottovaatimukset olivat nousussa kiinteistömarkkinoilla, joka johti kiinteistöjen hinnanalaskuun. Koko vuoden kiinteistösijoitusvolyymi laski edellisvuodesta. Sijoituskiinteistöjen markkina-arvot ovat useilla osamarkkinoilla vuoden aikana laskeneet, mikä on vaikuttanut heikentävästi kokonaistuottolukemiin. Kansainvälisillä kiinteistömarkkinoilla vuosi 2008 oli murroksen aikaa. Syksyllä pankkisektorilta alkanut rahoituskriisi heijastui negatiivisesti kiinteistösektorille ja kaupankäynti lähes pysähtyi useilla osamarkkinoilla.

TYÖELÄKEJÄRJESTELMÄ

Haasteellinen sijoitusympäristö johti siihen, että alan toimijoiden vakavaraisuudet heikkenivät. Sen vuoksi vuoden lopulla työeläkelaitosten **vakavaraisuusvaatimuksia lievennettiin** lakimuutoksella. Laila muutettiin vastuuelan osaketuottosidonnaisuus takautuvasti 10 prosentiksi voimassa olleen lain 4 prosentin sijasta. Lisäksi rahastokoron – kolme prosenttia – ylittävä tuottovaatimus, joka oli tarkoitus siirtää vanhuuseläkerahastointiin, jätettiin toimintapääomaan. Edelleen vakavaraisuuslaskennassa rinnastetaan vuoden 2010 loppuun asti tasausvastuun ns. EMU-puskurista toimintapääomaan määrä, joka on 4 % vakavaraisuuslaskennan vastuuelasta. Myös toimintapääoman alaraja laskettiin kahdeksi prosentiksi vastuuelasta.

Eläkevastuiden tuottovaatimus muodostuu rahastokorosta, eläkevastuiden täydennyskertoimesta ja osaketuotto-osuudesta. Aiemmin määritetty laskuperustekorko korvautui vuoden 2007 alusta alkaen säännöksillä, joiden mukaan 96 prosenttia vastuuelasta piti olla vuonna 2008 sidottu perustekoron mukaiseen tuottovaatimukseen ja 4 prosenttia noteerattujen osakkeiden tuottoon. Edellisenä vuonna 98 prosenttia vastuuelasta oli sidottu perustekoron mukaiseen tuottovaatimukseen ja 2 prosenttia noteerattujen osakkeiden tuottoon. Käytännössä tämä on toteutettu ottamalla käyttöön eläkevastuiden täydennyskerroin. Em. lakimuutos nosti osaketuottoon sidotun osuuden 10 prosenttiin kuitenkin jo vuoden 2008 alusta. Täydennyskertoimen mukainen tuotto ohjautui toimintapääomaan.

Täydennyskerroin

1.1.2008–30.6.2008	3,03 %
1.7.2008–31.12.2008	1,58 %
1.1.2009–	0,00 %

Perustekorko on edelleen käytössä eläkejärjestelmän sisäisenä korkona. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa TyEL:n perustekoron puolivuositain ja sitä käytetään mm. TyEL -vakuutusmaksujen korkouksessa.

Perustekorko

1.1.2008–30.6.2008	6,25 %
1.7.2008–31.12.2008	4,75 %
1.1.2009–	3,00 %

*) Suluissa on vertailulukku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

Vuonna 2008 keskimääräinen työntekijän eläkelain (TyEL) mukainen työeläkevakuutusmaksu oli 21,8 prosenttia (21,6 %) palkoista. Tähän maksuun annettiin tilapäinen 1,0 prosenttiyksikön (0,6 %-yksikön) alennus, jolla puretaan aiempien vuosien työkyvyttömyyseläkemaksuista muodostunutta ylijäämää. Alennus on täysimääräinen pienille työnantajille ja prosenttimäärä vähenee (vuoden 2006) palkkasumman ylittäessä 1,566 milj. euroa. Työnantajan maksu vuonna 2008 oli keskimäärin 16,8 prosenttia (16,7 %). Työntekijän työeläkevakuutusmaksu oli alle 53-vuotiaille 4,1 prosenttia (4,3 %) ja 53 vuotta täyttäneille 5,2 prosenttia (5,4 %). Yrittäjien työeläkevakuutusmaksuprosentti oli alle 53-vuotiaalle 20,6 prosenttia (20,8 %) ja 53 vuotta täyttäneille 21,7 prosenttia (21,9 %). TyEL:n mukaisen tilapäisen työnantajan maksutaso oli 22,4 prosenttia (22,04 %).

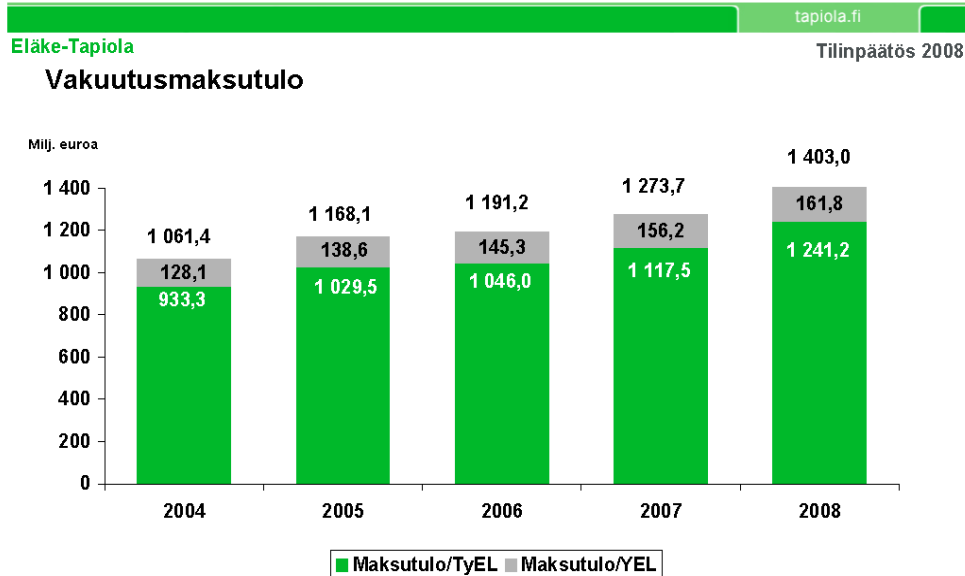
Jokainen yksityisellä sektorilla työskennellyt 18–67-vuotias henkilö saa työeläkeotteen vuodesta 2008 alkaen vuosittain omalta työeläkevakuuttajaltaan. Eläkeotteiden postitus alkoi huhtikuussa 2008 ja jatkui koko loppuvuoden. Työeläkeotteella näkyvät tiedot kaikista eläkettä kerryttävistä yksityisalan työsuhteista ja yrittäjätoiminnasta. Työeläkeotteella ei ole julkisen puolen palvelussuhdetietoja, koska niitä ei ole vielä siirretty työeläkejärjestelmän yhteiseen rekisterijärjestelmään. Oteella ilmoitetaan myös eläkkeeseen oikeuttavat ansiot sekä tietyistä sosiaalietuksista (esim. opiskelusta, ansiosidonnaisesta päivärahasta ja hoitovapaasta) karttunut eläke. Jokaiselle henkilölle on laskettu vuoden 2007 loppuun mennessä yksityisen alan kertyneen työeläkkeen määrä. Työeläkeotteen mukana lähetettiin arvio tulevasta vanhuuseläkkeen määrästä kaikille 50 vuotta täyttäneille. Vakuutetut ovat voineet halutessaan tehdä verkkopalvelumme avulla itse arviolaskelmia eläkkeen määrästä. Tämä oli erityisen suosittua työeläkeotteiden saavuttua vakuutetuille.

Työeläkeyhtiöt haluavat lisätä kilpailua muuttamalla asiakashyvitysten ja maksun hoitokustannusosan määräytymisen yhtiökohtaiseksi. Asiaa koskeva ehdotus luovutettiin sosiaali- ja terveysministeri Liisa Hyssälälle 11. tammikuuta 2008. Työeläkevakuuttajat TELAn yhtiöasiain neuvottelukunta ja Finanssialan Keskusliitto ovat selvittäneet nykyistä laajemman yhtiökohtaisen hinnoittelun mahdollisuuksia. Selvityksessä todettiin, että ei ole suoranaisia perusteita sille, että esimerkiksi kulujen kattamiseen perittävä työeläkemaksun hoitokustannusosa ja asiakashyvitykset määrätään samalla tavalla kaikissa työeläkeyhtiöissä. Asia oli vuoden päättyessä edelleen kesken.

VAKUUTUS- JA KORVAUSTOIMINTA

TyEL-vakuutuksia oli vuoden lopussa voimassa 26 288 kappaletta (25 396) ja YEL-vakuutuksia 49 340 kappaletta (49 425). TyEL-palkkasumma-arvio koko vuodelta kasvoi 6,9 prosenttia ja oli 5 736,3 miljoonaa euroa (5 367,7 milj. e). YEL-työtulosumma koko vuodelta kasvoi 4,6 prosenttia ja oli 826,6 miljoonaa euroa (790,3 milj. e).

*) Suluissa on vertailulukku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

Eläke-Tapiolan vakuutusmaksutulo kasvoi 10,1 prosenttia 1 403,0 miljoonaan euroon (1 273,7 milj. e). TyEL -vakuutusten vakuutusmaksutulo nousi 11,2 prosenttia 1 239,1 miljoonaan euroon (1 114,8 milj. e). TyEL-maksutulon nousu johtui osin vuoden 2007 tarkistusmaksuista. YEL-vähimmäisturvan mukaisen vakuutuksen vakuutusmaksutulo nousi 3,6 prosenttia 161,8 miljoonaan euroon (156,2 milj. e).

Vuonna 2008 TyEL-maksuun annetut alennukset eli asiakashyvitykset olivat yhteensä 12,7 miljoonaa euroa oltuaan edellisellä vuonna 19,6 miljoonaa euroa. Finanssialan Keskusliiton (FK) joulukuussa 2008 ilmestyneen vakuutusmarkkinoiden katsauksen mukaan lakisääteisen eläkevakuutuksen maksutulon arvioidaan kasvavan yli 10 prosenttia. Työeläkeyhtiöiden maksutulon kasvu heijastaa yleensä kansantalouden palkkasumman kehitystä, jonka FK arvioi kasvavan noin 7 prosenttia.

Luottotappiot saamatta jääneistä TyEL-vakuutusmaksuista olivat 3,7 miljoonaa euroa (5,3 milj. e). Luottotappiot saamatta jääneistä YEL-vakuutusmaksuista olivat 2,8 miljoonaa euroa (3,2 milj. e), jonka YEL-järjestelmässä valtionosuus korvaa.

Työeläkevakuutusten vuoden 2008 siirtoliiketulos TyEL-maksutulon osalta oli Eläke-Tapiolalle -17,3 miljoonaa euroa. Kappalemääräisesti yhtiö menetti 117 sopimusta. Alkuvuoden ajan erittäin hyvin sujuneen uusmyynnin ansiosta Eläke-Tapiolan TyEL-markkinaosuuden ennustetaan säilyvän suunnilleen ennallaan. Yrittäjien eläkevakuutuksessa YEL:ssä siirtotulos oli -626 kappaletta.

Eläkkeet ja työhyvinvointipalvelut

Eläke-Tapiolassa oli vuoden lopussa 110 732 eläkkeensaajaa (107 471 eläkkeensaajaa). Vuoden 2008 aikana käsiteltiin 12 043 (11 328) eläkehakemusta. Eläke-Tapiolan eläkkeensaajille maksetut eläkkeet kasvoivat 8,0 prosenttia 988,3 miljoonaan euroon (915,1 milj. e). Maksetut korvaukset kasvoivat 10,3 prosenttia 1 176,4 miljoonaan euroon (1 066,8 milj. e).

Työeläkeindeksi, jota käytetään maksussa olevien eläkkeiden tarkistamiseen, nousi 2,39 prosenttia. Puoliväli-indeksi, jota käytetään niiden työaikaisten ansioiden tarkistamiseen, jotka vuoden 2005 työeläkeuudistuksen mukaan määräytyvät vuoteen 2011 saakka vanhojen säännösten mukaan, nousi 2,25 prosenttia. Palkkakerroin, jota käytetään vuodesta 2005 lähtien työaikaisten ansioiden, yrittäjätulojen ja työeläkelaeissa säädettyjen rajamäärien sekä vapaakirjojen tarkistamiseen, nousi 2,18 prosenttia.

*) Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

Eläke-Tapiolan työhyvinvointipalvelut tarjoaa työeläkeasiakkaille palvelua, jonka tavoitteena on edistää asiakasyritysten henkilöstön työhyvinvointia. Asiakkaat saavat neuvontaa työhyvinvointiohjelmien kehittämisessä sekä välineitä ja apua hankkeiden toteuttamiseen. Vuonna 2008 työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut olivat 0,9 miljoonaa euroa (1,0 milj. e).

Vakuutustekninen vastuuelka

Eläke-Tapiolan vakuutusteknisen vastuuelan määrä oli 7 236,1 miljoonaa euroa (7 197,7 milj. e).

Vuonna 2007 vastuuelan ja eläkevastuun laskuperusteisiin sisällytettiin osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu. Osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun vuotuisen muutoksen perusteena on osakkeiden keskimääräisen vuosituoton mukainen osuus eläkelaitoksen TyEL:n mukaisen varsinaisen vastuuelan osasta. Vuonna 2007 osuus oli 2 prosenttia, lakimuutos nosti sen 10 prosentiksi vuoden 2008 alusta.

Vastuuelan määrätiedot (milj. €)	31.12.2008	31.12.2007
TyEL-eläkevakuutus		
Varsinainen vakuutusmaksuvastuu	4 023	3 847
Varsinainen korvausvastuu	2 549	2 320
Lisävakuutusvastuu	503	610
Tasointuvastuu	296	288
Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu	-266	2
TEL-lisäeläkevakuutus		
Vakuutusmaksuvastuu	54	56
Varsinainen korvausvastuu	41	39
Tasointuvastuu	7	7
YEL-perusvakuutus		
Vakuutusmaksuvastuu	20	21
YEL-lisäeläkevakuutus		
Vakuutusmaksuvastuu	4	4
Korvausvastuu	5	4

SIJOITUSTOIMINTA

Eläke-Tapiola korostaa sijoitusprosessissa pitkäjänteisyyttä, eikä sijoituspolitiikkaa ole muutettu vuonna 2008. Eläke-Tapiola sijoittaa kohteisiin, jotka analysoidaan ja tunnetaan ja joita voidaan seurata. Sen vuoksi muun muassa hedge fund -rahastoilla on ollut hyvin vähäinen rooli Eläke-Tapiolan sijoitusallokaatioissa.

Sijoitusmarkkinoilla toimivat eri tahot äänestivät Eläke-Tapiolan parhaaksi varainhoitajaksi Suomessa. Tämä selviää laajasti seuratussa The 2008 Thomson Reuters Extel Survey -tutkimuksesta, joka tehtiin keväällä 2008. Tapiolalla on tutkimuksen mukaan hyvä maine sijoitusammattilaisten joukossa. Eläke-

*) Suluissa on vertailulukku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

Tapiola seuraa laajaa joukkoa erilaisia yhtiöitä. Eläke-Tapiolan huolellinen tapa tehdä analyysseja on näin saanut tunnustusta.

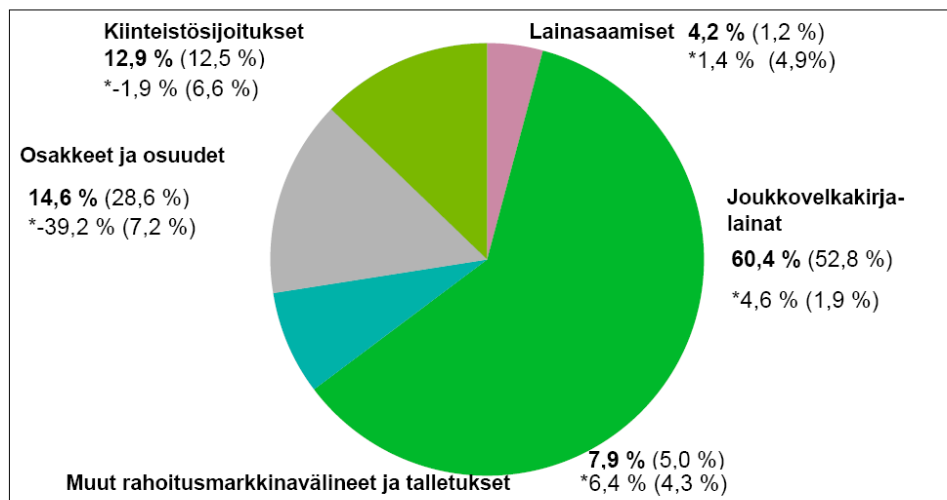
Eläke-Tapiolassa osakesijoitusten osuutta on vähennetty onnistuneesti. Vuoden 2007 lopulla allokaatioita eli eri sijoitusluokkien välistä painotusta muutettiin niin, että osakkeiden ja osuuksien osuutta kaikista sijoituksista laskettiin alle 30 prosentin tason, millä varauduttiin vuoden 2008 epävarmaan markkinkehitykseen. Ennen vuoden 2008 syksyä myytiin kansainvälisiä osakkeita ja osakeindeksirahastoja. Suomalaisten osakkeiden myyntiin ei ole ollut paineita. Vuoden 2008 lopussa osakesijoitusten osuus koko sijoituskannasta oli noin 15 prosenttia.

Vuonna 2008 parhaiten eri omaisuuslajeista tuottivat korkosijoitukset. Tämän vuoksi myös allokaation pääpaino on korkosijoituksissa. Korkeiden voimakkaan laskun ja matalan riskiprofiilin ansiosta korkosalkun tuotto nousi viime vuosia korkeammaksi. Eläke-Tapiolan korkosalkun likviditeettiä kohennettiin kesän aikana lisäämällä valtionlainojen ja sijoitustodistusten osuutta. Salkun likvidisyyden merkitys korostuu jatkossa, koska takaisinlainauksen volyymi moninkertaistui vuoden 2008 aikana ja tämän kehityksen uskotaan jatkuvan vuonna 2009.

Eläke-Tapiolan sijoitustuotot käyvin arvoin olivat -8,3 prosenttia (+4,1 %). Sijoitukset käyvin arvoin olivat 7 299,3 miljoonaa euroa (7 868,3 milj. e) ja sijoitustoiminnan nettotuotot käyvin arvoin olivat -667,1 miljoonaa euroa (+310,3 milj. e). Vaikka sijoitusten tuotto oli tarkasteluvuonna negatiivinen, tulosta voi olosuhteisiin ja toimialaan nähden pitää pitkällä aikavälillä tarkasteltuna hyvänä. Vuosina 2000–2008 sijoitustoiminnan keskimääräinen tuotto on ollut 4,5 prosenttia.

Sijoitukset, jakauma ja tuotto prosentti
Käypä arvo 7 299,3 milj. euroa (12/2007 7 868,3 milj. euroa)

Sijoitustoiminnan tuotto prosentti -8,3 % (1-12/2007 4,1 %)

* Tuotto prosentti sijoituslajeittain

Osakkeisiin oli vuoden lopussa sijoitettuna 1 068,9 miljoonaa euroa (2 248,2 milj. e). Tilinpäätöshetkellä osakepaino oli 14,6 prosenttia (28,6 %) sijoituksista. Osakesijoitusten tuotto oli -39,2 prosenttia (+7,2 %).

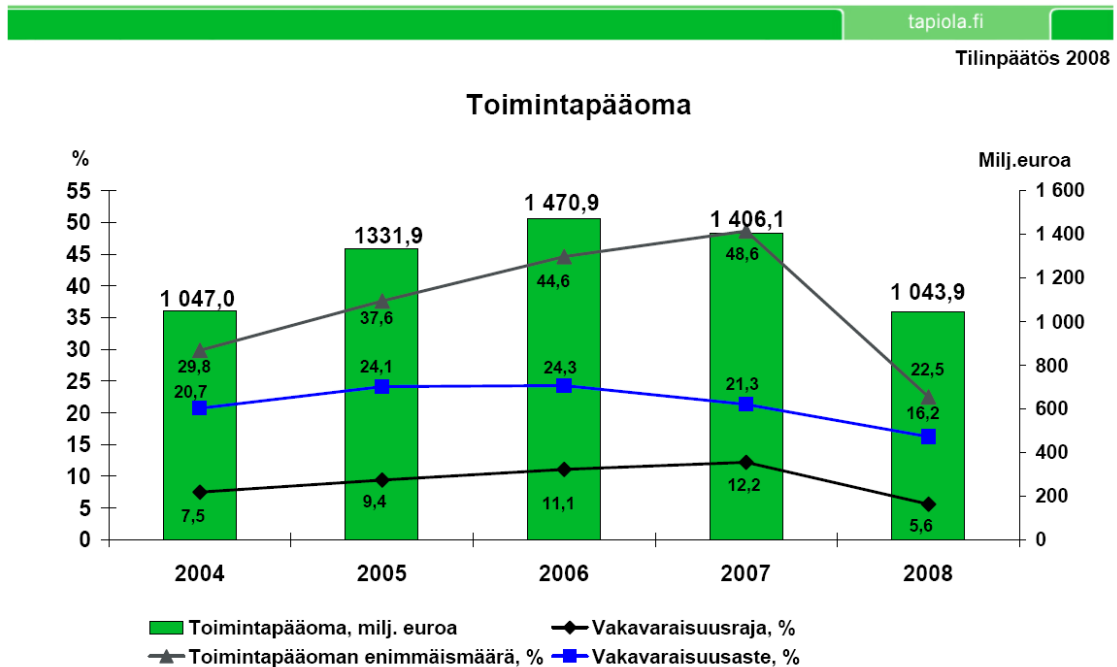
*) Suluissa on vertailulukku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

Eläke-Tapiolan **korkosijoitusten** markkina-arvo mukaan lukien korkorahastot sekä rahamarkkinasijoitukset oli vuoden 2008 lopussa 4 980,9 miljoonaa euroa (4 550,0 milj. e) eli 68,3 prosenttia (57,8 %) sijoituksista. Yritysten joukkovelkakirjalainoja salkusta oli noin 14,1 prosenttia (12,0 %) ja loput korkosalkun sijoituksista oli niin sanotuissa julkishyödyllisissä ja vakuudellisissa joukkovelkakirjalainoissa, valtioiden liikkeeseen laskemissa joukkovelkakirjalainoissa sekä rahamarkkinasijoituksissa. Korkorahastojen osuus korkosalkusta oli noin 1,7 prosenttia (4,0 %). Nämä rahastot sijoittavat kehittyville markkinoille sekä ns. High Yield -markkinoille. Eläke-Tapiolan korkosijoitukset tuottivat 4,8 prosenttia (2,1 %). Salkun korkoriskiä kuvaava mittari eli niin sanottu modifioitu duraatio oli vuoden lopussa noin 2,8 (4,4).

Eläke-Tapiolan **kiinteistösijoitukset** olivat 940,1 miljoonaa euroa (979,7 milj. e) eli 12,9 prosenttia (12,5 %) sijoituksista. Eläke-Tapiolan kiinteistösijoitukset tuottivat -1,9 prosenttia (+6,6 %). Edellisvuoteen verrattuna kiinteistösijoitusten kokonaistuottoa painoi listattujen kiinteistösijoitusrahastojen negatiiviset tuotot. Kiinteistöjen keskimääräinen tyhjyysaste oli 4,3 prosenttia (5,5 %). Kirjatut arvonalentumiset ja niiden palautukset olivat nettomääräisesti -8,6 miljoonaa euroa (+ 0,6 milj. e).

Eläke-Tapiolan **lainasaamiset** olivat 309,3 miljoonaa euroa (90,5 milj. e), mikä oli 4,2 prosenttia (1,2 %) sijoituksista. Lainakannan pääpaino oli takaisinlainoissa. Lainasaamiset tuottivat 1,4 prosenttia (4,9 %). Uusien takaisinlainojen kysyntä on kasvanut voimakkaasti katsauskauden loppua kohti.

VAKAVARAISUUS

Yhtiön toimintapääoman määrä oli 1 043,9 miljoonaa euroa (1 406,1 milj. e), mikä oli 16,2 prosenttia (21,3 %) vakavaraisuuslaskennan vastuuvelasta. Yhtiön sijoitusjakauman perusteella määräytyvä vakavaraisuusraja oli 5,6 prosenttia (12,2 %) vakavaraisuuslaskennan vastuuvelasta, joten yhtiön vakavaraisuus on 2,9-kertainen (1,8-kertainen) vaatimukseen nähden. Kuluneen vuoden joulukuussa vahvistettu lakiuudistus kasvatti esitettäviä vakavaraisuuslukuja merkittävästi koko työeläkealalla. Ilman näitä hel-

*) Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

potuksia hyvityssiirtoa laskettaessa toimintapääoma olisi ollut 9,5 % vakavaraisuuslaskennan vastuuvälästä ja suhteellinen vakavaraisuus olisi ollut 1,7-kertainen.

RISKIENHALLINTA

Eläke-Tapiolan hallituksella on kokonaisvastuu riskienhallinnasta. Hallitus määrittää eri toimintojen riskienhallinnan tavoitteet, riskinoton rajat, vastuut, mittarit ja valvontaperiaatteet. Yhtiössä laaditaan vuosittain sijoitus- ja riskienhallintasuunnitelmat, jotka hyväksytään hallituksessa. Hallitus seuraa säännöllisesti riskienhallinnan tilaa ja keskeisimpien riskien kehitystä.

Liiketoimintayksiköt tunnistavat ja analysoivat toimintaa tai tavoitteita uhkaavat riskit sekä strategia- ja vuosisuunnittelun yhteydessä että päivittäisessä toiminnassa. Riskeihin varautumisen tärkeys arvioidaan analysoimalla niiden toteutumisen todennäköisyyden lisäksi mahdollisesta realisoitumisesta aiheutuvia vaikutuksia. Toimitusjohtaja ja liiketoimintayksikköjen johtajat vastaavat omaan toimintaansa liittyvien riskienhallintatoimenpiteiden toteuttamisesta.

Riskienhallinnan valvonta on vastuutettu aina muulle kuin operatiivisesta toiminnasta vastaavalle taholle. Sisäinen tarkastus tukee johtoa ja hallitusta valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisessa ja kehittämisessä. Eläke-Tapiolan hallituksen tarkastusvaliokunta valvoo ja arvioi osaltaan riskejä.

Eläke-Tapiolan toiminnan merkittävimmät riskit ovat sijoitustoimintaan liittyvät markkinariskit, vakuutusriskit, operatiiviset riskit ja liiketoimintariskit. Markkinariski johtuu varojen markkina-arvojen vaihtelusta, sisältäen mm. korkojen, osakekurssien tai valuuttakurssien muutoksen aiheuttaman vaihtelun. Vakuutustoiminnan merkittävimmät vakuutusriskit ovat eliniän pituuteen ja työkyvyttömyyteen liittyvät riskit sekä vakuutusmaksujen maksamiseen liittyvät riskit. Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Oikeudelliset riskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin. Liiketoimintariskit sisältävät mm. toimintaympäristöön liittyvät riskit kuten markkina-aseman, kilpailutilanteen tai asiakaskäyttäytymisen muutokset ja strategiaan ja operatiivisiin valintoihin liittyvät riskit.

Eläke-Tapiolan riskienhallinnasta ja merkittävimmistä riskeistä kerrotaan tarkemmin tilinpäätöksen liitetiedoissa Riskit ja riskienhallinta-osiossa.

HALLINTO JA JOHTAMINEN

Eläke-Tapiolan osakkaita ovat vakuutuksenottajat, vakuutetut vakuutuskohtaisesti yhdessä sekä takuusuusien omistajat. Kaikki takuusuudet ovat ryhmän keskinäisten vakuutusyhtiöiden omistuksessa. Vakuutuksenottajat käyttävät päätösvaltaansa yhtiökokouksessa. Se valitsee vakuutusyhtiön hallintoneuvoston jäsenet ja päättää tuloslaskelman ja taseen vahvistamisesta sekä vastuuvapaudesta hallintoelinten jäsenille ja toimitusjohtajalle.

Eläke-Tapiolan **varsinainen yhtiökokous** pidettiin 24.4.2008. Kokouksessa vahvistettiin tilinpäätös vuodelta 2007, valittiin hallintoneuvostoon uusia jäseniä sekä tilintarkastajat. Hallintoneuvoston jäsenen toimikausi on kolmivuotinen. Vähintään puolet eläkeyhtiön hallintoneuvoston jäsenistä edustaa työmarkkinajärjestöjä. Eläke-Tapiolan hallintoneuvoston erovuoroisista jäsenistä valittiin uudelleen Kaarlo Julkunen, Vesa Jussila, Harri Koponen, Timo Mäki-Ullakko ja Jouko Vehmas. Uusina jäseninä valittiin toimialajohtaja Jarkko Eloranta (Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry), laatuinsinööri Hannu Hakala (Konecranes Oyj), toimitusjohtaja Kimmo Simberg (Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa) ja toimitusjohtaja Klaus Viljanmaa (Urho Viljanmaa Oy) ja toimitusjohtaja Matti Rihko (Raisio Oyj).

Yhtiön varsinaiseksi **tilintarkastajiksi** valittiin varsinaisessa yhtiökokouksessa 24.4.2008 edelleen KHT-yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy (PWC) ja KHT-tilintarkastaja Hannu Pellinen. PWC:n nimeämänä

*) Suluissa on vertailulukku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

päivastuullisena tilintarkastajana toimii KHT-tilintarkastaja Juha Tuomala. Varatilintarkastajiksi valittiin KHT-tilintarkastajat Riitta Hallio ja Sari Airola PWC:stä. Tilintarkastusyhteisölle maksetut palkkiot toimeksiantoryhmittäin esitetään tuloslaskelman liitteessä 3.4.

Eläke-Tapiolan **hallituneuvoston** järjestäytymiskokouksessa 29.5.2008 valittiin hallituneuvoston puheenjohtajaksi Metsäliitto-konsernin strategijahtaja Hannu Anttila Espoosta ja varapuheenjohtajaksi vakuutettujen edustajana Palvelualojen ammattiliitto PAMin 2. varapuheenjohtaja Kaarlo Julkunen. Hallituneuvosto kokoontui kolme kertaa vuonna 2008. Kokouksiin osallistui keskimäärin 73 prosenttia jäsenistä. Hallituneuvoston jäsenille maksetut palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset esitetään tuloslaskelman liitteessä 3.3.2.

Eläke-Tapiolan **hallituksen** meneillään oleva kolmivuotiskausi alkoi 1.1.2007.

Hallituksen kuuluivat vuonna 2008:

- pääjohtaja Asmo Kalpala, hallituksen puheenjohtaja (Tapiola-ryhmä)
- yhtiöryhmän johtaja Jari Saine, hallituksen varapuheenjohtaja (Tapiola-ryhmä)
- kehitysjohtaja Harri Miettinen (SOK)
- puheenjohtaja Ann Selin Palvelualojen ammattiliitto PAM, SAK
- puheenjohtaja Michael Hornborg (MTK)
- apulaisjohtaja Eeva-Liisa Inkeroinen (Elinkeinoelämän keskusliitto)
- apulaisjohtaja Kaija Kallinen (SAK:n yhteiskuntapoliittisen edunvalvontaosasto)
- ylilääkäri Kari Kaukinen (Elinkeinoelämän keskusliitto)
- toimitusjohtaja Seppo Salisma (Keskinäinen Vakuutusyhtiö Turva)
- lakimies Heli Puura (STTK)
- johtaja Risto Suominen (Suomen Yrittäjät)
- kauppateiden liseniaatti Pauli Torkko

Hallituksen varajäseniä olivat yhtiöryhmän johtaja Juhani Heiskanen 30.4.2008 asti (Tapiola-ryhmä), toimitusjohtaja Harri Hietala (Tieto- ja tekniikka-alojen työnantajaliitto TIKLI ry, TT), toiminnanjohtaja Jorma Tilander (Suomen Lakimiesliitto, AKAVA) ja yhtiöryhmän johtaja Antti Calonius (Tapiola-ryhmä).

Vuonna 2009 hallituksen muodostavat:

- kehitysjohtaja Harri Miettinen, hallituksen puheenjohtaja (SOK)
- puheenjohtaja Ann Selin, hallituksen varapuheenjohtaja (Palvelualojen ammattiliitto, SAK)
- yhtiöryhmän johtaja Antti Calonius (Tapiola-ryhmä)
- johtaja Eeva-Liisa Inkeroinen (Elinkeinoelämän keskusliitto)
- apulaisjohtaja Kaija Kallinen (SAK:n yhteiskuntapoliittinen edunvalvontaosasto)
- pääjohtaja Asmo Kalpala (Tapiola-ryhmä)
- ylilääkäri Kari Kaukinen (Elinkeinoelämän keskusliitto)
- hallituksen puheenjohtaja Arto Okkonen 1.1.2009 alkaen (Imagon Oy)
- lakimies Heli Puura (STTK)
- yhtiöryhmän johtaja Jari Saine (Tapiola-ryhmä)
- johtaja Risto Suominen (Suomen Yrittäjät)
- kauppateiden liseniaatti Pauli Torkko

Vuonna 2009 hallituksen varajäseniä ovat toimitusjohtaja Harri Hietala (Tieto- ja tekniikka-alojen työnantajaliitto TIKLI ry, TT), yhtiöryhmän johtaja Arto Jurtila (Tapiola-ryhmä) ja toiminnanjohtaja Jorma Tilander (Suomen Lakimiesliitto, AKAVA).

Hallitus mm. vahvistaa strategiasuunnitelmat ja toimintaperiaatteet sekä vuosittaiset toimintasuunnitelmat. Hallitus kokoontui 13 kertaa vuonna 2008. Kokouksiin osallistui keskimäärin 84 prosenttia varsinaisista jäsenistä. Hallitukselle maksetut palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset ovat tuloslaskelman liitteessä 3.3.2

Hallituksen perustama **tarkastusvaliokunta** valmistelee taloudellista raportointia ja valvontaa koskevien asioiden käsittelyä hallituksessa. Sen tehtäviin kuuluvat esimerkiksi tilinpäätöksen ja puolivuotiskatsa-

*) Suluissa on vertailulukku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

uksen käsittely, riskienhallinnan valvonta ja arviointi, sisäisen valvonnan ja sisäisen tarkastuksen arviointi sekä tilintarkastajien työn seuranta. Valiokuntaan kuuluvat:

- kauppätieteiden lisensiaatti Pauli Torkko, puheenjohtajana
- kehitysjohtaja johtaja Harri Miettinen, jäsen 31.12.2008 saakka (SOK)
- lakimies Heli Puura (STTK)
- johtaja Eeva-Liisa Inkeroinen, jäsen 1.1.2009 alkaen (Elinkeinoelämän keskusliitto)

Tarkastusvaliokunta kokoontui vuonna 2008 viisi kertaa. Kokouksien osallistumisprosentti oli 93 prosenttia.

Hallituksen perustama **nimitys- ja palkitsemisvaliokunta** valmistelee hallituksessa käsiteltävät nimitys- ja palkitsemisasiat. Valiokunta seuraa myös Eläke-Tapiolan henkilöstön palkitsemisjärjestelmän kehittämistä ja raportoi tästä hallitukselle. Valiokuntaan kuuluivat vuonna 2008:

- pääjohtaja Asmo Kalpala, puheenjohtaja
- apulaisjohtaja Eeva-Liisa Inkeroinen (EK)
- puheenjohtaja Ann Selin (PAM)

Palkitsemisvaliokunta kokoontui vuonna 2008 kuusi kertaa. Kokouksiin osallistuivat kaikki jäsenet. Palkitsemisvaliokunnan kokoonpano vuonna 2009 on seuraava:

- kehitysjohtaja Harri Miettinen, puheenjohtaja (SOK)
- pääjohtaja Asmo Kalpala (Tapiola-ryhmä)
- puheenjohtaja Ann Selin (Palvelualojen ammattiliitto, SAK).

Hallintoneuvoston perustaman **vaalivaliokunnan** tehtäviin kuuluu päätösesitysten valmisteleminen yhtiökokoukselle hallintoneuvoston jäsenten valitsemiseksi ja hallintoneuvostolle hallituksen jäsenten valitsemiseksi. Valiokuntaan kuuluvat:

- strategijahtaja Hannu Anttila, puheenjohtaja (Elinkeinoelämän keskusliitto)
- 2. varapuheenjohtaja Kaarlo Julkunen varapuheenjohtaja (Palvelualojen ammattiliitto, SAK)
- toimitusjohtaja Ilkka Brotherus (Elinkeinoelämän keskusliitto)
- johtaja Pekka Immeli (AKAVA)
- toiminnanjohtaja Vesa Jussila (Myynnin ja markkinoinnin ammattilaiset, STTK)
- kauppaneuvos Jouko Vehmas (Elinkeinoelämän keskusliitto).

Vaalivaliokunta kokoontui vuonna 2008 neljä kertaa. Kokouksiin osallistuivat kaikki jäsenet.

Eläke-Tapiolan toimitusjohtajana aloitti syyskuun alussa kauppätieteiden maisteri Satu Huber. Olli-Pekka Laine toimi toimitusjohtajana eläkkeelle siirtymiseensä saakka. Toimitusjohtajan sijaisena toimii varatoimitusjohtaja Keijo Kouvonon. Vuonna 2008 toimitusjohtajille maksetut palkat ja luontoisedut olivat yhteensä 235 712 euroa ja tulospalkkio 20 100 euroa. Johdon tulospalkkio perustuu toisaalta yhtiökohtaisten kolmen vuoden strategisten tavoitteiden (määrä enintään 30 prosenttia) sekä toisaalta vuositavoitteiden ja henkilökohtaisten tavoitteiden (määrä enintään 20 prosenttia) toteutumiseen. Toimitusjohtajan eroamisikä on 63 vuotta. Toimisuhteen ennenaikaisesta päättymisestä on sovittu 12 kuukauden palkkaa vastaava korvaus.

Tapiola-ryhmässä on lisäksi **yhtiö- ja yksikköjohtoryhmiä**, joiden tarkoituksena on avustaa toimitusjohtajia ja toimia yhtiöiden neuvottelueliminä. Niiden tehtävät määritellään hallituksissa vahvistetuissa työjärjestyksissä.

Neuvottelukunnat toimivat asiakaskunnan ja yhtiöryhmän välisenä hallintoa täydentävänä vuorovaikutuskanavana. Tapiolalla on alueellisten neuvottelukuntien lisäksi mm. eläkeasiain neuvottelukunta, maa- ja metsätalouden neuvottelukunta, pk-yritysten neuvottelukunta ja Tapiola Pankin neuvottelukunta. Hallituksen nimittämä Eläkeasiain neuvottelukunta antaa lausuntoja rajatapauksen luontoisista työkyvyttömyyseläkehakemuksista. Vuoden 2008 aikana neuvottelukuntien jäseniä oli noin 340. Vaikka vuoden 2009 alusta neuvottelukuntien määrä väheni yhdellä Keski-Savon paikallisalueen lakkauttamisen myötä, ei sillä ollut vaikutusta jäsenmäärään. Keski-Savon neuvottelukuntien jäsenet jaettiin uuden paikallisaluejaon mukaisesti Etelä-Savon ja Kuopion neuvottelukuntiin. Vuoden 2009 alusta perustettiin va-

*) Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

kuutettujen neuvottelukunta. Muutosten jälkeen Tapiolalla on 22 alueellista neuvottelukuntaa ympäri Suomen, kolme elinkeinoelämän neuvottelukuntaa sekä neljä kuluttajaneuvottelukuntaa.

Sisäinen tarkastus avustaa ylintä johtoa toiminnan ohjauksessa, valvonnassa ja varmistamisessa suorittamalla toimintaan kohdistuvaa tarkastusta. Se arvioi toiminnan suoritusastoa, tehokkuutta, sisäisen ohjauksen ja valvonnan riittävyttä, riskienhallinnan tarkoituksenmukaisuutta sekä lakien, viranomaismääräysten ja sisäisten ohjeiden noudattamista.

Eläke-Tapiola on julkisen valvonnan alainen työeläkevakuutusyhtiö, jota valvoo Suomen Pankin yhteydessä toimiva **Finanssivalvonta**. Finanssivalvonta valvoo ja tarkastaa, että vakuutuslaitokset noudattavat lakia ja hyvää vakuutustapaa ja käyttävät toiminnassaan asianmukaisia menettelytapoja. Se seuraa ja arvioi valvottaviensa taloudellista asemaa, johtamis-, valvonta- ja riskienhallintajärjestelmiä, toimintatavallisia sekä toimintaympäristön muutoksia.

Tarkemmat tiedot eri hallintoelimistä ja niiden tehtävistä löytyvät osoitteesta tapiola.fi.

HENKILÖSTÖN MÄÄRÄ JA RAKENNE

Vuoden 2008 alusta alkaen yksinomaan Eläke-Tapiolalle töitä tekevät henkilöt ovat työsuhteessa vain Eläke-Tapiolaan. Vahinko-Tapiolassa, Henki-Tapiolassa ja näiden yhtiöiden tuottamissa yhtiöryhmäpalveluissa työskentelevät henkilöt eivät enää vuoden 2008 alusta ole työsuhteessa Eläke-Tapiolaan. Muutos ei aiheuttanut muutoksia muihin työsuhteen ehtoihin eikä työtehtäviin. Jatkossakin yhtiöryhmäpalvelut tuottavat palvelut Tapiola-ryhmän eri juridisille yhtiöille. Eläke-Tapiolan ja muiden Tapiola-ryhmän yhtiöiden kesken on tehty yhteisistä palveluista ostopalvelusopimukset. Eläke-Tapiolan henkilöstön keskimääräinen lukumäärä oli tilikaudella 188 henkeä (187 henkeä).

Palkitseminen

Eläke-Tapiolan ylempien toimihenkilöiden palkat perustuvat finanssitoimialan benchmarking-tietoa hyödyntäen tehtyyn Hay-vaativuusarviointiin ja pisteytykseen.

Tulospalkkiojärjestelmä on keskeinen osa Tapiolan palkitsemisjärjestelmiä. Se koskee koko organisaatiota ja toimii osana johtamisjärjestelmää. Toimihenkilöiden tulospalkkion määrä on enintään 7 prosenttia vuosipalkkasummasta. Toteumat ovat olleet keskimäärin 4 prosenttia. Tavoitteet johdetaan yhtiöryhmän strategiasta ja ne voivat olla joko tiimi- tai yksilökohtaisia. Tavoitteiden saavuttaminen arvioidaan tuloskeskustelussa.

Lisäksi Tapiola-ryhmän vuonna 1991 perustettuun henkilöstörahastoon siirretään vuosittain toteutuneiden tavoitteiden mukainen voittopalkkioerä. Voittopalkkion suuruuteen vaikuttavat muun muassa Tapiola-ryhmään kuuluvien yhtiöiden tulos ja markkinaosuuksien kasvu. Tilikauden tuloksen perusteella ei suoritettu siirtoa Tapiola-ryhmän henkilöstörahastoon. Kumulatiivisesti Tapiola-ryhmä on siirtänyt henkilöstörahastoon sen toiminnan aikana yhteensä 24,7 miljoonaa euroa.

Johdon tulospalkkiojärjestelmän piirissä ovat toimitusjohtaja, varatoimitusjohtaja, muut johtajat, apulaisjohtajat tai heihin rinnastettavat. Johdon tulospalkkio perustuu toisaalta yhtiökohtaisten kolmen vuoden strategisten tavoitteiden (maksimitaso tehtävästä riippuen enintään 70 prosenttia vuosiansiosta) sekä toisaalta vuositavoitteiden (maksimitaso tehtävästä riippuen enintään 50 prosenttia vuosiansiosta) toteutumiseen. Toteumat ovat olleet keskimäärin noin 20 prosenttia enimmäismäärästä.

Yhteiskuntavastuuraportti, joka on luettavissa Internet – sivuillamme, sisältää lisätietoja henkilöstöstä.

*) Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

VASTUULLINEN YRITYSTOIMINTA

Tapiola-ryhmä raportoi yhteiskuntavastuustaan kuudennen kerran. Vuoden 2008 yhteiskuntavastuuraportin teema on "Vastuu tavaksi". Raportti on laadittu kansainvälisen raportointistandardin Global Reporting Initiative (GRI) mukaan. Raportti ylsi vuonna 2007 Suomessa ensimmäisenä laajuudeltaan tasolle A+.

Tapiolan yhteiskuntavastuun pohjana ovat yhtiöryhmän yhteiset arvot: asiakkaiden etu, eettinen toiminta, yhdessä menestyminen ja yrittäjähenkisyys. Keskinäisyys yhtiömuotona asettaa Tapiolalle erityisiä avoimuuden ja vastuullisuuden vaatimuksia, koska asiakkaat ovat myös omistajia.

Eläkevakuutusyhtiöillä on tärkeä yhteiskunnallinen tehtävä lakisääteisen eläkevakuutuksen toimeenpanijoina. Eläke-Tapiolan työhyvinvointi- ja työeläkekuntoutuspalvelujen tavoitteena on pienentää työkyvyttömyyseläkekustannuksia ja vähentää ennen aikaista eläkkeelle siirtymistä.

Sijoitustoiminnassa tärkein periaate on turvaavuus ja tuottavuus. Sijoituskohteita valittaessa Eläke-Tapiola pyrkii välttämään kohteita, joiden arvomaailma on ristiriidassa sen omien arvojen kanssa. Vuonna 2008 Eläke-Tapiola allekirjoitti YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteet.

Sosiaaliseen vastuullisuuteen katsotaan kuuluvan Eläke-Tapiolan vastuu ihmisistä ja yhteisöistä sekä toiminta yhteistyöverkoissa. Tapiola noudattaa pitkäjänteistä, vastuullista henkilöstöpolitiikkaa. Yhtiön johto ja henkilöstön edustajat pyrkivät tiiviissä yhteistyössä kehittämään yhtiön toimintaa, jotta työpaikkojen määrää voitaisiin lisätä tehokkuutta pitkällä aikajänteellä kuitenkin parantaen.

Vakuutus- ja finanssitoiminta ei toimialana juurikaan rasita ympäristöä. Tapiolan ympäristötoiminta jakautuu kolmeen tulosalueeseen: ympäristöpalvelut, omistuskiinteistöt ja toimistoympäristö. Eläke-Tapiola on merkittävä kiinteistöjen omistaja ja rakennuttaja, joten sijoituspäätöksillä on välillisiä vaikutuksia ympäristöön. Alueoimistoihin on nimitetty alueiden ympäristövastaavat

KONSERNI

Konsernirakenne

Eläke-Tapiolan konserniin sisältyy emoyhtiö Eläke-Tapiolan lisäksi tytäryhtiöt Elkes Oy (omistusosuus 100 %) ja Tapra Ky (100 %) sekä 58 (70) asunto- ja kiinteistöyhtiötä tytäryhtiöinä. Osakkuusyhtiöitä ovat Vakuutusneuvonta Aura Oy, Vakuutusneuvonta Pohja Oy, Suomen Metsäsijoitus Oy, Oirabi Oy sekä kolme kiinteistöyhtiötä.

Konsernitilinpäätös

Eläke-Tapiolan emoyhtiön ja konsernin vakuutustoiminnan luvut ovat samat. Konsernin voitto tilikaudelta oli 2 934 542,95 euroa. Taseen loppusumma on 7 381 307 815,90 euroa (7 349 166 198,02 e).

TAKUUPÄÄOMA

Eläke-Tapiolan takuupääoman määrä on 807 302 euroa. Takuupääoma jakautuu 320 000 nimetylle henkilölle asetettuun takuuosuuteen. Jos takuupääomaa korotetaan, annetaan korotusta vastaava määrä edellä mainitunlaisia takuuosuuksia. Yhtiön takuuosuuksien omistajalla on etuoikeus uusien takuuosuuksien saamiseen entisten osuuksiensa suhteessa. Takuuosuudet tuottavat yhtäläisen oikeuden yhtiöön.

*) Suluissa on vertailulukku edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

Takuupääoman omistajat ja näiden osuudet takuupääomasta olivat 31.12.2008 seuraavat:

	Takuuosuuksia	%-osuus
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola	140 000	43,75
Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiola	180 000	56,25
Yhteensä	320 000	100,00

TULEVAISUUDEN NÄKYMISTÄ

Työeläkejärjestelmällä on ollut viime vuosina merkittävä rooli Suomen talouden tulevien vuosien kestävyuden turvaamisessa. Eläkeuudistus on jo varsin lyhyenä tarkasteluaikana onnistunut pidentämään työuria. Elinaikakerroin puolestaan vähentää tulevien eläkemaksujen korotuspaineita. Työeläkejärjestelmän ja koko kansantalouden kannalta on tärkeää saavuttaa hyvä tasapaino eläke-etujen ja maksutason välillä. Työmarkkinajärjestöt ovat tehneet eläke-etuihin ja -maksuihin liittyviä muutosesityksiä, joista saattaa tulevaisuudessa aiheutua eläkeyhtiöille joko lisämenoja tai säästöjä. Eläkerahastoille pitkällä aikavälillä saatavien reaalityttöjen suuruudella on oleellinen vaikutus tulevaisuuden maksutasoon. Työeläkeyhtiöt ja niiden henkilöstö ovat jatkossakin keskeisessä roolissa suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan ja Suomen taloudellisen kilpailukyvyn tasapainoisessa kehittämisessä.

Systemaattinen työ henkilöstön osaamisen ja asiakaspalveluprosessien kehittämiseksi tuotti hyvää tulosta. Korvaus- ja eläkeneuvonta-asiakkaiden asiakastytytyväisyys oli kiitettävällä tasolla ja henkilöstön ilmapiiri kehittyi myönteiseen suuntaan. Asiakas- ja henkilöstötytytyväisyyden parantuminen luovat tukevan pohjan Eläke-Tapiolan strategisen tavoitteen saavuttamiseksi

Vuonna 2009 keskimääräinen työntekijän eläkelain (TyEL) mukainen työeläkevakuutusmaksu on 22 % palkkasummasta. Tämä on 0,2 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuonna 2008. Tähän maksuun annetaan tilapäinen 1,0 prosenttiyksikön alennus, jolla puretaan aiempien vuosien työkyvyttömyyseläkemaksuista muodostunutta ylijäämää. Työntekijän työeläkevakuutusmaksu nousi 0,2 % vuodesta 2008 ja on vuonna 2009 alle 53-vuotiaille 4,3 % ja 53 vuotta täyttäneelle työntekijälle 5,4 %. Työnantajan maksu vuonna 2009 on keskimäärin 16,8 %, joka on sama kuin vuonna 2008.

Työmarkkinajärjestöt ovat sopineet, että vakuutusmaksua korotetaan vuosina 2011 – 2014 määrällä, joka on vuosittain 0,4 % palkasta. Maksun nousu jakaantuu tasan työnantajan ja työntekijän kesken.

Vuoden 2009 alusta alkaen työntekijälle avautuu mahdollisuus valita, haluaako hän eläkeotteensa kirjallisenä vai sähköisenä. Työeläkeyhtiö lähettää vuosittain työntekijälle työeläkeotteen, jonka avulla työntekijä voi seurata eläkkeen karttumista koskevien tietojen oikeellisuutta. Sähköisen eläkeotteen avulla omiin eläketietoihinsa voi tutustua aina halutessaan. Kaikki ne henkilöt, jotka eivät erikseen ole valinneet sähköistä eläkeotetta, saavat edelleen kirjallisen eläkeotteen.

Arek Oy:n toiminta työeläkejärjestelmän tietojärjestelmäpalvelujen toimittamisessa laajenee merkittävästi vuoden 2009 alussa. Työeläkejärjestelmän toimijoiden on tärkeää yhteistyössä varmistaa Arekin palvelujen hyvä käytettävyys.

*) Suluissa on vertailulukua edelliseltä vuodelta.

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2008

Sijoitusympäristön näkymät

Finanssikriisi, globaali taantuma sekä kehittyvien markkinoiden talouskasvun hyytyminen pitävät vuoden 2009 näkymät synkkinä. Teollisuusmaat ovat ajautumassa vaikeaan ja pitkäkestoiseen taantumaa, jossa talouskasvu on erittäin hidasta useita vuosia. Euroopassa talouden epätasapainot eivät ole yhtä mittavia kuin Yhdysvalloissa, mutta luottokriisi, talouden hitaampi reagointi sekä vientimarkkinoiden heikkous voivat vuonna 2009 johtaa euroalueella jopa Yhdysvaltoja suurempaan kokonaistuotannon supistumiseen.

Osakemarkkinoiden näkymät ovat edelleen hyvin epävarmat. Monilla arvostusmittareilla tarkasteltuna osakkeet voivat jo näyttää edullisilta – varsinkin jos arvostustasoja suhteuttaa reaalikorkoihin – mutta osakemarkkinoiden kestävä elpyminen tuntuu epätodennäköiseltä ennen kuin luottomarkkinoiden toiminta alkaa normalisoitua ja yritysten heikko toimintaympäristö alkaa taas kohentua.

Makrotalouden syvä taantuma ja deflaatiouhka pakottavat teollisuusmaiden keskuspankit pitämään rahatalouden keveänä. Korkotason painuessa historiallisen alas rahamarkkinasijoitukset ja valtioiden joukkolainat tarjoavat enää vaatimatonta juoksevaa tuottoa. Makrotalouden suuren epävarmuuden vuoksi yritysainat näyttäisivät historiallisen korkeine riskilisineen tarjoavan osakemarkkinoita paremman tuotto-riski-suhteen.

Vuonna 2009 kiinteistösijoitusten tuottovaatimusten odotetaan jatkavan lievää nousua. Kiinteistösijoitusten volyymin ei uskota myöskään nousevan. Reaalitalouden näkymät tulevat vaikuttamaan vuokramarkkinoihin vuokrien laskupaineiden ja nousevien tyhjyysasteiden kautta. Sijoituskiinteistöjen tuoton odotetaan yllä mainituin perusteluin jäävän aikaisempia vuosia heikommaksi.

Vuoden 2009 suurimmat riskit liittyvät kansainvälisen rahoitusjärjestelmän toimintakykyyn ja teollisuusmaiden talouskehitykseen. Sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa on pyrittävä elvyttävällä finanssipolitiikalla estämään kokonaiskysynnän romahdus ja kuluttajahintojen laskukierre. Samanaikaisesti rahoitusmarkkinoiden toimivuus sekä likviditeetti terveille yrityksille on kyettävä turvaamaan.

Eläke-Tapiola pyrkii tässä hyvin haastavassa toimintaympäristössä vastuulliseen sijoitusomaisuuden hallintaan siten, että sekä eläkkeiden että asiakasalennusten maksukyky säilyy nyt ja tulevaisuudessa mahdollisimman hyvänä. Riskitietoinen allokaatiostrategia ja vakavaraisuuden jatkuva seuranta tarjoavat hyvät lähtökohdat tämän tavoitteen saavuttamiseen.

*) Suluissa on vertailuluku edelliseltä vuodelta.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT - TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiolan tilinpäätös on laadittu kirjanpito-, osakeyhtiö- ja vakuutusyhtiölakien sekä vakuutusyhtiöitä valvovien viranomaisten päätöksiä, määräyksiä ja ohjeita noudattaen.

Aineettomien hyödykkeiden arvostus ja jaksotus*Muut pitkävaikutteiset menot*

Muina pitkävaikutteisina menoina on aktivoitu huoneistojen peruseräparannusmenot sekä atk-järjestelmien suunnittelumenot. Ne esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyin hankintamenojen määräisinä.

Sijoitusten arvostus ja jaksotus*Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet*

Rakennukset ja rakennelmat esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyin hankintamenojen määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon.

Kiinteistöosakkeet esitetään taseessa hankintamenojen määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon.

Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoihin on voitu tehdä arvonnkorotus, mikäli niiden arvo on tilikauden päättyessä ollut pysyvästi alkuperäistä hankintamenoa olennaisesti suurempi. Sijoitusomaisuudeksi katsottavan kiinteistön tai kiinteistöosakkeen arvonnkorotuksen vastaerä on tuloutettu tuloslaskelmassa vuodesta 1978 lähtien, ja sitä aikaisemmin tehdyt arvonnkorotukset on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonnkorotusrahastoon. Käyttöomaisuudeksi katsottavan sijoituksen vastaerä on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonnkorotusrahastoon.

Sijoituksista aikaisemmin tehdyt arvonnalennukset palautetaan käyvän arvonn nousussa (tulosvaikutteisesti) enintään alkuperäiseen hankintamenoon saakka.

Osakkeet ja osuudet

Osakkeet ja osuudet esitetään taseessa hankintamenojen tai sitä alemman käyvän arvonn määräisenä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Aikaisemmin tehdyt arvonnalennukset palautetaan osakkeiden ja osuuksien arvoon siltä osin kuin käypä arvo ylittää kirjanpitoarvon.

Lainaksi annetut arvopaperit sisältyvät taseeseen. Tiedot lainaksi luovutetuista arvopapereista esitetään taseen liitetiedoissa.

Rahoitusmarkkinavälineet

Rahoitusmarkkinavälineitä ovat joukkovelkakirjalainat ja muut rahamarkkinainstrumentit. Rahoitusmarkkinavälineet esitetään taseessa hankintamenojen määräisinä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Rahoitusmarkkinavälineiden nimellisarvon ja hankintahinnan erotus on jaksotettu korkotuotoiksi tai niiden vähennyksiksi rahoitusmarkkinavälineen juoksuaikana. Vastaerä on kirjattu rahoitusmarkkinavälineen hankintamenojen lisäykseksi tai vähennykseksi. Korkotason vaihtelusta aiheutuvia arvonnmuutoksia ei ole kirjattu. Muista syistä aiheutuneet arvonnalennukset on kirjattu. Samoin on kirjattu arvonnalennuksen palautukset, mikäli rahoitusmarkkinavälineen käypä arvo on myöhemmin noussut yli alennettujen hankintamenojen, enintään alkuperäiseen hankintamenoon saakka.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT - TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset esitetään taseessa nimellisarvon tai tätä pysyvästi alemman todennäköisen arvon määräisenä.

Johdannaissopimukset

Johdannaissopimuksia käytetään ensisijaisesti sijoitussalkkujen suojaukseen. Kirjanpidollisesti johdannaisia käsitellään pääasiassa ei-suojaavina, vaikka johdannaiset toimivat tehokkaina suojauksina.

Tilikauden aikana sopimusten sulkemisesta tai raukeamisesta syntyneet voitot ja tappiot on kirjattu tilikauden tuotoksi tai kuluksi.

Ei-suojaavat sopimukset

Ei-suojaavan tai ei-suojaavasti käsitellyn johdannaissopimuksen käyvän arvon ja sitä korkeamman kirjanpitoarvon negatiivinen erotus kirjataan kuluksi. Realisoitumattomia tuottoja ei kirjata. Toimintapäätöksestä vähennetään ei-suojaavien johdannaissopimusten mahdollinen enimmäistappio.

Suojauslaskennan soveltaminen

Suojauslaskentaa käytettäessä johdannaisten negatiivinen arvonmuutos jätetään kirjaamatta kuluksi siltä osin kuin suojattavan kohteen arvonnousu kattaa sen. Se osa johdannaisten negatiivisesta arvonmuutoksesta, joka ylittää suojattavan kohteen arvonnousun, kirjataan kuluksi.

Johdannaissopimuksen käyvän arvon ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotus kirjataan tuotoksi suojattavasta tase-erästä kuluksi kirjattuun määrään asti. Jos suojattavasta tase-erästä ei tuloslaskelmaan kirjata arvonmuutosta, ei suojaavasta sopimuksesta kirjata arvostustuottoa tai -kuluja.

Saamisten arvostus*Vakuutusmaksusaamiset*

Vakuutusmaksusaamiset esitetään taseessa enintään todennäköisen arvon määräisenä. Saaminen, josta ei todennäköisesti saada maksusuoritusta kirjataan luottotappioksi.

Ulkomaanrahamääräiset erät

Ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat on muutettu Suomen rahaksi Euroopan Keskuspankin tilinpäätöspäivänä julkaisemaan kurssiin. Muiden sijoitusten osalta on käytetty hankinta-ajankohdan kurssia tai sitä alemmaa tilinpäätöspäivän kurssia.

Valuuttakurssierot on kohdistettu kyseisten tulojen ja menojen oikaisueriksi. Rahojen ja pankkisaamisten sekä talletusten valuuttakurssierot samoin kuin erät, joita ei ole voitu kohdistaa suoraan tulon tai menon oikaisuksi, on kirjattu sijoitustoiminnan valuuttakurssivoitoksi tai -tappioksi.

Poistot

Rakennusten ja niiden ainesosien, kaluston, aineettomien oikeuksien ja pitkävaikutteisten menojen hankintameno on aktivoitu ja se kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaan poistoina kuluksi.

Arvioidut poistoaajat ovat hyödykeryhmäkohtaisesti keskimäärin seuraavat:

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT - TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

Aineettomat hyödykkeet	
Huoneistojen peruskorjaukset	5 v
Atk-järjestelmien suunnittelukustannukset	10 v
Kiinteistöt	
Asuin-, toimisto- ja hotellirakennukset	40-50 v
Tavaratalo-, myymälärakennukset	30-40 v
Teollisuus-, varasto ym. rakennukset	20-30 v
Rakennusten ainesosat 25 %:n menojäännöspoisto	
Kalusto	
Konttorikoneet, -kalusto yms. 25 %:n menojäännöspoisto	

Rakennusten olennaisten perusparannusten vaikutus pitoaikaan arvioidaan erikseen.

Tuloutettujen arvonkorotusten osalta on tehty poistot kyseisen erän pitoajan mukaan.

Kirjanpidossa tehtyjen kokonaispoistojen ja suunnitelman mukaisten poistojen kertynyt erotus merkitään taseen vastattaviin erään "Varaukset, kertynyt poistoero" ja tilikauden aikainen poistoeron lisäys tai vähennys esitetään tuloslaskelmassa erikseen.

Atk-järjestelmien suunnittelukustannusten poisto-aika on vuonna 2008 pidennetty aikaisemmasta viidestä vuodesta kymmeneen vuoteen, mikä vastaa järjestelmien taloudellista vaikutusaikaa.

Tilinpäätössiirtojen kertymä*Poistoero*

Ks. kohta "Poistot"

Vapaaehtoiset varaukset

Kirjanpito- ja verolainsäädännön perusteella ei ole tehty tulosvaikutteisia varauksia.

Pakolliset varaukset

Tuotoista on vähennetty pakollisina eläkevarauksina velvoitteista vastaisuudessa aiheutuvat eläkemenot, jotka kohdistuvat päättäneeseen tai aikaisempaan tilikauteen.

Välittömät verot

Tuloslaskelmassa välittömät verot on esitetty suoriteperusteisesti.

Laskennalliset verovelat/-saamiset

Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen välisiin jaksotuseroihin ja muihin väliaikaisiin eroihin liittyvät laskennalliset verovelat/-saamiset esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa. Liitetiedoissa esitetään arvostuseroista laskettu laskennallinen verovelka, jonka toteutumista pidetään todennäköisenä vuoden aikana

Muut velat

Muut velat kuin vakuutustekninen vastuovelka merkitään taseeseen nimellisarvoon.

Sijoitusten käypien arvojen määrittäminen

Kiinteistösijoitukset

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT - TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoina käytetään markkinaperusteisia käypiä arvoja. Kiinteistösijoitusten arvioinnissa sovelletaan IFRS:n (International Financial Reporting Standards), IVS:n (International Valuation Standards) sekä hyvän kiinteistöarviointitavan (ns. AKA-kriteerit) mukaisia arviointiperiaatteita ja niiden arviointimenetelmille asettamia vaatimuksia.

Asuntokohteet arvioidaan vertailukaappoihin perustuvalla kauppa-arvomenetelmällä. Toimitilakohteet arvioidaan kassavirtaan perustuvalla tuottoarvomenetelmällä tai kauppa-arvomenetelmällä, mikäli kauppahinta-aineisto on edustava. Erikoiskohteet arvioidaan kohteeseen parhaiten soveltuvalla markkinaperusteisella arviointimenetelmällä. Valtion asuntolainoin lainoitettujen kiinteistösijoitusten käypänä arvona pidetään aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratulojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksi lunastamisesta annetun lain (1190/1993) 10 §:n mukaista luovutuskorvausta.

Arvonnäilytyksen tekee vakuutusvalvontaviraston edellyttämällä tavalla joko ulkopuolinen auktorisoitu kiinteistöarvioitsija tai Kiinteistö-Tapiola Oy:n asiantuntijat ulkopuolisen auktorisoidun kiinteistöarvioitsijan ohjeistamana ja auditoimana.

Osakkeet, osuudet ja rahoitusmarkkinavälineet

Noteerattujen arvopapereiden sekä sellaisten arvopapereiden, joille on olemassa markkinat, käypänä arvona on käytetty vuoden viimeisintä kaupantekokurssia tai sen puuttuessa ostokurssia. Muiden sijoitusten osalta on käypänä arvona käytetty todennäköistä luovutushintaa, kirjanpitoarvoa tai substanssiin pohjautuvaa arvoa. Pääomasijoitusrahastojen käypänä arvona on käytetty hankintamenoa tai hallinnointiyhtiön ilmoittamaa arviota rahaston käyvästä arvosta.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset

Lainasaamisten, talletusten ja jälleenvakuutustalletesaamisten käypänä arvona on käytetty nimellisarvoa ottaen huomioon mahdollinen luottotappiovaaran edellyttämä nimellisarvon alentaminen todennäköiseen arvoon.

Selostus henkilökunnan eläketurvasta ja eläkemenojen jaksottamisesta

Henkilöstön lakisääteinen eläketurva on järjestetty TyEL -eläkevakuutuksella Keskinäisessä Eläkevakuutusyhtiössä Tapiolassa ja lisäeläketurva Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiolassa.

Eläkevakuutusmaksut on kirjattu kuluksi suoriteperusteisesti.

Vakuutustekninen vastuuelka

Vastuuelka lasketaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien laskuperusteiden mukaisesti.

Vakuutusmaksuvastuu

Vakuutusmaksuvastuuseen sisältyy osittamaton lisävakuutusvastuu, joka otetaan huomioon toimintapääomaa laskettaessa. Ositettu lisävakuutusvastuu kertoo vakuutuksenottajille tuleviin asiakashyvityksiin varatun määrän.

Vuonna 2007 vastuuelan ja eläkevastuun laskuperusteisiin sisällytettiin osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu. Osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun vuotuisen muutoksen perusteena on osakkeiden keskimääräisen vuosituoton mukainen osuus eläkelaitoksen TyEL:n mukaisen varsinaisen vastuuelan osasta. Vuonna 2007 osuus oli 2 prosenttia. Työeläkelaitosten vakavaraisuussäännöksiä kevennettiin lakimuutoksella. Lailla muutettiin vastuuelan osakesidonnaisuus takautuvasti 10 prosentiksi voimassa olleen lain 4 prosentin sijasta. Lisäksi rahastokoron – kolme prosenttia – ylittävä tuottovaatimus, joka oli tarkoitus siirtää

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT - TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

vanhuuseläkerahastointiin, jätettiin toimintapääomaan.

Tilikauden voitto

Eläkevakuutusyhtiön tilikauden voitto määräytyy sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaman laskuperusteen perusteella. Laskuperuste määrittelee tilikauden kirjanpidollisen tuloksen jakautumisen tasoitusvastuun muutokseen, osittamattomaan ja ositettuun lisävakuutusvastuun muutokseen ja tilikauden voittoon.

Laatimisperiaatteissa tapahtuneet muutokset, jotka vaikuttavat edellisen tilikauden tuloksen vertailukelpoisuuteen

Atk-järjestelmien suunnittelukustannusten poistoaika on vuonna 2008 pidennetty aikaisemmasta viidestä vuodesta kymmeneen vuoteen, mikä vastaa järjestelmien taloudellista vaikutusaikaa.

Konsernitilinpäätös

Vakuutusyhtiölain mukaan konsernitilinpäätökseen yhdistellään sellaiset osakeyhtiöt ja muut niihin rinnastettavat yhtiöt, joiden äänivallasta emoyhtiö omistaa suoraan tai välillisesti yli puolet. Konserniin kuuluvat yhtiöt ja konsernirakenne on kerrottu toimintakertomuksessa.

Konsernitilinpäätös on laadittu emoyhtiön ja tytäryhtiöiden tuloslaskelmien, taseiden ja liitetietojen yhdistelminä, joista on eliminoitu yhtiöiden väliset saamiset ja velat, tuotot ja kulut, voitonjako, konsernin sisäiset myyntivoitot/-tappiot sekä keskinäinen omistus. Konsernin sisäinen osakeomistus on eliminoitu hankintamenomenetelmää käyttäen. Vähemmistön osuus omasta pääomasta ja tuloksesta esitetään erikseen tuloslaskelmassa ja taseessa. Tilikauden aikana hankitut tytäryhtiöt yhdistellään hankintahetkestä lähtien ja myydyt tytäryhtiöt luovutushetkeen saakka.

Osakkuusyrietykset eli yritykset, joiden äänivallasta konserni omistaa 20 - 50 % on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä. Asunto- ja keskinäisiä kiinteistöyhtiöitä ei yhdistellä osakkuusyrietyksenä konsernitilinpäätökseen, vaikka äänivalta- ja omistusrajat täytyisivätkin. Ei-keskinäiset kiinteistöosakkuusyhteisöt on yhdistelty konsernitilinpäätökseen osakkuusyhteisöinä.

Vapaaehtoisten varausten ja poistoeron muutos on jaettu laskennallisen verovelan muutokseen ja tulokseen. Vastaavat tase-erät on jaettu laskennalliseen verovelkaan ja omaan pääomaan vähemmistöosuus huomioiden.

Tytäryhtiöosakkeiden arvonkorotukset on asunto- ja kiinteistöyhtiöiden osalta kohdistettu konsernissa tytäryhtiöiden kiinteistöjen arvonkorotuksiksi.

Eliminoinnin yhteydessä muodostunut konserniaktiiva on pääsääntöisesti kohdistettu tytäryhtiön ao. omaisuuserille, erien käypä arvo huomioon ottaen, ja konserniaktiiva poistetaan suunnitelman mukaan kuten vastaava erä. Kohdistamaton konserniliikearvo esitetään taseen vastaavissa aineettomissa hyödykkeissä omana eränään ja se poistetaan suunnitelman mukaan viidessä vuodessa. Konsernireservi esitetään taseen vastattavissa omana eränään ja se tuloutetaan enimmillään viidessä vuodessa.

Konsernin sisäistä ensivakuutusliikettä ei ole eliminoitu.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT – RISKIT JA RISKIENHALLINTA

RISKIENHALLINNAN YLEISET PERIAATTEET ELÄKE-TAPIOLASSA

1. Riskienhallinnan lähtökohdat ja riskinotto

Eläke-Tapiolan riskienhallintaa ohjataan erillisillä soveltamisohjeilla mm. strategian ja toiminnan vuosiohjauksen prosesseissa. Eri päätöksentekojen työjärjestykset määrittelevät menettelytavat riskienhallintasuunnitelmien käsittelylle ja hyväksymiselle.

Eläke-Tapiolan riskienhallinta perustuu Tapiola-ryhmän yhteisiin riskienhallinnan käsitteisiin, osa-vision ja riskinottohalukkuuden määrittelyihin sekä viranomaismääräyksiin.

Riskienhallinnan laatua parantamalla pyritään lisäämään Eläke-Tapiolan kilpailuetuja. Työeläkeyhtiön riskienhallinnassa painotetaan toiminnan vakautta ja vastuullisuutta. Hyvän vakavaraisuuden rooli korostuu sekä eläketurvan hoidon vastuullisuuden johdosta että nykyisten voitonjakosääntöjen vuoksi.

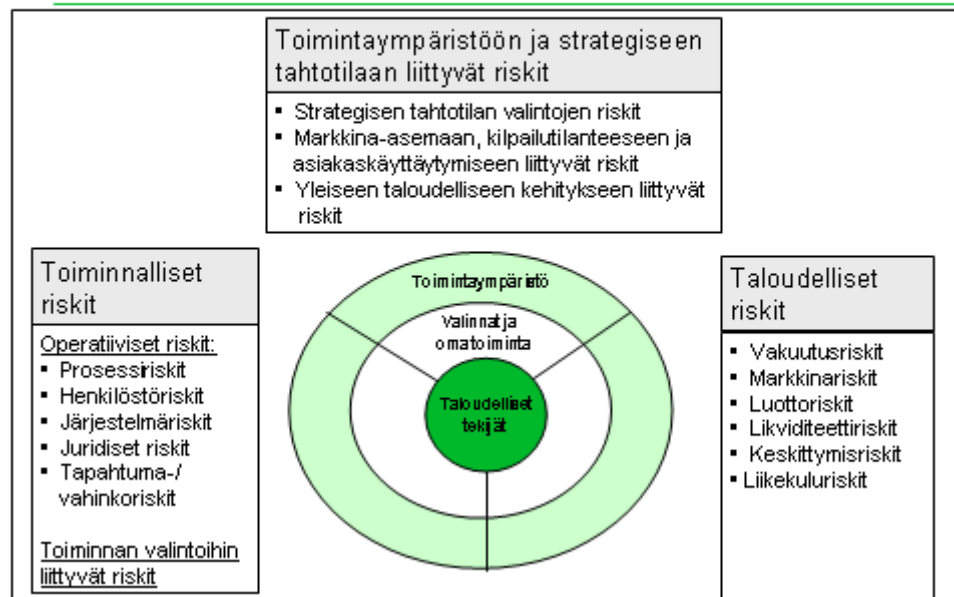
Riskin ottaminen tapahtuu Eläke-Tapiolan ylimpien päättävien elimien määrittelemän riskinottohalukkuuden asettamissa rajoissa. Riskinottohalukkuus perustuu seuraaviin periaatteisiin:

- Riskinotto tukee Eläke-Tapiolan strategista tahtotilaa sekä erityisesti päämääriä ja vuosi- ja jaksosuunnitelmien taloudellista ja toiminnallista toteutumista
- Eläke-Tapiola toteuttaa sijoitustoimintaansa itsenäisesti tavoitteena sijoitusomaisuuden pääoman turvaaminen ja tuoton maksimointi valitulla riskitasolla vakavaraisuuden ja vastuuvelan asettamissa puitteissa.
- Eläke-Tapiolan vakuutusliikkeen riskit liittyvät kerättyjen vakuutusmaksujen ja niistä kertyneen varallisuuden riittävyteen suhteessa yhtiön vastuulla oleviin eläkkeisiin. Kun tasausjärjestelmä toimii eläkejärjestelmän puskurina vakuutusriskien suhteen, Eläke-Tapiolan riskiksi jää poikkeaminen eläkejärjestelmän keskiarvosta.
- Riskit mitoitetaan siten, etteivät ne vaaranna yhtiön toimintaa tai sen vakautta
- Riskien heijastusvaikutukset Tapiola-ryhmän kaikkiin organisaatio-osiin kyetään tunnistamaan ja ottamaan huomioon toiminnassa.

2. Riskienhallinnan pääalueet

Eläke-Tapiolan riskiluokituksessa käytetään ylätasolla seuraavaa kolmijakoa:

- toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyvät riskit
- taloudelliset riskit
- toiminnalliset riskit

Toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyviä riskejä ovat mm.

- strategisen tahtotilan valintoihin liittyvät riskit
- markkina-aseman, kilpailutilanteen tai asiakaskäyttäjymisen muutokset.
- yleiseen taloudelliseen kehitykseen liittyvät riskit

Taloudelliset riskit muodostuvat vakuutus-, markkina-, luotto-, likviditeetti-, liikekulu- ja keskittymisriskeistä.

- Vakuutusriskillä tarkoitetaan vakuutussopimukseen liittyvää riskiä, joka johtuu vakuutusten asiakasvalintaan liittyvästä riskistä ja vastuuelan riittävyysriskistä.
- Markkinariskillä tarkoitetaan varojen markkina-arvojen vaihtelusta aiheutuvaa riskiä, joka johtuu taloudellisen muuttujan kuten koron, osakekurssin, valuuttakurssin tai kiinteistön arvon muutoksesta.
- Luottoriski liittyy vastapuolen maksukyvyttömyyteen tai muuhun laiminlyöntiin sopimuksen mukaisten velvoitteiden täyttämässä
- Likviditeettiriskillä tarkoitetaan sitä, että yhtiöllä ei ole riittävästi likvidejä varoja käytettävissä tulevien velvoitteiden täyttämiseksi tai että varojen muuttaminen likvideiksi on mahdollista vain ylimääräisillä kustannuksilla.
- Keskittymisriskillä tarkoitetaan sitä, että Eläke-Tapiolalla on asiakaskunnassa jollain asiakaskonsernilla merkittävä osuus maksutulosta tai että sijoitusomaisuudesta merkittävä osa on yhdessä sijoituskohteessa.

Toiminnalliset riskit jakaantuvat operatiivisiin riskeihin ja toiminnan valintoihin liittyviin riskeihin. Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Juridiset riskit ja tapahtuma-/vahinkoriskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin. Toiminnan valintoihin liittyviä riskejä ovat erilaisiin liiketoiminnan muutostilanteisiin liittyvät riskit.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT – RISKIT JA RISKIENHALLINTA
3. Riskienhallinnan toteutus
3.1 Käsitteitä ja määritelmiä

Eläke-Tapiolan tavoitteena on hallita riskejä kokonaisvaltaisesti osana strategista ja operatiivista toiminnanohjausta. Riskienhallinta tulee järjestää kattavasti siten, että riskien syy sekä merkitys tunnistetaan.

- Kokonaisvaltainen riskienhallinta kytkeytyy yrityksen strategiaan, taloudellisiin ja toiminnallisiin tavoitteisiin. Riskien tarkastelunäkökulma kääntyy yksittäisistä toiminnoista ja niihin liittyvistä riskeistä koko yrityksen tasolle. Riskienhallinnan keskeiseksi päämääräksi muodostuu yrityksen taloudellisen ja toiminnallisen kokonaisuuden optimointi riskienhallinnan keinoin.
- Tyypillisiä esimerkkejä lakisääteisen eläkevakuutustoiminnan riskeistä ovat riskit, jotka liittyvät yrityksen omiin voimavaroihin (esim. sisäiset prosessit, henkilöstö, järjestelmät), kilpailukeinoihin (esim. palvelut, asiakkuuden hallinta) tai taloudellisiin tekijöihin (taloudellisen muuttujan kuten esimerkiksi koron tai osakekurssin arvon muutos).

Kokonaisvaltainen riskienhallinta Eläke-Tapiolassa

3.2 Riskienhallinta strategisen suunnittelun ja toteuttamisen yhteydessä

Toimintaympäristöön ja Eläke-Tapiolan strategiseen tahtotilaan liittyvät merkittävät riskit kartoitetaan ja niiden toteutumisen todennäköisyys sekä mahdollisen realisoitumisen merkitys arvioidaan strategiaprosessin yhteydessä kolmen vuoden välein. Päivitys tehdään vuosittain syksyisin samaan aikaan toiminnallisten ja taloudellisten riskien päivitysten kanssa.

Taloudellisten riskien tunnistamista ja arvioimista varten on omat prosessinsa, jotka kuvataan kapaleessa 4.3.

Tunnistettujen riskien vähentämiseksi tai poistamiseksi sekä mahdollisuuksien hyödyntämiseksi Eläke-Tapiolan strategiaprosessista vastaavat suunnittelevat ja ottavat käyttöön riskienhallintatoimenpiteitä, jotka toteutetaan vuosi- ja jakso-ohjelmissa. Riskienhallinnan toimenpiteiden toteut-

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT – RISKIT JA RISKIENHALLINTA

tamista ja vaikutuksia seurataan ja arvioidaan em. vastuutahojen johtoryhmissä säännöllisesti kuitenkin vähintään vuosittain.

3.3 Taloudellisten riskien hallinta

Lähtökohdat ja toimintaperiaatteet

Eläke-Tapiola toteuttaa sijoitustoimintaansa tavoitteena vakavaraisuuden turvaaminen ja tuoton maksimointi hallitulla riskipositiolla. Sijoitusten allokaatiota ohjaavat vakavaraisuuden, vastuuvelan rakenteen ja katekelpoisuuden asettamat rajat sekä vastuuvelan tuottovaatimus. Pitkällä aikavälillä sijoitustuottojen on ylitettävä vastuuvelan tuottovaatimuksen mukaiset kokonaistuottotavoitteet. Sijoitustoiminnalla pyritään pitkällä aikavälillä kaikissa olosuhteissa hyvään ja vakaaseen tuottoon pääomariskeja välttämällä.

Sijoitukset hajautetaan riittävästi eri instrumenttiluokkien välillä ja sisällä. Sijoitustoiminnan on turvattava riittävä likviditeetti kaikissa olosuhteissa. Sijoituskannan on oltava myös riittävän yksinkertainen sekä riskienhallinnan näkökulmasta riittävän läpinäkyvä.

Taloudellisten riskien hallinnan organisointi

Hallitus nimittää sijoitustoiminnan johtoryhmän, joka vastaa sijoitustoiminnan käytännön organisoimisesta ja operatiivisesta markkinariskien valvonnasta. ERM- työvaliokunta avustaa sijoitustoiminnan johtoryhmää ja antaa tarvittaessa sille suosituksia.

ERM -työvaliokunta vastaa siitä, että riskienhallinnassa ja yhtiön sijoitusmalleissa käytetyt laskentamenetelmät, prosessit, raportit, käytettävät tiedot ja näihin liittyvät dokumentaatiot ovat asianmukaisia. Työvaliokunta valvoo, että vakavaraisuusasema ja kokonaisvaltaisen riskienhallinnan käytännön toteuttaminen täyttävät hallituksen niille asettamat tavoitteet ja viranomaismääräykset.

Sijoitustoiminnan ohjeistuksen noudattamista valvoo sisäinen tarkastus.

Riskienhallintaprosessit

Riskienhallintaprosessi perustuu ohjeistukseen (sijoitussuunnitelma, johdannaispolitiikka), sen operatiivisen noudattamisen valvontaan, säännölliseen riskiraportointiin ja itsearviointiin.

Yhtiön hallitus vahvistaa vuosittain sijoitussuunnitelman, jossa määritellään sijoituskannan tavoitejakauma ja tuotto-odotukset, hajautus- ja likviditeettitavoitteet, päätös- ja toimivaltuudet. Hajautusperiaatteilla pyritään turvaamaan riittävä tuottoaso kaikissa markkinaolosuhteissa. Riittävä likviditeetti turvataan sijoitusrakenteella. Johdannaisten käytön osalta on kirjoitettu tarkempi hallituksen vahvistama johdannaispolitiikka.

Yleisesti käytettyjen markkinariski- ja raportointimenetelmien avulla seurataan sijoitustoiminnan riskejä ja tuottoja. Näiden raporttien avulla seurataan säännöllisesti niin korko-, kiinteistö- kuin osakesijoitusten kehitystä ja riskejä, sekä valvotaan myös sijoitussuunnitelmassa määriteltyjen toimintaperiaatteiden noudattamista.

Vakavaraisuuden hallinta

Eläke-Tapiolan vakavaraisuutta seurataan Vakuutusvalvontaviraston määräysten mukaisilla laskelmilla sekä tilinpäätöksen että kunkin osavuosikatsauksen yhteydessä. Hallituksen työjärjestyksen mukaisesti, vastuullinen vakuutusmatemaatikko raportoi vakavaraisuustilanteen hallitukselle neljä kertaa vuodessa.

Markkinariskin vaikutusta yhtiön vakavaraisuuteen valvotaan ja hallitaan tällä hetkellä voimassa olevan nykyisen vakavaraisuuslainsäädännön perusteella. Lisäksi vakavaraisuutta valvotaan voimassa olevien ryhmittymiä koskevien vakavaraisuussäännösten mukaisesti.

Lähtökohtana markkinariskin hallitsemiselle on, että yhtiön vakavaraisuus on turvattu riittävällä to-

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT – RISKIT JA RISKIENHALLINTA

dennäköisyydellä seuraavan vuoden ajan. Sijoitustoimintaa ohjataan jatkuvaan markkinariski- ja vakavaraisuusseurantaan perustuen. Kokonaisriski mitoitetaan siten, että toimintapääoma suhteessa vakavaraisuusvaatimukseen säilyy turvaavalla tasolla myös riskien toteutuessa.

Eläke-Tapiolassa seurataan sijoitusallokaation poikkeamaa alan keskimääräisestä sijoitusallokaatiosta ja allokaatiopäätöksiä tehtäessä huomioidaan poikkeama työeläkeyhtiöiden keskimääräiseen sijoitusallokaatioon.

Määrällisiä tietoja sijoituskannan riskirakenteesta

Sijoitusten herkkyyshanalyysi, joka kuvaa instrumenttien arvoissa tilinpäätöshetkellä tapahtuvan muutoksen vaikutusta vakavaraisuuspääomaan.

	31.12.2008	Muutoksen vaikutus		
		Osakekurssit - 20 %	Kiinteistöjen arvo -10 %	Korkotaso +1 %-yksikkö
Toimintapääoma				
milj. €	1043,9	-217,5	-48,7	-143,0
% vastuvelasta suhteessa vaka- varaisuusrajaan	16,2	-3,4	-0,8	-2,2
	2,9	-0,58	-0,15	-0,38
Sijoitusten tuotto-%	-8,3	-2,7	-0,6	-1,8

3.4 Toiminnallisten riskien hallinta

Vuosisuunnittelussa kartoitetaan vuosittain merkittävimmät riskit, jotka liittyvät taktisiin valintoihin, niihin liittyviin kilpailuympäristöihin tai ovat oman toiminnan operatiivisia riskejä, arvioidaan riskien toteutumisen todennäköisyys ja merkitys sekä päätetään, mihin riskeihin ensisijaisesti varaudutaan sekä tuotetaan vuosi- ja jaksosuunnitelmiin toimenpiteitä riskien poistamiseksi ja vähentämiseksi sekä mahdollisuuksien hyödyntämiseksi.

Prosessiriskien hallinta perustuu liiketoiminnan ydinprosessien analysointiin ja prosessien eri vaiheisiin asetettuihin kontrolleihin. Juridiset riskit kartoitetaan ja tarvittavalta osin päivitetään osana osastojen vuosisuunnittelua. Toiminnan laillisuuden varmistaminen on esimiesten ja compliance officerin tehtävä. Projektien riskienhallinta on ohjeistettu Projektin hallinta -käsikirjassa.

Varautumissuunnittelulla ehkäistään ennalta häiriö- ja kriisitilanteiden syntyminen sekä luodaan edellytykset hallita näitä tilanteita ja niiden seurauksia. Yritysturvallisuuden tavoitteena on turvata yrityksen toiminnan häiriöttömyys kaikissa oloissa sekä suojata henkilöstöä, omaisuutta, tietoa ja ympäristöä vahingoilta, onnettomuuksilta ja rikolliselta toiminnalta.

Tietoturvariskien kartoitus päivitetään sekä liiketoiminnan että teknisen tietoturvan näkökulmasta vuosisuunnittelun yhteydessä ja tarvittaessa muulloinkin toiminnan ja toimintaympäristön muutosten edellyttämällä tavalla. Tietoturvallisuudella tarkoitetaan asiakkaidemme ja yhtiön sisäisten tietojen, järjestelmien ja palvelujen suojaamista lainsäädännön ja yhtiön tietoturvan hallintaan perustuvien omien erityistoimenpiteiden avulla. Tietojärjestelmien turvatasoa tarkastetaan säännöllisillä auditoinneilla.

Tapiola-ryhmästä otettavilla vakuutuksilla hallitaan Eläke-Tapiolan kaikkia vakuutettavissa olevia riskejä.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT – RISKIT JA RISKIENHALLINTA

4. Riskienhallinnan toteuttamisen ja valvonnan vastuut

4.1 Yleiset riskienhallinnan vastuutukset

Eläke-Tapiolan hallituksella on kokonaisvastuu riskienhallinnan järjestämisestä. Hallitus vahvistaa vuosittain Eläke-Tapiolan riskienhallintasuunnitelman ja seuraa säännöllisesti yhtiön riskienhallinnan tilaa ja keskeisimpien riskien kehitystä. Hallituksen työjärjestyksessä on määritelty hallituksen tehtävät ja säännönmukaisesti käsiteltävät raportit ja lausunnot riskienhallinnasta ja merkittävimmistä riskeistä. Hallituksen tarkastusvaliokunta, sisäinen tarkastus sekä tilintarkastus valvovat riskienhallinnan toteuttamista.

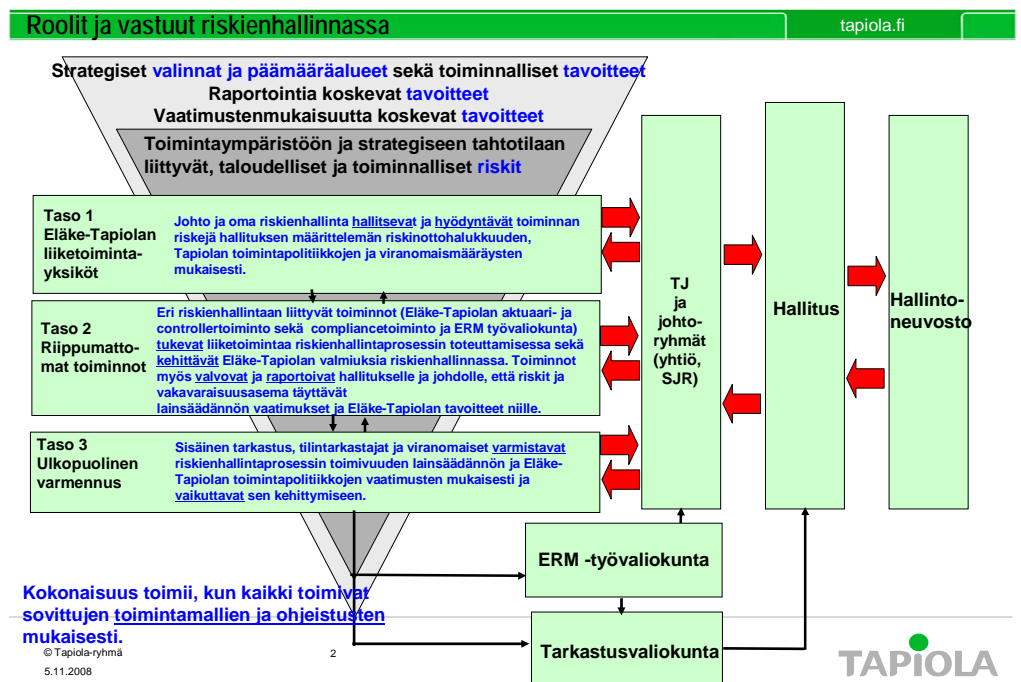
Toimitusjohtaja ja muu johto vastaavat yhtiön riskienhallintasuunnitelman käytännön valmistelusta, toteuttamisesta ja toteuttamisen seurannasta. Eläke-Tapiolan osastot tunnistavat ja analysoivat toimintaa tai tavoitteita uhkaavat riskit sekä strategia- ja vuosisuunnittelun yhteydessä että päivittäisessä toiminnassa. Osastot vastaavat omaan toimintaansa liittyvien riskienhallintatoimenpiteiden toteuttamisesta. Eläke-Tapiola tekee tiivistä yhteistyötä riskienhallinnassa Tapiola-ryhmän kanssa.

ERM -työvaliokunta vastaa yhtiön kokonaisvaltaisen riskienhallinnan käytännön järjestämisestä siten, että riskienhallinta täyttää viranomaisvaatimukset sekä liiketoiminnan tarpeet.

Merkittävimmille riskeille laaditaan suunnitelmat vastuuhenkilöineen. Jokaisella osastolla ja merkittävimmillä prosesseilla on omat riskienhallintasuunnitelmansa. Jokainen Tapiolassa työskentelevä henkilö on velvollinen kertomaan havaitsemistaan riskeistä tai riskienhallinnan kehittämiskohteista omalle esimiehelleen tai muille riskienhallinnan vastuuhenkilöille.

Riskienhallinnan valvonta on aina muun kuin operatiivisesta toiminnasta vastaavan tahon vastuulla. Eri riskienhallintaan liittyvät tahot avustavat yhtiön johtoa ja hallitusta riskienhallinnan valvonnan ja riskien seurannan käytännön toteuttamisessa.

Sisäinen tarkastus tukee yhtiön johtoa ja hallitusta valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisessa ja kehittämisessä arvioimalla määrääjain riskienhallinnan toteutumista ja menettelytapoja. Lisäksi tilintarkastus valvoo riskienhallinnan toteuttamista.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT – RISKIT JA RISKIENHALLINTA

4.2 Riskienhallinnan vastuut strategian suunnittelun ja toteuttamisen yhteydessä

Eläke-Tapiolan hallitus vastaa toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyvästä riskienhallinnasta. Lisäksi vastuu on hajautettu siten, että riskienhallintamenettelystä ja dokumentoinnin ajantasaisuudesta vastaavat toimitusjohtaja sekä yksiköiden johtajat.

Kyseiset vastuuhenkilöt vastaavat vastualueensa toimintaympäristöön ja strategiaan liittyvästä riskienhallinnasta ja siitä, että heidän vastuullaan olevien toimintojen ja edustamiensa näkökulmien riskienhallinta on hyvällä tasolla Eläke-Tapiolassa.

Talospalvelut vastaa toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyvän riskienhallinnan kokonaiskoordinoinnista avustaen ryhmätasoisien yhteenvedon koostamisessa edellä mainittujen vastuutahojen riskienhallintadokumenteista. Controller-verkoston jäsenet koordinoivat toimintaympäristön ja strategisen tahtotilan riskienhallintaa ja avustavat riskienhallinnasta vastuussa olevaa johtoa sen suorittamisessa.

4.3 Riskienhallinnan vastuut taloudellisten riskien hallinnassa

Kokonaisvastuu taloudellisten riskien hallinnan järjestämisestä on yhtiön hallituksella. Yhtiön hallituksen työjärjestyksissä on määritelty hallituksen keskeiset tehtävät taloudellisten riskien valvonnassa ja niiden kokouksissa säännönmukaisesti käsiteltävät lausunnot ja raportit yhtiön taloudellisista riskeistä. Vastaavasti yhtiön johtoryhmän ja sijoitustoiminnan johtoryhmän työjärjestyksissä on määritelty näiden tehtävät taloudellisten riskien hallinnassa.

Eri riskienhallintaan liittyvillä tahoilla kuten aktuaari-, talous-, riskienhallinta-, sijoitus- ja controller verkosto -toiminnoilla sekä ERM -työvaliokunnalla on keskeinen rooli taloudellisten riskien hallinnan ja seurannan käytännön toteuttamisessa. Raportoinnin kattavuuden, riittävyys ja oikeellisuuden varmistaminen oman yhtiön tai yksikön osalta kuuluu keskeisesti controller-verkoston jäsenien toimenkuvaan.

4.4 Riskienhallinnan vastuut toiminnallisten riskien hallinnassa

Eläke-Tapiolan hallituksella on kokonaisvastuu toiminnallisten riskien hallinnasta. Riskienhallintatoimenpiteiden ajantasaisuudesta vastaavat toimitusjohtaja ja yksiköiden johtajat. Lisäksi he vastaavat siitä, että heidän vastuullaan olevien toimintojen ja edustamiensa näkökulmien operatiivisen toiminnan riskienhallinta on hyvällä tasolla.

5. Raportointi

Raportoinnin tavoitteena on tuottaa luotettavaa, kattavaa ja ajan tasalla olevaa taloudellista informaatiota päätöksenteon pohjaksi. Taloudellisen informaation oikeellisuus varmistetaan riittävän ajantasaisella ja tiheällä raportoinnilla, säännöllisillä täsmäytysrutiineilla, kattavilla ja ajan tasalla olevilla dokumentaatioilla raportoinnissa käytettävistä laskentamenetelmistä ja järjestelmistä sekä sillä, että liiketoimintojen päätöksenteko ja raportointitoiminnot on organisatorisesti eriytetty.

Eläke-Tapiolan hallituksen, johtoryhmän ja sijoitustoiminnan johtoryhmän työjärjestyksissä on määritelty säännönmukaisesti käsiteltävät raportit ja lausunnot, jotka käsittelevät kattavasti keskeisiä riskejä ja niiden riskienhallintaa.

Merkittävistä toteutuneista riskeistä tai 'läheltä piti tilanteista' tulee raportoida seuraavalle ylemmälle riskienhallinnasta vastaavalle taholle.

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT – RISKIT JA RISKIENHALLINTA
VAKUUTUSTEKNISET RISKIEN HALLINTA

Eläke-Tapiolan vuoden 2008 vakuutusliikkeestä pääosa koostui työntekijän eläkelain (TyEL) mukaisesta eläkevakuutuksesta. Sen lisäksi yhtiöllä oli TEL:n mukaista lisäeläkevakuutusta ja yrittäjän eläkelain (YEL) mukaista perus- ja lisäeläkevakuutusta.

TyEL:n mukainen perusvakuutus

TyEL:n mukaisen perusvakuutuksen osalta yhtiön riskit liittyvät vanhuuseläkkeisiin, työkyvyttömyyseläkkeisiin, työttömyyseläkkeisiin ja vakuutusmaksujen luottotappioihin. Perhe-eläkkeissä ja osa-aika-eläkkeissä ei ole yhtiön vastuulle tulevaa osaa.

Vanhuuseläkkeessä yhtiön riski on siinä, että vakuutetut ja eläkkeensaajat elävät kauemmin kuin laskuperusteissa on oletettu. Riskiä kuitenkin merkittävästi pienentää se, että yleinen eliniän piteneminen on yhteisellä vastuulla ja siihen liittyvät perustemuutokset kustannetaan tasausliikkeestä.

Työkyvyttömyysliikkeessä riskinä on vakuutusmaksun riittävyys eläketapausten kustannuksiin. Mikäli maksutaso osoittautuu liian alhaiseksi, tilanne korjataan seuraavassa maksuperusteessa. Keskimääräisestä poikkeava riski on kuitenkin yhtiön vastuulla. Suurtyönantajilla on maksuluokkiin perustuva hinnoittelu ja siinä on yhtiön riskinä se, että hinnoittelun perusteena olevat vuodet, jotka ovat usean vuoden takaa, eivät enää kerro vakuutuksenottajan todellista työkyvyttömyysriskiä.

Työttömyyseläkelikkeen riski on maksun riittäminen korvauksiin. Lisäriskinä on pitkä aika maksun perinnän ja eläkkeen alkamisen välillä, mikä heijastuu ns. tuntemattomien varauksen riittävyysriskinä. Suurtyönantajat vastaavat itse riskistä omavastuunsa osalta. Työttömyyseläkkeitten osalta maksua ei enää peritä, joten jäljellä on enää tuntemattomien varauksen riittävyysriski.

Vakuutusmaksujen luottotappiot ovat yhtiön vastuulla. Vakuutusmaksussa on maksutappio-osa, jolla on tarkoitus kattaa ao. riski. Tässäkin yhtiön riski liittyy siihen, miten hyvin vakuutusmaksun maksutappio-osa kuvaa vakuutuksen todellista riskiä.

Kaikki edellä mainitut tappiot kustannetaan ensisijaisesti yhtiön tasoitusvastuusta. Koska tasoitusvastuu on selvästi alarajansa yläpuolella, eivät vakuutustekniset riskit lyhyellä tähtäimellä uhkaa yhtiön toimintaa. Yhtiöllä ei myöskään ole tarvetta jälleenvakuuttaa riskejä.

Yhtiö ei voi vaikuttaa myönnettyihin vanhuuseläkkeisiin eikä työttömyyseläkkeisiin. Sen sijaan yhtiö edistää työkykyä ylläpitävää toimintaa. Tavoitteena on ennalta pitää huolta työkyvystä, jotta tarvetta myöntää työkyvyttömyyseläkkeitä ei tulisi. Maksutappioita pyritään rajoittamaan uusien asiakkaiden valintaprosessilla, joskaan yhtiö ei voi kieltäytyä myöntämästä haettua vakuutusta. Olemassa olevien vakuutusten osalta maksutappioita pyritään vähentämään tehokkaalla perinnällä.

TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus

Tel:n mukainen lisäeläkevakuutus on vakuutusteknisten riskien osalta samanlainen kuin TyEL:n mukainen eläkevakuutus. Erona on se, että työttömyysvakuutuksessa ei yhtiöllä ole riskiä, mutta sen sijaan perhe-eläkevakuutuksessa on yhtiön vastuulla olevaa osaa. Suurtyönantajilla ei ole omavastuuta. Liike on paljon vähäisempää kuin perusvakuutuksessa ja tappiot kustannetaan pääosin tasoitusvastuusta. Kuolevuusperusteen täydennykset kustannetaan tasauksesta.

YEL:n mukainen perusvakuutus

Yhtiöllä ei ole vastuuta YEL:n mukaisesta perusvakuutuksesta miltään osin. Liike on yhteisellä vastuulla ja tappiot ovat viime kädessä Suomen valtion vastuulla.

YEL:n mukainen lisäeläkevakuutus

Riskit ovat periaatteessa samat kuin TEL:n mukaisessa lisäeläkevakuutuksessa. Liike on kuitenkin hyvin vähäistä. Tasoitusvastuuta ei ole, joten tappiot kustannetaan toimintapääomasta. Myös tässä va-

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT – RISKIT JA RISKIENHALLINTA

kuutuslajissa kuolevuusperusteen täydennykset on kustannettu tasauksesta. YEL-lisäeläkkeiden vakuuttaminen lopetetaan 2010, jonka jälkeen yhtiölle jää enää alkaneita eläkkeitä ja vapaakirjoja.

Kaikissa vakuutuslajeissa perusteet ovat yhteiset kaikille vakuutusyhtiöille. Niiden asianmukaisuutta tutkitaan TELA:n asettamassa laskuperustejaoksessa ja sen alaryhmissä. Kukin yhtiö tekee vuosittain riskiperusteiden riittävyysanalyysit. Yhtiölle ei myöskään tule rahastokorosta (eli vastuuvelan laskennassa käytetystä diskonttokorosta) riskiä, koska sen muutos on yhteisellä vastuulla.

Vastuuvelan määrätiedot (milj. €)	31.12.2008	31.12.2007
TyEL eläkevakuutus		
Varsinainen vakuutusmaksuvastuu	4.023	3.846
Varsinainen korvausvastuu	2.549	2.320
Lisävakuutusvastuu	503	610
Tasointuvastuu	296	288
Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu	-266	2
Tel lisäeläkevakuutus		
Vakuutusmaksuvastuu	54	56
Varsinainen korvausvastuu	41	39
Tasointuvastuu	7	7
Yel perusvakuutus		
Vakuutusmaksuvastuu	20	21
Yel lisäeläkevakuutus		
Vakuutusmaksuvastuu	4	4
Korvausvastuu	5	4

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT 2008 - TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT JA TUNNUSLUKUJEN LASKENTAPERIAATTEET
Maksetut eläkkeet ja muut korvaukset=

- + Maksetut korvaukset
- Korvaustoiminnan hoitokulut
- Työkyvyn ylläpitotoiminnan hoitokulut

Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvoin)

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin suhteessa sitoutuneeseen pääomaan lasketaan sijoituslajeittain ja sijoitusten yhteismäärälle ottaen huomioon päivittäin tai kuukausittain aikapainotetut kassavirrat.

Kauden tuotto lasketaan ns. mukautettua Dietz'in kaavaa (aika- ja rahapainotettua kaavaa) käyttäen niin, että sitoutunut pääoma lasketaan lisäämällä kauden alun markkina-arvoon kauden aikaiset kassavirrat painotettuina sillä suhteellisella osuudella koko kauden pituudesta, joka on jäljellä tapahtumapäivästä tai tapahtumakuukauden puolivälistä kauden loppuun.

Sijoitustoiminnan nettotuottoerittely

- + Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin
- + Muut korkoerät
- Vastuuvelan tuottovaatimus 1)

1) Vuonna 2008 täydennyskerrointa vastaavaa korkovaatimusta ei lueta mukaan vastuuvelan tuottovaatimukseen.

Sijoitusjakauma käyvin arvoin

Korkorahastoista pitkän koron rahastot sisältyvät joukkovelkakirjalainoihin ja lyhyen koron rahastot rahamarkkinasijoituksiin.

Sijoitukset sijoitusrahastoihin ja niihin rinnastettaviin muihin yhteissijoitusyrityksiin, jotka sijoittavat kiinteistöihin ja kiinteistöyhteisöihin, luetaan kiinteistösijoituksiin.

Johdannaisten siirtyvissä erissä olevat laskennalliset arvostuserot ja ennakkomaksuissa olevat preemiot kohdistetaan alla olevalle omaisuuserälle.

Sijoituksiin ei oteta mukaan sijoituksiin liittyviä kauppahintasaamisia ja –velkoja.

Tase-erä Rahat ja pankkisaamiset eivät ole mukana sijoitusten markkina-arvossa. Sijoitusjakauma sisältää taseen sijoituksiin kuuluvat talletukset.

Sijoitusjakauman alaviitteenä esitetään jvk -salkun modifioitu duraatio.

Liikevaihto=

- + Vakuutusmaksutulo ennen vakuutusmaksusaamisten luottotappioita ja jälleenvakuuttajien osuutta
- + Sijoitustoiminnan nettotuotto kirjanpidossa ja
- + Muut tuotot

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT 2008 - TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT JA TUNNUSLUKUJEN LASKENTAPERIAATTEET
Kokonaisliikekulut=

- + Maksetut korvaukset
  - Korvaustoiminnon hoitokulut
  - Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut
- + Liikekulut
- + Sijoitustoiminnan hoitokulut
  - Kulut kiinteistösjoiituksista
  - Kulut muista sijoituksista
- + Muut kulut

Hoitokustannustulos=

- + Vakuutusmaksun hoitokustannusosat
- + Korvausratkaisuista aiheutuvien liikekulujen kattamiseen käytettävissä olevat maksun osat
- + Muut tuotot
- Toimintokohtaiset liikekulut ilman sijoitustoiminnan ja työkyvyn ylläpitotoiminnan kuluja ja lakisääteisiä maksuja
- Muut kulut

Kokonaistulos

- + Vakuutusliikkeen tulos
- + Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvoin
- + Hoitokustannustulos

Tulosanalyysi

Osittamattoman lisävakuutusvastuun muutokseen ei tulosanalyysissä lasketa mukaan kannansiirtojen vaikutusta.

Toimintapääoma=

Toimintapääoma ja sen rajoja koskevat tunnusluvut esitetään myös kuvan muodossa viideltä vuodelta. Kuvassa tulee esittää seuraavat tiedot %:na vakavaraisuusrajan laskennassa käytetystä vastuuvälästä:

- vakavaraisuusraja
- toimintapääoman enimmäismäärä
- toimintapääoma 1)

1) Vuosina 2008-2010 sisältää tasausvastuusta toimintapääomaan rinnastettavan osan.

Eläkevarat=

- + Taseen vastuuvälä
- + Varojen arvostuserot

**TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT 2008 - TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT JA
TUNNUSLUKUJEN LASKENTAPERIAATTEET****TyEL-palkkasumma ja YEL-työtulosumma =**

Tilinpäätösajankohdan mukainen palkkasumma- ja työtulosumma –arvio koko vuodelta

Vakuutusten, vakuutettujen ja eläkkeensaajien lukumäärä

Lukumäärä, joka on tilinpäätöshetken mukainen.

TyEL-vakuutetuista, joiden tiedot ilmoitetaan työeläkevakuutusyhtiöille kuukausittain, lasketaan niiden lukumäärä, joilla on ollut ansioita viimeisen kuukauden aikana, kuitenkin siten, että jokainen tulee lasketuksi vain kerran.

Perhe-eläkkeessä eläkkeensaajien lukumäärä lasketaan aina yhdeksi riippumatta edunsaajien lukumäärästä.

**Keskinäinen
Eläkevakuutusyhtiö
Tapiola**

Emoyhtiö

**Tilinpäätös
2008**

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMA

VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA - LAKISÄÄTEINEN ELÄKEVAKUUTUS		1.1.2008 - 31.12.2008		1.1.2007 - 31.12.2007	
Vakuutusmaksutulo	1		1 402 974 010,99		1 273 731 215,25
Sijoitustoiminnan tuotot	4		809 439 404,12		627 819 590,75
Korvauskulut					
Maksetut korvaukset	2	-1 176 358 759,65		-1 066 776 458,22	
Korvausvastuun muutos					
Kokonaismuutos		-239 994 872,00		-332 470 560,00	
Kannansiirron osuus		0,00		0,00	
		<u>-239 994 872,00</u>	-1 416 353 631,65	<u>-332 470 560,00</u>	-1 399 247 018,22
Vakuutusmaksuvastuun muutos					
Kokonaismuutos		201 627 511,35		-183 366 389,77	
Kannansiirron osuus		0,00	201 627 511,35	0,00	-183 366 389,77
		<u>201 627 511,35</u>		<u>0,00</u>	
Liikekulut	3		-46 867 551,33		-37 582 870,75
Sijoitustoiminnan kulut	4		-940 688 522,66		-276 171 403,04
Vakuutustekninen tulos			10 131 220,82		5 183 124,22
MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA					
Lakisääteisen eläkevakuutuksen tekninen tulos			10 131 220,82		5 183 124,22
Muut tuotot					
Muut		306 245,13	306 245,13	500 512,18	500 512,18
Muut kulut					
Muut		-242 200,72	-242 200,72	-508 931,99	-508 931,99
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta					
Tilikauden vero		-4 528 948,06		0,00	
Aikaisempien tilikausien verot		-2 961 288,17		-2 498 468,40	
Laskennallisen verovelan muutos		0,00	-7 490 236,23	0,00	-2 498 468,40
Voitto varsinaisesta toiminnasta			2 705 029,00		2 676 236,01
Voitto satunnaisten erien jälkeen			2 705 029,00		2 676 236,01
Muut välittömät verot			0,00		-227,01
Tilikauden voitto			2 705 029,00		2 676 009,00

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

T A S E

V a s t a a v a a

		31.12.2008		31.12.2007	
Aineettomat hyödykkeet	9				
Aineettomat oikeudet		292 800,00		390 400,00	
Muut pitkävaikutteiset menot		9 852 737,99		10 073 462,97	
Ennakkomaksut		0,00	10 145 537,99	0,00	10 463 862,97
Sijoitukset	5				
Kiinteistösijoitukset					
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	6	205 905 833,18		246 686 104,55	
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	8	393 692 752,01		421 094 284,43	
Lainasaamiset omistusyhteisyhteisiltä		803 206,11	600 401 791,30	287 380,26	668 067 769,24
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyhteisissä	7				
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä		16 818,80		16 818,80	
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyhteisissä		4 020 820,09		4 020 820,09	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteisyhteisiltä		0,00	4 037 638,89	0,00	4 037 638,89
Muut sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet	7	1 226 889 560,71		1 846 529 746,20	
Rahoitusmarkkinavälineet		4 684 840 389,50		4 253 185 997,29	
Kiinnelainasaamiset	8	64 724 960,28		70 685 407,14	
Muut lainasaamiset	8	297 961 963,62		83 630 208,08	
Talletukset		78 100 000,00		89 302 347,10	
Muut sijoitukset		0,00	6 352 516 874,11	0,00	6 343 333 705,81
Jälleenvakuutustalletesaamiset		0,00	6 956 956 304,30	0,00	7 015 439 113,94
Saamiset	15				
Ensivakuutustoiminnasta					
Vakuutuksenottajilta		58 470 260,96		54 538 933,02	
Vakuutusedustajilta		0,00	58 470 260,96	0,00	54 538 933,02
Muut saamiset			31 731 130,17	6 502 341,73	61 041 274,75
Muu omaisuus					
Aineelliset hyödykkeet					
Koneet ja kalusto	9	794 939,84		1 038 164,07	
Muut aineelliset hyödykkeet		0,00	794 939,84	0,00	1 038 164,07
Rahat ja pankkisaamiset			6 781 028,75		3 318 191,74
Muu omaisuus			91 833,07		81 833,07
			7 667 801,66		4 438 188,88
Siirtosaamiset					
Korot ja vuokrat		106 350 489,17		84 041 312,99	
Muut siirtosaamiset		162 256 728,75	268 607 217,92	121 994 391,09	206 035 704,08
Vastaavaa yhteensä			7 333 578 253,00		7 297 418 144,62

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

T A S E

Vastattavaa

		31.12.2008		31.12.2007	
OMA PÄÄOMA	10				
Pohjarahasto		840 939,63		840 939,63	
Takuupääoma		807 302,05		807 302,05	
Arvonkorotusrahasto					
Vapaat rahastot		47 547 202,18		44 881 943,18	
Edellisten tilikausien voitto					
Tilikauden voitto		<u>2 705 029,00</u>	51 900 472,86	<u>2 676 009,00</u>	49 206 193,86
Vakuutustekninen vastuovelka	12				
Vakuutusmaksuvastuu		4 337 929 026,20		4 539 556 537,55	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>0,00</u>	4 337 929 026,20	<u>0,00</u>	4 539 556 537,55
Korvausvastuu		2 898 136 765,00		2 658 141 893,00	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>0,00</u>	2 898 136 765,00	<u>0,00</u>	2 658 141 893,00
			7 236 065 791,20		7 197 698 430,55
Pakolliset varaukset					
Eläkevaraus			199 684,00		0,00
Velat	13/14/15				
Jälleenvakuustoiminnasta		0,00		0,00	
Muut velat		<u>36 739 189,60</u>	36 739 189,60	<u>38 147 136,13</u>	38 147 136,13
Siirtovelat	15		8 673 115,34		12 366 384,08
Vastattavaa yhteensä			<u><u>7 333 578 253,00</u></u>		<u><u>7 297 418 144,62</u></u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

	2008	2007
Epäsuora rahoituslaskelma		
Liiketoiminnan rahavirta		
Voitto (tappio) varsinaisesta toiminnasta/ voitto (tappio) ennen satunnaisia eriä	2 705 029,00	2 676 009,00
Oikaisut		
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	38 367 360,65	515 836 949,77
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonorotukset	344 980 541,61	54 393 309,09
Pakollisten varausten muutos	199 684,00	0,00
Suunnitelman mukaiset poistot	2 079 318,98	2 873 318,35
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		
Muut oikaisut	62 213 779,01	-104 270 161,26
<i>Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta</i>	<u>450 545 713,25</u>	<u>471 509 424,95</u>
Käyttöpääoman muutos:		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-)/vähennys (+)	-91 731 630,22	-8 636 420,26
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+)/vähennys (-)	-5 101 215,27	614 381,30
<i>Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja</i>	<u>353 712 867,76</u>	<u>463 487 385,99</u>
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista		
Maksetut välittömät verot	-7 490 236,23	-2 498 695,41
<i>Rahavirta ennen satunnaisia eriä</i>	<u>346 222 631,53</u>	<u>460 988 690,58</u>
Liiketoiminnan satunnaisista eristä johtuva rahavirta (netto)		
Liiketoiminnan rahavirta	346 222 631,53	460 988 690,58
Investointien rahavirta		
Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-287 674 098,68	-562 074 649,30
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	-54 723 542,78	106 768 856,67
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-351 403,06	-6 178 429,28
Investointien rahavirta	-342 749 044,52	-461 484 221,91
Rahoituksen rahavirta		
Maksullinen osakeanti		
Omien osakkeiden hankkiminen		
Omien osakkeiden myynti		
Lainojen nostot		
Lainojen takaisinmaksut		
Maksetut osingot/takuupääoman korot ja muu voitonjako	-10 750,00	-11 500,00
Rahoituksen rahavirta	-10 750,00	-11 500,00
Rahavarojen muutos	3 462 837,01	-507 031,33
Rahavarat tilikauden alussa	3 318 191,74	3 825 223,07
Rahavarat tilikauden lopussa	6 781 028,75	3 318 191,74

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMAN LIITTEET

1. Vakuutusmaksutulo	2008		2007	
Ensivakuutus				
TyEL:n mukainen perusvakuutus				
Työnantajan osuus	992 429 880,36		873 244 178,25	
Työntekijän osuus	<u>246 662 453,00</u>	1 239 092 333,36	<u>241 545 229,00</u>	1 114 789 407,25
TyEL:n mukainen lisäeläkevakuutus		2 077 420,17		2 723 069,37
YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus		161 767 209,63		156 175 269,30
YEL:n mukainen lisäeläkevakuutus		<u>37 047,83</u>		<u>43 469,33</u>
Valtion eläkerahastoon suoritettava				
siirtymämaksu (-)			0,00	0,00
Jälleenvakuutus			<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
<i>Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta</i>			<u>1 402 974 010,99</u>	<u>1 273 731 215,25</u>
Jälleenvakuuttajien osuus (-)			<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
<i>Vakuutusmaksutulo</i>			<u><u>1 402 974 010,99</u></u>	<u><u>1 273 731 215,25</u></u>
Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista				
TyEL		-3 703 030,05		-5 339 808,19
YEL		<u>-2 751 577,20</u>	-6 454 607,25	<u>-3 200 821,43</u>
				-8 540 629,62

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMAN LIITTEET

2. Maksetut korvaukset

2008

2007

Ensivakuutus

Maksettu eläkkeensaajille

TyEL:n mukainen perusvakuutus 804 273 877,07

TyEL:n mukainen lisäeläkevakuutus 12 280 483,08

YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus 170 675 863,00

YEL:n mukainen lisäeläkevakuutus 1 116 875,53

988 347 098,68

744 875 772,92

11 886 290,22

157 326 416,87

1 066 714,64

915 155 194,65

Maksettu/saatu vastuunjakokorvauksia

TyEL-eläkkeet 179 760 600,68

YEL-eläkkeet 46 752 958,00

141 974 357,78

45 572 316,91

Osuus työttömyysvakuutusrahaston (TVR) vakuutusmaksusta

ja palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien

kustannustenjaosta -34 296 120,75

YEL:n valtion osuus -13 177 766,00

VEKL:n valtion korvaus -6 256,72

179 033 415,21

-35 896 393,94

-9 068 444,00

-1 020,00

142 580 816,75

Jälleenvakuutus

0,00

0,00

0,00

0,00

Korvaustoiminnon hoitokulut

8 044 139,53

7 995 323,94

Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut

934 106,23

1 045 122,88

Maksetut korvaukset ennen

1 176 358 759,65

1 066 776 458,22

jälleenvakuuttajien osuutta

0,00

0,00

Jälleenvakuuttajien osuus (-)

1 176 358 759,65

1 066 776 458,22

Maksetut korvaukset yhteensä

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMAN LIITTEET

3. Liikekulut sekä henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

	2008	2007
3.1. Kokonaisliikekulut toiminnoittain		
Maksetut korvaukset		
Korvaustoiminnon hoitokulut	8 044 139,53	7 995 323,94
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut	934 106,23	1 045 122,88
	<u>8 978 245,76</u>	<u>9 040 446,82</u>
Liikekulut	46 867 551,33	37 582 870,75
Sijoitustoiminnan kulut		
Kulut kiinteistösijoituksista	2 048 573,92	1 499 344,81
Kulut muista sijoituksista	4 118 774,82	2 759 329,24
	<u>6 167 348,74</u>	<u>4 258 674,05</u>
Muut kulut	242 200,72	508 931,99
<i>Kokonaisliikekulut yhteensä</i>	<u>62 255 346,55</u>	<u>51 390 923,61</u>
3.2. Tuloslaskelman erä liikekulut		
Vakuutusten hankintamenot:		
Ensivakuutuksen palkkiot	210 917,42	2 189 671,09
Muut vakuutusten hankintamenot	11 789 168,06	8 670 898,59
	<u>12 000 085,48</u>	<u>10 860 569,68</u>
Vakuutusten hoitokulut	18 404 406,83	15 210 725,99
Hallintokulut:		
Lakisääteiset maksut		
ETK:n kustannusosuus	5 478 495,00	5 227 280,00
Oikeushallintomaksu	324 559,55	341 115,91
VVV:n valvontamaksu	228 578,00	217 356,00
Muut erät	-84 797,61	-3 198 377,47
	<u>5 946 834,94</u>	<u>2 587 374,44</u>
Muut hallintokulut	10 516 224,09	8 924 200,64
<i>Yhteensä</i>	<u>46 867 551,34</u>	<u>37 582 870,75</u>
3.3. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot		
3.3.1. Henkilöstökulut ¹⁾		
Palkat ja palkkiot	8 598 818,43	16 039 840,52
Eläkekulut	1 544 862,87	3 025 998,18
Muut henkilösivukulut	742 707,59	1 077 001,92
<i>Yhteensä</i>	<u>10 886 388,89</u>	<u>20 142 840,62</u>
1) Yhtiöryhmäpalveluissa työskentelevät eivät ole vuoden 2008 alusta alkaen enää työsuhteessa Eläke-Tapiolaan.		
3.3.2. Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset		
Toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja		
Palkat ja palkkiot	359 814,00	353 327,00
Eläkesitoumukset		Toimitusjohtajan eläkeikä on 63 vuotta. Varatoimitusjohtajan eläke-edut ovat lakisääteiset.
Annetut rahalainat ja niiden ehdot		Ei annettu rahalainoja
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset		Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia
Hallitus ja hallituksen varajäsenet		
Palkat ja palkkiot	455 085,00	493 739,00
Annetut rahalainat ja niiden ehdot		Ei annettu rahalainoja
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset		Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia
Hallintoneuvosto		
Palkat ja palkkiot	64 540,00	40 410,00
Annetut rahalainat ja niiden ehdot		Ei annettu rahalainoja
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset		Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia
3.3.3. Henkilöstön keskimääräinen luku tilikauden aikana		
Konttorihenkilöstö	188	187
Myyntihenkilöstö	-	-
Kiinteistöhenkilöstö	-	-
3.4 Tilintarkastajan palkkiot eriteltyinä toimeksiantoryhmittäin		
Tilintarkastus	97 397,01	81 319,88
Tilintarkastuslain 1§:n 1:n momentin 2 kohdassa tarkoitetut toimeksiannot	5 929,20	18 493,88
Veroneuvonta	21 561,76	0,00
Muut palvelut	0,00	0,00
<i>Yhteensä</i>	<u>124 887,97</u>	<u>99 813,76</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMAN LIITTEET

4. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

	2008		2007	
Sijoitustoiminnan tuotot				
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Korkotuotot	931 596,52		751 836,67	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	931 596,52	<u>0,00</u>	751 836,67
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyrityksiin				
Korkotuotot	20,76		239,04	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	20,76	<u>0,00</u>	239,04
Tuotot kiinteistösijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Korkotuotot	23 177 838,59		23 465 696,86	
Muut tuotot	<u>2 668,01</u>	23 180 506,60	<u>0,00</u>	23 465 696,86
Tuotot kiinteistösijoituksista omistusyhteisyrityksiin				
Korkotuotot	20 116,60		26 241,60	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	20 116,60	<u>0,00</u>	26 241,60
Tuotot kiinteistösijoituksista muihin yrityksiin				
Korkotuotot	103 884,32		159 820,24	
Muut tuotot	<u>69 494 867,86</u>	69 598 752,18	<u>70 811 155,24</u>	70 970 975,48
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot	59 329 417,24		66 183 225,92	
Korkotuotot	229 180 660,94		188 681 641,93	
Muut tuotot	<u>233 406 705,99</u>	521 916 784,17	<u>105 734 758,29</u>	360 599 626,14
Yhteensä		615 647 776,83		455 814 615,79
Arvon alentumisten palautukset		45 982 154,07		13 834 705,21
Myyntivoitot		<u>147 809 473,22</u>		<u>158 170 269,75</u>
Yhteensä		809 439 404,12		627 819 590,75

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMAN LIITTEET

4. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

	2008		2007	
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösijoituksista				
Saman konsernin yritykset	-50 031 746,05		-52 085 718,42	
Muut yritykset	<u>-15 887 023,59</u>	-65 918 769,64	<u>-15 792 108,25</u>	-67 877 826,67
Kulut muista sijoituksista		-279 169 174,95		-86 331 656,55
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut				
Saman konsernin yritykset	-775 692,61		-1 117 043,34	
Muut	<u>-152 807,07</u>	-928 499,68	<u>-155 825,45</u>	-1 272 868,79
Yhteensä		<u>-346 016 444,27</u>		<u>-155 482 352,01</u>
Arvon alentumiset ja poistot				
Arvon alentumiset	-390 962 695,68		-68 228 014,30	
Rakennusten suunnitelmapoistot	<u>-1 176 366,71</u>	-392 139 062,39	<u>-1 059 623,65</u>	-69 287 637,95
Myyntitappiot		<u>-202 533 016,00</u>		<u>-51 401 413,08</u>
Yhteensä		<u>-940 688 522,66</u>		<u>-276 171 403,04</u>
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvokorotuksia ja niiden oikaisua		-131 249 118,54		351 648 187,71
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		<u>-131 249 118,54</u>		<u>351 648 187,71</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

5. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Sijoitukset	2008 Jäljellä oleva hankintameno	2008 Kirjanpitoarvo	2008 Käypä arvo	2007 Jäljellä oleva hankintameno	2007 Kirjanpitoarvo	2007 Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset						
Kiinteistöt	6 032 000,00	6 032 000,00	6 032 000,00	7 431 323,55	7 431 323,55	7 431 324,00
Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksissä	114 466 068,08	115 306 093,65	242 931 790,00	145 357 269,96	146 197 295,53	286 747 548,00
Kiinteistöosakkeet omistusyhteyserityksissä	1 555 521,96	1 555 521,96	1 568 900,00	1 555 521,96	1 555 521,96	1 573 443,00
Muut kiinteistöosakkeet	83 012 217,57	83 012 217,57	94 397 587,00	91 501 963,51	91 501 963,51	104 439 789,00
Kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	393 692 752,01	393 692 752,01	393 692 752,01	421 094 284,43	421 094 284,43	421 094 284,43
Lainasaamiset omistusyhteyserityksiltä	803 206,11	803 206,11	803 206,11	287 380,26	287 380,26	287 380,26
	<u>599 561 765,73</u>	<u>600 401 791,30</u>	<u>739 426 235,12</u>	<u>667 227 743,67</u>	<u>668 067 769,24</u>	<u>821 573 768,69</u>
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	16 818,80	16 818,80	16 818,80	16 818,80	16 818,80	16 818,80
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	<u>16 818,80</u>	<u>16 818,80</u>	<u>16 818,80</u>	<u>16 818,80</u>	<u>16 818,80</u>	<u>16 818,80</u>
Sijoitukset omistusyhteyserityksissä						
Osakkeet ja osuudet	4 020 820,09	4 020 820,09	4 020 820,09	4 020 820,09	4 020 820,09	4 020 820,09
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	<u>4 020 820,09</u>	<u>4 020 820,09</u>	<u>4 020 820,09</u>	<u>4 020 820,09</u>	<u>4 020 820,09</u>	<u>4 020 820,09</u>
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	1 226 889 560,71	1 226 889 560,71	1 287 745 325,27	1 846 529 746,20	1 846 529 746,20	2 521 307 933,57
Rahoitusmarkkinavälineet	4 684 840 389,50	4 684 840 389,50	4 715 896 389,98	4 253 185 997,29	4 253 185 997,29	4 200 168 549,23
Kiinnelainasaamiset	64 724 960,28	64 724 960,28	64 724 960,28	70 685 407,14	70 685 407,14	70 685 407,14
Muut lainasaamiset	297 961 963,62	297 961 963,62	297 961 963,62	83 630 208,08	83 630 208,08	83 630 208,08
Talletukset	78 100 000,00	78 100 000,00	78 100 000,00	89 302 347,10	89 302 347,10	89 302 347,10
Muut sijoitukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	<u>6 352 516 874,11</u>	<u>6 352 516 874,11</u>	<u>6 444 428 639,15</u>	<u>6 343 333 705,81</u>	<u>6 343 333 705,81</u>	<u>6 965 094 445,12</u>
	<u>6 956 116 278,73</u>	<u>6 956 956 304,30</u>	<u>7 187 892 513,16</u>	<u>7 014 599 088,37</u>	<u>7 015 439 113,94</u>	<u>7 790 705 852,70</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

5. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

	2008	2007
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää: Korkotutoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenoerotusta	18 514 069,42	-5 782 336,19
Indeksiin sidottujen lainojen tuottoa	0,00	0,00
	<u>18 514 069,42</u>	<u>-5 782 336,19</u>
Kirjanpitoarvo sisältää Tuloutettuja arvonkorotuksia	0,00	0,00
Muita arvonkorotuksia	840 025,57	840 025,57
	<u>840 025,57</u>	<u>840 025,57</u>
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)	<u>230 936 208,86</u>	<u>775 266 738,76</u>
5.1 Ei-suojaavien johdannaisten arvostusero	<u>12 316 980,60</u>	<u>3 886 198,43</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

6. Kiinteistösijoitukset

Kiinteistösijoitusten muutokset:

	2008	2008	2008
	Kiinteistöt ja	Lainasaamiset saman	Lainasaamiset
	kiinteistöosakkeet	konsernin yrityksiltä	omistusyhteisyryksiltä
Hankintameno 1.1.	280 201 085,88	421 094 284,43	287 380,26
Lisäykset	7 358 497,98	25 892 063,48	515 825,85
Vähennykset	-39 520 263,18	-53 293 595,90	0,00
Siirrot erien välillä	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>248 039 320,68</u>	<u>393 692 752,01</u>	<u>803 206,11</u>
Kertyneet poistot 1.1.	0,00		
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,00		
Tilikauden poistot	0,00		
Kertyneet poistot 31.12.	<u>0,00</u>		
Arvonalentumiset 1.1	-34 355 006,90		
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	8 732 731,66		
Tilikauden arvonalentumiset	-19 840 000,00		
Arvonalentumisten palautukset	2 488 762,17		
Arvonalentumiset 31.12.	<u>-42 973 513,07</u>		
Arvonkorotukset 1.1.	840 025,57		
Lisäykset	0,00		
Vähennykset	0,00		
Siirrot erien välillä	0,00		
Arvonkorotukset 31.12.	<u>840 025,57</u>		
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u><u>205 905 833,18</u></u>	<u><u>393 692 752,01</u></u>	<u><u>803 206,11</u></u>

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

	2008
Jäljellä oleva hankintameno	1 594 408,24
Kirjanpitoarvo	1 594 408,24
Käypä arvo	2 273 349,00

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

7. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyhteisöissä

	2008
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä	
Hankintameno 1.1.	16 818,80
Lisäykset	0,00
Vähennykset	0,00
Siirrot erien välillä	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>16 818,80</u>
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u><u>16 818,80</u></u>
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyhteisöissä	
Hankintameno 1.1.	4 020 820,09
Lisäykset	0,00
Vähennykset	0,00
Siirrot erien välillä	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>4 020 820,09</u>
Arvon alentumiset 1.1.	0,00
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	0,00
Tilikauden arvonalentumiset	0,00
Arvon alentumisten palautukset	0,00
Arvon alentumiset 31.12.	<u>0,00</u>
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u><u>4 020 820,09</u></u>
Yhteensä	<u><u>4 037 638,89</u></u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

7.1. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä

Osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Elkes Oy	Espoo	100,00	9 392,91	312,32
Tapra Ky	Espoo	100,00	9 936,37	441,19
Yhteensä			19 329,28	753,51

7.2. Sijoitukset omistusyhteisyriksissä

Osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Oirabi Oy	Espoo	50,00	9 600,82	339,66
Suomen Metsäsijoitus Oy	Espoo	25,00	16 954 289,44	202 236,39
Vakuutusneuvonta Aura	Espoo	33,33	12 187,55	404,38
Vakuutusneuvonta Pohja	Espoo	33,33	12 144,44	402,98
Yhteensä			16 988 222,25	203 383,41

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

7.3. Muut sijoitukset

Osakkeet ja osuudet	Osuus osakkeista %	Määrä	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo Kotivaltio
Kotimaiset yhtiöt, noteeratut				
Alma Media	2,48 %	1 852 800,00	5 665 085,71	9 171 360,00
Amer- Sports	1,33 %	968 700,00	5 192 232,00	5 192 232,00
Cargotec	0,80 %	440 000,00	3 559 600,00	3 559 600,00
Comptel	0,78 %	840 000,00	579 600,00	579 600,00
Finnair	1,78 %	2 276 444,00	11 076 132,16	11 131 811,16
Fiskars	0,77 %	600 001,00	3 341 202,64	4 176 006,96
Fortum	0,15 %	1 361 176,00	11 496 962,64	20 730 710,48
Huhtamäki	0,81 %	850 000,00	3 740 000,00	3 740 000,00
HKScan	2,21 %	748 831,00	3 309 833,02	3 309 833,02
Ilkka-Yhtymä	0,63 %	92 924,00	721 836,84	789 854,00
Kemira	1,43 %	1 786 500,00	10 605 235,31	10 611 810,00
Kesko	0,69 %	674 500,00	12 006 100,00	12 006 100,00
Kone	0,37 %	964 040,00	14 971 541,20	14 971 541,20
Lassila & Tikanoja	5,09 %	1 974 240,00	13 649 834,28	21 716 640,00
Nokia	0,05 %	1 835 400,00	20 372 940,00	20 372 940,00
Nokian Renkaat	0,73 %	908 000,00	4 688 352,89	7 182 280,00
Pöyry	2,99 %	1 760 000,00	12 247 287,68	13 763 200,00
Ponsse	3,36 %	939 500,00	4 227 750,00	4 227 750,00
PKC Group	4,55 %	809 600,00	2 631 200,00	2 631 200,00
Ramirent	0,28 %	300 000,00	975 000,00	975 000,00
Stockmann	1,64 %	1 011 484,00	9 882 198,68	9 882 198,68
Suominen Yhtymä	5,41 %	1 283 850,00	847 341,00	847 341,00
Tamfelt	3,89 %	1 072 766,00	5 371 341,29	5 601 562,20
Tekla	4,56 %	1 029 000,00	2 368 828,27	3 838 170,00
Tietoenator	1,26 %	910 000,00	7 070 700,00	7 070 700,00
Uponor	1,85 %	1 356 500,00	9 178 894,09	10 445 050,00
UPM-Kymmene	0,20 %	1 032 300,00	9 290 700,00	9 290 700,00
Vacon	3,82 %	584 500,00	4 091 500,00	10 696 350,00
Wulff-Yhtiöt	5,30 %	350 000,00	805 000,00	805 000,00
YIT	0,70 %	886 600,00	4 060 628,00	4 060 628,00
Muut			490 000,00	490 000,00
Yhteensä			198 514 857,70	233 867 168,70
Kotimaiset yhtiöt, noteeraamattomat				
Arek Oy	7,00 %	980 000,00	980 000,00	980 000,00
Citec Information Oy Ab	5,12 %	4 795,00	543 273,50	543 273,50
Fibox Oy Ab	5,10 %	2 187,00	656 100,00	656 100,00
Fingrid Oyj	4,51 %	150,00	5 045 637,79	5 045 637,79
Moventas Oy	1,24 %	30 185,00	3 063 777,50	3 063 777,50
Satel Oy	12,63 %	625,00	1 708 789,33	1 943 750,00
Sato Oyj	5,17 %	2 295 540,00	13 964 458,48	13 964 458,48
Seligson & Co Oyj	12,20 %	150 667,00	979 335,50	979 335,50
Tapiola Pankki Oy	7,32 %	3 535,00	7 811 090,00	7 811 090,00
TA-Yhtymä Oy B	14,53 %	237 414,00	565 964,38	565 964,38
Vakuutusosakeyhtiö Garantia	4,93 %	2 960,00	2 048 169,14	2 048 169,14
Muut			3 887 005,41	5 475 997,10
Yhteensä			41 253 601,03	43 077 553,39
Ulkomaiset yhtiöt, noteeratut				
Acergy	0,41 %	800 000,00	3 200 000,00	3 200 000,00 Iso-Britannia
Adidas	0,14 %	275 000,00	7 463 500,00	7 463 500,00 Saksa
Astrazeneca	0,03 %	477 500,00	13 485 970,56	13 485 970,56 Iso-Britannia
Austevoll Seafood	0,38 %	700 000,00	789 743,59	789 743,59 Norja
Avon Products	0,09 %	400 000,00	6 450 075,82	6 906 660,92 Yhdysvallat
ABB	0,03 %	800 000,00	8 224 058,94	8 393 265,99 Sveitsi
Bayer	0,01 %	113 000,00	4 543 961,64	4 695 150,00 Saksa
Bkw Fmb Energie	0,40 %	212 500,00	14 595 959,60	14 595 959,60 Sveitsi
BASF	0,03 %	305 000,00	7 999 360,04	8 457 650,00 Saksa
Cermaq	0,60 %	555 400,00	1 503 852,31	1 503 852,31 Norja
E.ON	0,03 %	515 000,00	12 924 013,09	14 646 600,00 Saksa
Ekornes	1,82 %	671 300,00	4 613 035,90	4 613 035,90 Norja
Electricite De France	0,02 %	300 000,00	12 450 000,00	12 450 000,00 Ranska

Eriks Group	2,63 %	283 350,00	7 367 100,00	7 367 100,00 Alankomaat
EDF Energies Nouvelles	0,40 %	312 500,00	7 890 625,00	7 890 625,00 Ranska
Fred Olsen Energy	0,84 %	561 000,00	10 587 076,92	10 587 076,92 Norja
Fresenius Medical Care	0,11 %	335 000,00	11 158 850,00	11 158 850,00 Saksa
Getinge	0,52 %	1 286 805,00	11 042 018,17	11 042 018,17 Ruotsi
Heineken	0,09 %	459 375,00	10 060 312,50	10 060 312,50 Alankomaat
Hennes & Mauritz	0,11 %	790 000,00	22 202 851,89	22 202 851,89 Ruotsi
Husqvarna	0,56 %	1 600 000,00	6 079 116,84	6 079 116,84 Ruotsi
Modern Times Group	0,85 %	433 200,00	6 715 197,79	6 715 197,79 Ruotsi
Munters	2,49 %	1 870 950,00	6 609 427,78	6 609 427,78 Ruotsi
New Wave Group	3,13 %	1 420 000,00	816 467,34	816 467,34 Ruotsi
Novartis	0,02 %	545 000,00	18 770 392,21	19 341 077,44 Sveitsi
Novozymes	0,43 %	233 000,00	6 784 562,43	13 071 967,36 Tanska
Orkla	0,23 %	2 353 570,00	8 787 116,15	10 971 257,08 Norja
Partners Group	0,35 %	94 465,00	4 770 959,60	4 770 959,60 Sveitsi
Petroleum Geo-Services	0,33 %	600 000,00	1 701 538,46	1 701 538,46 Norja
Sandvik	0,17 %	2 020 000,00	9 105 795,77	9 105 795,77 Ruotsi
Seadrill	0,13 %	500 000,00	2 825 641,03	2 825 641,03 Bermuda
Siemens	0,01 %	63 700,00	3 131 627,70	3 355 716,00 Saksa
Statoil Hydro	0,04 %	1 120 000,00	13 083 897,44	13 083 897,44 Norja
Svenska Handelsbanken	0,14 %	850 000,00	9 852 805,89	9 852 805,89 Ruotsi
Symrise	0,74 %	880 000,00	8 782 400,00	8 782 400,00 Saksa
Syngenta	0,04 %	40 000,00	5 397 979,80	5 397 979,80 Sveitsi
Synthes	0,16 %	190 000,00	16 547 683,53	17 068 013,47 Yhdysvallat
SBM Offshore	0,45 %	660 000,00	6 170 340,00	6 170 340,00 Alankomaat
Telenor	0,09 %	1 550 000,00	7 360 512,82	7 360 512,82 Norja
TeliaSonera	0,09 %	3 920 000,00	13 798 400,00	13 798 400,00 Ruotsi
Tesco	0,02 %	1 400 000,00	5 291 338,58	5 291 338,58 Iso-Britannia
Tgs Nopec Geophysical Co	0,73 %	753 990,00	2 679 564,46	2 679 564,46 Norja
Venture Production	0,93 %	1 400 000,00	6 257 742,78	6 257 742,78 Iso-Britannia
Yara International	0,21 %	625 000,00	9 535 256,41	9 535 256,41 Norja
Zimmer Holdings	0,06 %	125 000,00	3 630 451,97	3 630 451,97 Yhdysvallat
Yhteensä			363 038 582,75	375 783 089,46

Sijoitusrahastot

Aventum Aasia REIT Plus			2 298 957,99	2 298 957,99 Suomi
Aventum Global Reit Fund			5 502 332,96	5 502 332,96 Suomi
BlueBay Emerging Market Select Bond Fund			26 321 961,96	26 321 961,96 Luxemburg
BlueBay High Yield Enhanced Fund			28 363 816,23	28 363 816,23 Luxemburg
EQ Technology			5 398 306,04	5 398 306,04 Suomi
Fondita Nordic Micro Cap B			5 326 031,42	5 326 031,42 Suomi
Fourton Odysseus			26 152 585,63	26 152 585,63 Suomi
Fourton Stamina			24 739 743,91	24 739 743,91 Suomi
Seligson Global Top 25 Pharmaceuticals			8 306 477,78	8 306 477,78 Suomi
Tapiola Aasia-Tyynimeri			6 893 333,33	6 893 333,33 Suomi
Tapiola Eurooppa			14 220 726,54	14 220 726,54 Suomi
Tapiola High Yield			31 243 269,06	31 243 269,06 Suomi
Tapiola Hyvinvointi			12 429 112,56	12 429 112,56 Suomi
Tapiola Itä-Eurooppa			1 991 981,68	1 991 981,68 Suomi
Tapiola Kehittyvät Markkinat			16 290 995,14	20 037 390,05 Suomi
Tapiola Kiinteistö			11 014 685,00	11 014 685,00 Suomi
Tapiola Trendi			14 067 781,58	14 067 781,58 Suomi
Tapiola Tulevaisuus			8 378 859,75	8 378 859,75 Suomi
Tapiola USA			10 077 853,02	10 077 853,02 Suomi
Vanguard Emerging Markets Stock Index			47 173 230,81	47 173 230,81 Irlanti
Vanguard US 500 Stock Index			22 742 156,31	22 742 156,31 Irlanti
Vanguard-Japan STK IND EUR			34 045 852,12	34 045 852,22 Irlanti
Wegelin Lux Equity Active Indexing World			30 655 141,12	30 655 141,12 Luxemburg
Yhteensä			393 635 191,94	397 381 586,95

Pääomasijoitusrahastot

Aberdeen European Shopping Property Fund SICAV			3 620 764,27	3 620 764,27 Luxemburg
Aberdeen Property Funds SICAV Pan-Nordic			15 789 573,66	15 789 573,66 Luxemburg
Altor Fund II (No. 1) Limited Partnership			3 708 282,74	3 708 282,74 Jersey
Apax Europe VII - B, L.P.			8 890 656,08	8 890 656,08 Iso-Britannia
AXA LBO Fund IV			4 986 560,68	4 986 560,68 Ranska
AXA Secondary Fund IV L.P.			3 984 536,90	3 984 536,90 Jersey
Bio Fund Ventures II Ky			699 077,01	699 077,01 Suomi
Bio Fund Ventures III Ky			1 194 220,15	1 194 220,15 Suomi
Bowmark Capital Partners IV, L.P.			964 435,70	964 435,70 Iso-Britannia
Bridgepoint Europe III, L.P.			6 081 903,56	6 081 903,56 Iso-Britannia
Capman Equity VII A L.P.			3 080 344,42	3 614 248,00 Guernsey
Capvis Equity III L.P.			4 590 000,00	4 590 000,00 Jersey
Charterhouse Capital Partners VIII LP No. 1.2			5 626 473,00	5 626 473,00 Iso-Britannia

Eqvitec Technology Fund II Ky	3 730 735,14	3 730 735,14 Suomi
European Added Value Fund, L.P.	16 445 829,80	16 445 829,80 Iso-Britannia
European Fund Investments II Limited Partnership	772 027,00	772 027,00 Iso-Britannia
Exilion Real Estate I Ky	7 515 000,00	7 515 000,00 Suomi
Finnmezzanine Rahasto III A Ky	556 028,34	636 497,00 Suomi
Gresham 4A	1 086 887,98	1 086 887,98 Iso-Britannia
HealthCap IV Bis L.P.	830 264,45	830 264,45 Yhdysvallat
Ibersuizas Capital Fund II, L.P.	2 547 473,69	4 024 777,60 Guernsey
Indigo Capital V L.P.	5 336 931,00	5 336 931,00 Iso-Britannia
Industri Kapital 2000 Limited Partnership XI	1 390 186,24	1 635 026,85 Jersey
Industri Kapital 2004 Limited Partnership I	3 177 235,68	3 177 235,68 Jersey
Industri Kapital 2007 Limited Partnership III	4 075 049,60	4 075 049,60 Jersey
Industrie & Finance Investissements 2 FCPR	2 266 907,66	2 280 535,98 Ranska
ING Real Estate European Industrial Fund C.V.	15 553 107,60	15 553 107,60 Alankomaat
MB Equity Fund III Ky	1 752 147,33	1 897 217,00 Suomi
MB Equity Fund IV Ky	737 869,00	737 869,00 Suomi
MGP Europe Fund III	3 353 315,06	3 353 315,06 Iso-Britannia
Nexit INFOCOM II L.P.	1 330 062,09	1 330 062,09 Guernsey
Nordic Mezzanine Fund II Limited Partnership	745 314,84	1 286 527,92 Iso-Britannia
Nordic Mezzanine Fund III Limited Partnership	850 860,55	850 860,55 Guernsey
Partners Group Secondary L.P.	3 170 365,67	4 138 486,71 Yhdysvallat
Partners Group U.S. Venture 2004, L.P.	4 139 808,15	4 139 808,15 Yhdysvallat
Paul Capital Top Tier Investments III, L.P.	3 673 427,16	3 684 344,80 Yhdysvallat
PBW II Real Estate Fund S.A.	9 039 708,36	9 039 708,36 Luxemburg
Rockspring PanEuropean Limited Partnership	19 448 989,90	19 448 989,90 Iso-Britannia
Tapiola KR I Ky	35 531 488,30	35 531 488,30 Suomi
The Fourth Cinven Fund (No. 4) Limited Partnership	6 894 847,80	6 894 847,80 Iso-Britannia
TPG Partners VI, LP	698 586,62	698 586,62 Yhdysvallat
Muut	10 580 044,11	13 753 177,08
Yhteensä	230 447 327,29	237 635 926,77
Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet yhteensä	1 226 889 560,71	1 287 745 325,27

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

8. Muut sijoitukset

8.1. Muut lainasaamiset erittely vakuuden mukaan:

	2008	2007
Pankkitakaus	196 061 299,41	40 243 005,44
Takausvakuutus	39 009 263,93	9 383 126,10
Vakuutuskirja	0,00	0,00
Muu vakuus	29 893 201,35	4 494 509,12
Jäljellä oleva hankintameno yhteensä	<u>264 963 764,69</u>	<u>54 120 640,66</u>
Ei vakuudelliset jäljellä oleva hankintameno yhteensä	<u>32 998 198,93</u>	<u>29 509 567,42</u>
	<u><u>297 961 963,62</u></u>	<u><u>83 630 208,08</u></u>

8.2. Eläkelainasaamisten yhteismäärä

Muut kiinnelainasaamiset	147 462,73	164 481,29
Muut lainasaamiset	<u>232 694 131,17</u>	<u>45 832 104,10</u>
<i>Jäljellä oleva hankintameno yhteensä</i>	<u><u>232 841 593,90</u></u>	<u><u>45 996 585,39</u></u>

8.3. Pääomainojen yhteismäärä

Lainasaamiset saman konsernin kiinteistöyrityksiltä	1 362 322,21	1 362 322,21
Lainasaamiset kiinteistöyhteisyrityksiltä		
Lainasaamiset muilta saman konsernin yritysiltä	0,00	0,00
Lainasaamiset muilta omistusyhteisyrityksiltä	0,00	0,00
Muut kiinnelainasaamiset	0,00	0,00
Muut lainasaamiset	<u>1 582 563,40</u>	<u>1 303 690,15</u>
<i>Jäljellä oleva hankintameno yhteensä</i>	<u><u>2 944 885,61</u></u>	<u><u>2 666 012,36</u></u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

9. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset

	2008	2008
	Aineettomat oikeudet ja pitkä- vaikutteiset menot	Kalusto
Hankintameno 1.1.	16 051 089,13	3 288 627,42
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	-2 061 966,91	0,00
Lisäykset	1 496 014,67	45 855,10
Vähennykset	0,00	-24 100,00
Siirrot erien välillä	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>15 485 136,89</u>	<u>3 310 382,52</u>
Kertyneet poistot 1.1.	-5 587 226,16	-2 250 463,35
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	2 061 966,91	0,00
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,00	0,00
Tilikauden poistot	-1 814 339,65	-264 979,33
Kertyneet poistot 31.12.	<u>-5 339 598,90</u>	<u>-2 515 442,68</u>
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u><u>10 145 537,99</u></u>	<u><u>794 939,84</u></u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

10.1. Oman pääoman muutokset

	1.1.2008	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2008
Pohjarahasto	840 939,63	0,00	0,00	840 939,63
Takuupääoma	807 302,05	0,00	0,00	807 302,05
Varmuusrahasto	44 836 996,32	2 650 000,00	0,00	47 486 996,32
Käyttörahassto	44 946,86	26 009,00	-10 750,00	60 205,86
Tilikauden voitto/tappio	2 676 009,00	2 705 029,00	-2 676 009,00	2 705 029,00
Oman pääoman muutokset yhteensä	<u>49 206 193,86</u>	<u>5 381 038,00</u>	<u>-2 686 759,00</u>	<u>51 900 472,86</u>

10.2. Oman pääoman jakautuminen ehdotetun voitonjaon jälkeen

Takuuosuuden omistajien osuus:

Takuupääoma

807 302,05

Ehdotettu voitonjako takuupääoman omistajille

0,00

Takuuosuuden omistajien osuus

807 302,05

Vakuutusnottajien osuus ehdotetun voitonjaon jälkeen

51 093 170,81

10.3. Laskelma voitonjakokelpoisista varoista

Tilikauden voitto

2 705 029,00

+ Muu vapaa oma pääoma tasanimikkeittäin

Varmuusrahasto

47 486 996,32

Käyttörahassto

60 205,86

Voitonjakokelpoiset varat yhteensä

50 252 231,18

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET

31.12.2008

12.1. Vakuutustekninen vastuovelka	2008	2007
Vakuutusmaksuvastuu		
Vastaiset eläkkeet	4 100 637 506,00	3 927 613 657,00
Osittamaton lisävakuutusvastuu	490 409 263,20	590 089 538,55
Ositettu lisävakuutusvastuu	12 700 000,00	19 600 000,00
Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu	-265 817 743,00	2 253 342,00
Vakuutusmaksuvastuu yhteensä	<u>4 337 929 026,20</u>	<u>4 539 556 537,55</u>
Korvausvastuu		
Alkaneet eläkkeet	2 595 163 091,00	2 363 122 636,00
Tasoisuusmäärä	<u>302 973 674,00</u>	<u>295 019 257,00</u>
Korvausvastuu yhteensä	<u>2 898 136 765,00</u>	<u>2 658 141 893,00</u>
Vakuutustekninen vastuovelka yhteensä	<u>7 236 065 791,20</u>	<u>7 197 698 430,55</u>
12.2. TVYL 6.luvun 14§:n mukaiset lisäedut		
Ositettu lisävakuutusvastuu	1.1. 19 600 000,00	18 000 000,00
Tilivuonna maksetut asiakashyvitykset (-)	-19 600 000,00	-18 000 000,00
Siirto ositettuun lisävakuutusvastuuseen (+)	12 700 000,00	19 600 000,00
Ositettu lisävakuutusvastuu	31.12. <u>12 700 000,00</u>	<u>19 600 000,00</u>
13. Velat, jotka erääntyvät maksettavaksi viiden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua		
Yhtiöllä ei ole velkoja, jotka erääntyvät maksettavaksi viiden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua.		
14. Laskennalliset verovelat		
Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen jaksotuserojen ja muiden väliaikaisten erojen perusteella laskettu verovelka	218 406,65	218 406,65

Arvostuseroista laskettu verovelka ei realisoidu lähitulevaisuudessa.

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET

31.12.2008

15. Saamiset ja velat

	2008	2007
15.2. Saamisten erittely konserni- ja osakkuusyrietykset		
Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Muut saamiset	1 137 575,09	1 545 279,65
	<u>1 137 575,09</u>	<u>1 545 279,65</u>
Saamiset omistusyhteisyrietyksiltä		
Muut saamiset	508,76	239,04
	<u>508,76</u>	<u>239,04</u>
Saamiset yhteistoimintayrietyksiltä		
Muut saamiset	3 866 966,79	1 929 240,57
	<u>3 866 966,79</u>	<u>1 929 240,57</u>
Saamiset, muut		
Muut saamiset	37 788,09	1 853 321,30
	<u>37 788,09</u>	<u>1 853 321,30</u>
15.3. Velkojen erittely konserni- ja osakkuusyrietykset		
Velat saman konsernin yrityksille		
Muut velat	13 541 837,36	16 375 910,82
	<u>13 541 837,36</u>	<u>16 375 910,82</u>
Velat yhteistoimintayrietyksille		
Muut velat	3 588 160,92	2 265 027,27
	<u>3 588 160,92</u>	<u>2 265 027,27</u>
15.4 Siirtovelkojen erittely	2008	2007
Ennakkoon maksetut vakuutusmaksut	3 061 573,64	1 740 067,55
Velat henkilöstölle	1 896 501,35	4 295 594,65
Johdannaisten arvostustappio	2 455 250,55	5 336 527,45
Muut siirtovelat	1 259 789,80	994 194,43
	<u>8 673 115,34</u>	<u>12 366 384,08</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET

31.12.2008

16. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

16.1. Vakuudet	2008	2008	2007	2007
	Vakuudet/pantit/ takaukset yms sitoumukset	Velan määrä	Vakuudet/pantit/ takaukset yms sitoumukset	Velan määrä
Omien velkojen vakuudeksi				
Pantit, johdannaisoppimusten vakuudeksi	0,00	0,00	0,00	0,00
Takaukset	0,00	0,00	0,00	0,00
	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>

16.2. Taseeseen sisällyttömät vastuusitoumukset ja vastuut

Johdannaisoppimukset

	2008	2007
Korkojohdannaiset		
<i>Koronvaihtosoppimukset</i>		
Kohde-etuus		
Käypä arvo		
<i>Termini- ja futuurisoppimukset, avoimet</i>		
Kohde-etuus	0,00	500 000 000,00
Valuuttajohdannaiset		
<i>Termini- ja futuurisoppimukset, avoimet</i>		
Kohde-etuus	238 709 408,67	685 156 386,87
Käypä arvo	12 088 164,30	3 799 687,10
Osakejohdannaiset		
<i>Optiosoppimukset, avoimet</i>		
Ostetut		
Kohde-etuus	0,00	0,00
Käypä arvo	0,00	0,00

Muut johdannaisoppimukset

<i>Koronvaihtosoppimukset</i>		
Ostetut		
Kohde-etuus	12 000 000,00	15 000 000,00
Käypä arvo	228 816,30	86 511,33

Arvonlisäverovastuut

<i>Arvonlisäverotuksen ryhmärekisteröintiin liittyen</i>		
Konserniyritykset	-550 157,78	-1 513 941,52
Osakkuusyrietykset	0,00	0,00
Yhteistoimintayrietykset	762 569,08	1 786 292,93
	<u>212 411,30</u>	<u>272 351,41</u>

Arvonlisäverolain 33§:n mukainen vähennysten palautusvelvollisuus

	797 515,68	996 903,92
--	------------	------------

Muut vastuusitoumukset

Merkintäsitoumukset	388 568 924,94	287 211 868,38
Ostositoumukset	18 500 000,00	0,00

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET

31.12.2008

17. Lähipiirilainat

Rahalainat vakuutusyhtiön tai vakuutusyhtiön konserniin kuuluvan yhteisön taikka vakuutusyhtiössä määräysvaltaa käyttävän yhteisön tai säätiön tai tällaisen yhteisön tai säätiön määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön toimitusjohtajalle, hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenelle tai tilintarkastajalle

Yhtiö ei ole antanut otsikossa mainittua rahalainaa.

Rahalainat sille, jolla takuuosuuden omistuksen nojalla voi olla vähintään 10 prosenttia vakuutusyhtiön takuuosuuksista tai takuuosuuksien tuottamasta äänimäärästä taikka vastaava omistus tai äänivalta vakuutusyhtiön kanssa samaan konserniin kuuluvassa yhteisössä

Yhtiö ei ole antanut otsikossa mainittua rahalainaa.

Rahalainat, jos työeläkevakuutusyhtiön taseeseen sisältyy rahalainoja työeläkevakuutusyhtiön kanssa samaan konserniin kuuluvalla yhtiöllä tai TVYL:n 5§ 4 momentissa tarkoitettuun yhteistyöryhmään kuuluvalla yhteisöllä

Yhtiö ei ole antanut otsikossa mainittua rahalainaa.

Rahalainat, jotka on annettu yhteistyöryhmään kuuluvan yhteisön toimitusjohtajalle, hallituksen, hallintoneuvoston jäsenelle tai tilintarkastajalle

Rahalainat yhteensä eivät ylitä 200 000 euroa

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

18. Vakavaraisuutta koskevat liitetiedot

Toimintapääoma	2008	2007
Oma pääoma ehdotetun voitonjaon vähentämisen jälkeen	51 900 472,86	49 206 193,86
Tilinpäätössiirtojen kertymä	0,00	0,00
Omaisuu den käypien arvojen ja taseen kirjanpitoarvojen välinen arvostusero	243 253 189,46	779 152 937,19
Osittamaton lisävakuutusvastuu	490 409 263,20	590 089 538,55
Kuluksi merkitsemättömät vakuutusten hankintamenot ja aineettomat hyödykkeet	-10 145 537,99	-10 463 862,97
Taseen ulkopuoliset sitoumukset		
Muut erät		-1 904 997,26
Tasausvastuusta toimintapääomaan rinnastettava osa ¹⁾	268 520 623,00	
	<u>1 043 938 010,53</u>	<u>1 406 079 809,37</u>
TVYL 17§:n toimintapääoman vähimmäismäärä 2)	129 143 899,00	534 014 250,18
Vakavaraisuusaste% (toteutunut toimintapääoma/vakavaraisuuden laskennassa käytetty vastuuvélka)	16,2	21,3
Vakavaraisuusraja%	5,6	12,2
Toimintapääoman enimmäismäärä % (4 x vakavaraisuusraja)	22,5	48,6
Toimintapääoma ilman tasausvastuusta toimintapääomaan rinnastettavaa osaa 1)	775 417 387,00	
Toimintapääoman vähimmäismäärä ilman lain 853/2008 mukaisia väliaikaisia huojennuksia vuosille 2008-2010 3)	252 656 224,00	

1) Koskee työeläkevakuutusyhtiöitä ajalla 2008-2010

2) Vuonna 2008 laskettuna lain 853/2008 6 §:n mukaisesti

3) 2/3 -osaa vakavaraisuusrajasta, missä vakavaraisuusrajan laskennassa käytettävä vastuuvélka lasketaan ennen lain 853/2008 3 §:n mukaista tasausvastuusta rinnastettavan osuuden vähentämistä

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiola

Tiivistelmä tunnusluvuista	2008	2007	2006	2005	2004
Vakuutusmaksutulo, milj. €	1 403,0	1 273,7	1 191,2	1 168,1	1 061,4
Eläkkeensaajille maksetut eläkkeet, milj.€ *)	988,3	915,1	848,3	794,3	749,7
Maksetut eläkkeet ja muut korvaukset ¹⁾	1 167,4	1 057,7	967,8	944,4	885,5
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin, milj€	-667,1	310,3	474,6	569,7	404,7
Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle, %	-8,3 %	4,1 %	6,8 %	9,2 %	7,2 %
Liikevaihto, milj€	1 278,5	1 634,4	1 516,9	1 477,4	1 369,4
Kokonaisliikekulut, milj.€	62,3	51,4	42,7	38,6	36,7
% liikevaihdosta	4,9 %	3,1 %	2,8 %	2,6 %	2,7 %
Hoitokustannustulolla katetut liikekulut					
% TyEL-palkka- ja YEL-työtulosummasta	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,6 %	0,7 %
Kokonaistulos, milj.€	-612,2	-78,2	168,6	306,0	228,1
Vastuuvelka, milj.€	7 236,1	7 197,7	6 681,9	6 187,9	5 701,6
Toimintapääoma, milj.€	1 043,9	1 406,1	1 470,9	1 331,9	1 047,0
% vastuuelasta ²⁾	16,2 %	21,3 %	24,3 %	24,1 %	20,7 %
suhteessa vakavaraisuusrajaan	2,9	1,8	2,2	2,6	2,8
suhteessa vakavaraisuusrajaan hyvityssiirtoa laskettaessa	1,7				
Tasoisvastuu, milj€	303,0	295,0	333,2	312,9	325,5
Eläkevarat, milj€ ³⁾	7 479,3	7 976,9	7 502,4	6 851,7	6 100,4
Siirto asiakashyvityksiin (%) TyEL-palkkasummasta	0,2 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %
TyEL-palkkasumma, milj€	5 736,3	5 367,7	4 956,0	4 739,5	4 363,2
YEL-työtulosumma, milj€	826,6	790,3	730,9	677,3	645,3
TyEL-vakuutuksia ⁴⁾	26 288	25 396	21 759	21 947	21 533
TyEL-vakuutettuja	210 626	191 678	181 783	182 010	179 852
YEL-vakuutuksia	49 340	49 425	47 644	45 610	44 598
Eläkkeensaajia	110 732	107 471	104 018	102 101	99 447

¹⁾ Eläkkeensaajille maksetut eläkkeet ja korvaukset

¹⁾ Tuloslaskelman maksetut korvaukset ilman korvaustoiminnan ja työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokuluja

²⁾ Suhdeluku laskettu %:na vakavaraisuusrajan laskennassa käytetystä vastuuelasta

³⁾ Vastuuvelka + arvostuserot

⁴⁾ Vakuutussopimuksen tehneiden työnantajien vakuutukset

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiola

TULOSANALYYSI	2008	2007	2006	2005	2004
	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €
Tuloksen synty					
Vakuutusliikkeen tulos	8,3	-38,2	22,7	-12,5	39,9
Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvoin	-631,4	-50,1	134,2	305,3	177,1
+Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin ¹⁾	-669,8	303,1	485,1	564,2	399,1
-Vastuuvelan tuottovaatimus	38,4	-353,3	-350,9	-258,9	-222,0
Hoitokustannustulos	10,9	10,1	11,7	13,2	11,1
Kokonaistulos	-612,2	-78,2	168,6	306,0	228,1
Tuloksen käyttö					
Vakavaraisuuden muutokseen	-624,9	-97,8	150,6	285,0	212,1
Tasointuvastuun muutokseen	8,0	-38,2	20,3	-12,5	39,4
Toimintapääoman muutokseen	-632,9	-59,6	130,3	297,5	172,7
Osittamattoman lisävakuutusvastuun muutokseen	-99,7	-20,9	-28,8	30,8	67,9
Arvostuserojen muutokseen	-535,9	-41,4	156,7	265,0	103,3
Tilinpäätössiirtojen kertymän muutokseen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilikauden voittoon	2,7	2,7	2,4	1,8	1,5
Siirtoon asiakashyvityksiin	12,7	19,6	18,0	21,0	16,0
Ositetun lisävakuutusvastuun täydennykseen					
Yhteensä	-612,2	-78,2	168,6	306,0	228,1

Vuoden 2002 ylimääräinen täydennys on kokonaan lyhennetty

¹⁾ Sisältää muut korkoerät

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiola

VAKAVARAISUUS

Toimintapääoma ja sen rajat

(% :na vakavaraisuusrajan laskennassa käytetystä vastuuvelasta)

	2008	2007	2006	2005	2004
	%	%	%	%	%
Vakavaraisuusraja	5,6	12,2	11,1	9,4	7,5
Toimintapääoman enimmäismäärä ¹⁾	22,5	48,6	44,6	37,6	29,8
Toimintapääoma	16,2	21,3	24,3	24,1	20,7
- taseeseen sisältyvä toimintapääoma	8,2	9,5	10,8	12,3	12,9
- arvostuserot ja muut taseen ulkopuoliset erät	7,9	11,8	13,6	11,8	7,8

¹⁾ Ajalta ennen vuotta 2007 tavoitevyöhykkeen yläraja

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiola

Hoitokustannustulos

	2008	2007	2006	2005	2004
	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €
Vakuutusmaksun hoitokustannusosat	57,9	50,8	49,0	47,0	43,4
Korvausratkaisuista aiheutuvien liikekulujen kattamiseen käytettävissä olevat maksunosat	2,0	2,4			
Muut tuotot	0,3	0,5	0,7	0,6	0,6
Hoitokustannustulo yhteensä	60,1	53,6	49,7	47,7	44,0
Toimintokohtaiset liikekulut ¹⁾	-49,0	-43,0	-37,3	-33,9	-32,2
Muut kulut	-0,2	-0,5	-0,7	-0,6	-0,6
Liikekulut yhteensä	-49,2	-43,5	-38,0	-34,5	-32,9
Hoitokustannustulos	10,9	10,1	11,7	13,2	11,1
Liikekulut % hoitokustannustulosta	81,8 %	81,1 %	76,5 %	72,3 %	74,7 %

¹⁾ Ilman sijoitustoiminnan ja työkyvyn ylläpitotoiminnan liikekuluja ja lakisääteisiä maksuja

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiola

Sijoitusjakauma (käyvin arvo)in

	31.12.2008		31.12.2007		31.12.2006		31.12.2005		31.12.2004	
	milj.€	%	milj.€	%	milj.€	%	milj.€	%	milj.€	%
Lainasaamiset ^{1), 5)}	309,3	4,2	90,5	1,2	80,9	1,1	97,6	1,4	143,7	2,4
Joukkovelkakirjalainat ^{1), 2)}	4 405,5	60,4	4 154,4	52,8	4 122,6	55,7	3 969,7	58,5	4 127,5	68,5
* sisältää korkorahastoja	87,4	1,2	182,3	2,3	123,5	1,7	82,9	1,2	89,6	1,5
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ^{1), 2), 3)}	575,4	7,9	395,6	5,0	169,2	2,3	359,2	5,3	175,8	2,9
* sisältää korkorahastoja	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Osakkeet ja osuudet	1 068,9	14,6	2 248,2	28,6	2 137,9	28,9	1 646,7	24,3	970,3	16,1
Kiinteistösijoitukset ^{4), 5)}	940,1	12,9	979,7	12,5	894,2	12,1	711,3	10,5	609,2	10,1
* sisältää sijoitusrahastoja ja yhteissijoitusyhtiöitä	145,1	2,0	93,3	1,2	65,4	0,9	31,6	0,5	0,0	0,0
Muut sijoitukset										
Sijoitukset yhteensä	7 299,3	100,0	7 868,3	100,0	7 404,8	100,0	6 784,4	100,0	6 026,7	100,0

JVK, modifioitu duraatio

2,8

- 1) Sisältää kertyneet korot
- 2) Korkorahastoista pitkän koron rahastot sisältyvät joukkovelkakirjalainoihin ja lyhyen koron rahastot muihin rahoitusmarkkinavälineisiin.
- 3) Sisältää taseen sijoituksiin kuuluvat talletukset
- 4) Sisältää niiden sijoitusrahastojen osuudet ja sijoitukset niihin rinnastettaviin yhteissijoitusyhtiöihin, jotka sijoittavat kiinteistöihin ja kiinteistöyhtiöihin.
- 5) Kaikki lainat omille kiinteistöille ja rakennusaikaiset saamiset sisältyvät kiinteistösijoituksiin.

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiola

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo in 1.1.-31.12.2008

	Sijoitusten nettotuotot käyvin arvo in ¹⁾ 1-12/2008 milj. euroa	Sitoutunut pääoma ²⁾ 1-12/2008 milj. euroa	Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle				
			1-12/2008	1-12/2007	1-12/2006	1-12/2005	1-12/2004
			%	%	%	%	%
Lainasaamiset ⁵⁾	1,7	124,7	1,4	4,9	5,0	4,8	4,6
Joukkovelkakirjalainat ³⁾	196,4	4 271,8	4,6	1,9	0,8	4,7	6,3
* josta korkorahastoja	-41,3	175,1	-23,6	3,6	7,4	4,1	8,3
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ³⁾	30,6	479,5	6,4	4,3	3,0	2,3	2,2
* josta korkorahastoja	3,7	27,8	13,4				
Osakkeet ja osuudet	-874,9	2 230,9	-39,2	7,2	20,0	28,7	14,0
Kiinteistösijoitukset ^{4), 5)}	-18,0	949,0	-1,9	6,6	11,4	7,9	5,5
* josta sijoitusrahastoja ja yhteissijoitusyhtiöitä	-26,1	128,1	-20,4	-14,3	39,7	29,4	0,0
Muut sijoitukset							
Sijoitukset yhteensä	-664,1	8 056,0	-8,2	4,1	6,8	9,2	7,1
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut	-3,0						
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo in	-667,1	8 056,0	-8,3	4,1	6,8	9,2	7,2

- 1) Sijoitustoiminnan nettotuotot käyvin arvo in = Raportointikauden lopun ja alun markkina-arvojen muutos - kauden aikana tapahtuneet kassavirrat. Kassavirralla tarkoitetaan ostojen/kulujen ja myyntien/tuottojen erotusta.
- 2) Sitoutunut pääoma = Markkina-arvo raportointikauden alussa + päivittäin / kuukausittain aikapainotetut kassavirrat.
- 3) Sisältää korkorahastojen tuotot
- 4) Sisältää kiinteistösijoituksiin tilastoitavien sijoitusrahastojen ja yhteissijoitusyhtiöiden tuotot
- 5) Kaikki lainat omille kiinteistöille ja rakennusaikaiset saamiset sisältyvät kiinteistösijoituksiin.

Sijoitustoiminnan nettotuottoerittely ja tulos

	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2006	31.12.2005	31.12.2004
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Suorat nettotuotot	311,2	272,8	237,6	234,1	231,3
Lainasaamiset	5,7	4,0	4,4	5,9	11,5
Joukkovelkakirjalainat	192,6	154,3	167,8	167,1	156,3
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset	22,0	15,3	10,3	5,5	5,0
Osakkeet ja osuudet	59,7	68,4	25,2	28,1	31,6
Kiinteistösijoitukset	34,3	32,7	30,8	27,4	25,5
Muut sijoitukset	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut	-3,0	-1,9	-0,9	0,0	1,4
Arvonmuutokset kirjanpidossa ¹⁾	-442,4	78,8	80,2	70,7	70,1
Osakkeet ja osuudet	-349,9	96,8	70,2	22,7	54,8
Joukkovelkakirjalainat	-58,3	-28,2	14,7	47,9	20,9
Kiinteistösijoitukset	-34,8	9,5	-4,7	-0,2	-5,7
Muut sijoitukset	0,6	0,7	0,1	0,2	0,1
Sijoitustoiminnan nettotuotot kirjanpidossa	-131,2	351,6	317,9	304,7	301,4
Arvostuserojen muutos ²⁾	-535,9	-41,4	156,7	265,0	103,3
Osakkeet ja osuudet	-584,6	-8,6	244,4	267,1	37,3
Joukkovelkakirjalainat	62,1	-50,9	-150,6	-23,0	60,9
Kiinteistösijoitukset	-17,6	18,1	62,8	21,1	5,1
Muut sijoitukset	4,1	0,0	0,1	-0,2	0,0
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin	-667,1	310,3	474,6	569,7	404,7
Muut korkoerät ³⁾	-2,7	-7,1	10,5	-5,5	-5,6
Vastuuvelan tuottovaatimus ⁴⁾	-38,4	353,3	350,9	258,9	222,0
Sijoitustoiminnan kirjanpidollinen tulos	-95,5	-8,8	-22,5	40,3	73,8
Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvoin	-631,4	-50,1	134,2	305,3	177,1
Johdannaisten osuus sijoitustoiminnan nettotuotoista	15,5	31,9	3,0	-19,4	-0,3

1) Myyntivoitot ja -tappiot sekä muut kirjanpidon arvonmuutokset

2) Taseen ulkopuoliset arvonmuutokset

3) Sisältää mm. sellaiset tuloslaskelman erät, joita ei kirjata sijoitustoiminnan tuottoihin.

4) Vuonna 2008 täydennyskerrointa vastaavaa korkotuottovaatimusta ei lueta mukaan vastuuvelan tuottovaatimukseen.

**Keskinäinen
Eläkevakuutusyhtiö
Tapiola**

Konserni

**Tilinpäätös
2008**

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMA

VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA - LAKISÄÄTEINEN ELÄKEVAKUUTUS

		1.1.2008 - 31.12.2008		1.1.2007 - 31.12.2007	
Vakuutusmaksutulo	1		1 402 974 010,99		1 273 731 215,25
Sijoitustoiminnan tuotot	4		799 280 222,48		614 604 013,25
Korvauskulut					
Maksetut korvaukset	2	-1 176 353 624,35		-1 066 767 259,01	
Korvausvastuun muutos					
Kokonaismuutos		-239 994 872,00		-332 470 560,00	
Kannansiirron osuus		0,00		0,00	
		<u>-239 994 872,00</u>	-1 416 348 496,35	<u>-332 470 560,00</u>	-1 399 237 819,01
Vakuutusmaksuvastuun muutos					
Kokonaismuutos		201 627 511,35		-183 366 389,77	
Kannansiirron osuus		0,00	201 627 511,35	0,00	-183 366 389,77
		<u>0,00</u>		<u>0,00</u>	
Lakisääteiset maksut			0,00		0,00
Liikekulut	3		-46 829 036,93		-37 536 874,52
Sijoitustoiminnan kulut	4		-930 576 883,27		-262 344 631,13
Vakuutustekninen tulos			10 127 328,27		5 849 514,07

MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA

Lakisääteisen eläkevakuutuksen tekninen tulos			10 127 328,27		5 849 514,07
Muut tuotot					
Konsernireservin vähennys		123 347,28		213 303,44	
Muut		<u>306 245,13</u>	429 592,41	<u>500 512,18</u>	713 815,62
Muut kulut					
Konserniliikearvon poisto		-276 973,12		-274 198,12	
Muut		<u>-242 200,72</u>	-519 173,84	<u>-508 931,99</u>	-783 130,11
Osuus osakkuusyhtiöiden voitosta/tappiosta			92 429,47		129 031,28
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta					
Tilikauden vero		-4 529 073,65		-98,57	
Aikaisempien tilikausien verot		-2 960 313,91		-2 514 349,24	
Laskennallisen verovelan muutos		<u>-168 045,00</u>	-7 657 432,56	<u>-780 671,24</u>	-3 295 119,05
Voitto/tappio varsinaisesta toiminnasta			2 472 743,75		2 614 111,81
Voitto/tappio satunnaisten erien jälkeen			2 472 743,75		2 614 111,81
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta			461 799,20		-359 018,61
Tilikauden voitto			2 934 542,95		2 255 093,19

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASE

Vastaavaa

31.12.2008

31.12.2007

Aineettomat hyödykkeet	9						
Aineettomat oikeudet			3 711 520,28			3 809 120,28	
Konserniliikearvo			391 153,60			657 250,34	
Muut pitkävaikutteiset menot			<u>9 937 619,76</u>	14 040 293,64		<u>10 158 344,74</u>	14 624 715,36
Sijoitukset	5						
Kiinteistösijoitukset	6						
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet		637 114 457,55			705 001 554,58		
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä		<u>803 206,11</u>	637 917 663,66		<u>287 380,26</u>	705 288 934,84	
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrityksissä	7						
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä		4 251 491,00			4 199 445,50		
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä		<u>0,00</u>	4 251 491,00		<u>0,00</u>	4 199 445,50	
Muut sijoitukset							
Osakkeet ja osuudet	7	1 227 676 570,44			1 847 675 612,84		
Rahoitusmarkkinavälineet		4 684 840 389,50			4 253 185 997,29		
Kiinnelainasaamiset	8	64 724 960,28			70 685 407,14		
Muut lainasaamiset	8	297 961 963,62			83 630 208,08		
Talletukset		78 100 000,00			89 302 347,10		
Muut sijoitukset		<u>0,00</u>	6 353 303 883,84		<u>184 255,03</u>	6 344 663 827,48	
Jälleenvakuutustalletesaamiset			<u>0,00</u>	6 995 473 038,51		<u>0,00</u>	7 054 152 207,82
Saamiset	15						
Ensivakuutustoiminnasta							
Vakuutuksenottajilta		58 470 260,96			54 538 933,02		
Vakuutusedustajilta		<u>0,00</u>	58 470 260,96		<u>0,00</u>	54 538 933,02	
Jälleenvakuutustoiminnasta			0,00			0,00	
Muut saamiset			<u>32 797 878,34</u>	91 268 139,30		<u>8 363 809,20</u>	62 902 742,22
Muu omaisuus							
Aineelliset hyödykkeet							
Koneet ja kalusto	9	1 355 489,69			2 083 232,61		
Muut aineelliset hyödykkeet		<u>0,00</u>	1 355 489,69		<u>0,00</u>	2 083 232,61	
Rahat ja pankkisaamiset			9 688 062,36			7 292 303,44	
Muu omaisuus			<u>91 833,07</u>	11 135 385,12		<u>81 833,07</u>	9 457 369,12
Siirtosaamiset							
Korot ja vuokrat			106 295 686,00			84 147 608,70	
Muut siirtosaamiset			<u>163 095 273,33</u>	269 390 959,33		<u>123 881 554,80</u>	208 029 163,50
			<u>7 381 307 815,90</u>			<u>7 349 166 198,02</u>	

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASE

Vastattavaa

31.12.2008

31.12.2007

Oma pääoma	10						
Pohjarahasto			840 939,63			840 939,63	
Takuupääoma			807 302,05			807 302,05	
Arvonkorotusrahasto			100 912,76			100 912,76	
Vapaat rahastot			47 547 202,18			44 881 943,18	
Vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan siirretty osuus			4 044 962,36			4 086 584,21	
Konsernin edellisten tilikausien voitto/tappio			-14 281 591,78			-12 023 310,49	
Konsernin tilikauden voitto/tappio		2 934 542,95			2 255 093,19		
Tilikauden voittoon sisältyvä osuus poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutoksesta		41 618,48	2 976 161,43	42 035 888,63	-1 837 365,47	417 727,72	39 112 099,07
Vähemmistöosuus					13 982 408,24		17 277 695,64
Konsernireservi	11			531 251,42			654 598,70
Vakuutustekninen vastuvelka	12						
Vakuutusmaksuvastuu		4 337 929 026,20			4 539 556 537,55		
Jälleenvakuuttajien osuus		0,00	4 337 929 026,20		0,00	4 539 556 537,55	
Korvausvastuu		2 898 136 765,00			2 658 141 893,00		
Jälleenvakuuttajien osuus		0,00	2 898 136 765,00	7 236 065 791,20	0,00	2 658 141 893,00	7 197 698 430,55
Pakolliset varaukset							
Eläkevaraus				199 684,00			0,00
Velat	15						
Lainat rahoituslaitoksilta	13		54 497 926,20			58 084 508,69	
Laskennallinen verovelka	11/14		1 587 451,70			1 650 695,57	
Muut velat			23 694 506,42	79 779 884,32		22 248 792,29	81 983 996,55
Siirtovelat	15				8 712 908,08		12 439 377,52
				7 381 307 815,90		7 349 166 198,02	

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

	2008	2007
Epäsuora rahoituslaskelma		
Liiketoiminnan rahavirta		
Voitto (tappio) varsinaisesta toiminnasta/ voitto (tappio) ennen satunnaisia eriä	2 472 743,75	2 614 111,81
Oikaisut		
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	38 367 360,65	515 836 949,77
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonnkorotukset	347 566 665,87	55 739 509,82
Pakollisten varausten muutos	199 684,00	0,00
Pakollisen vastuuvajauksen muutos		
Suunnitelman mukaiset poistot	18 873 339,23	21 905 157,16
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		
Muut oikaisut	63 697 337,18	-99 807 015,47
Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta	471 177 130,68	496 288 713,09
Käyttö pääoman muutos:		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-)/vähennys (+)	-89 727 192,91	-8 949 857,20
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+)/vähennys (-)	-2 512 044,18	4 864 757,57
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	378 937 893,59	492 203 613,46
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista	-3 852 915,64	-3 790 366,27
Maksetut välittömät verot	-7 490 236,23	-2 514 447,81
Rahavirta ennen satunnaisia eriä	367 594 741,72	485 898 799,38
Liiketoiminnan satunnaisista eristä johtuva rahavirta (netto)		
Liiketoiminnan rahavirta	367 594 741,72	485 898 799,38
Investointien rahavirta		
Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-305 275 257,60	-592 379 772,19
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	-52 278 569,78	106 763 469,51
Vähemmistöosuuden lisäys/vähennys	-2 833 488,19	-23 533,77
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-1 214 331,37	-6 634 305,55
Investointien rahavirta	-361 601 646,93	-492 274 142,00
Rahoituksen rahavirta		
Lainojen nostot		6 224 210,00
Lainojen takaisinmaksut	-3 586 582,49	
Oman pääoman lisäys/vähennys	-3,39	-3,92
Maksetut osingot/takuupääoman korot ja muu voitonjako	-10 750,00	-11 500,00
Rahoituksen rahavirta	-3 597 335,88	6 212 706,08
Rahavarojen muutos	2 395 758,91	-162 636,54
Rahavarat tilikauden alussa	7 292 303,44	7 454 939,98
Rahavarat tilikauden lopussa	9 688 062,36	7 292 303,44

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMAN LIITTEET

1. Vakuutusmaksutulo	2008		2007	
Ensivakuutus				
TyEL:n mukainen perusvakuutus				
Työnantajan osuus	992 429 880,36		873 244 178,25	
Työntekijän osuus	<u>246 662 453,00</u>	1 239 092 333,36	<u>241 545 229,00</u>	1 114 789 407,25
TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus		2 077 420,17		2 723 069,37
YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus		161 767 209,63		156 175 269,30
YEL:n mukainen lisäeläkevakuutus		<u>37 047,83</u>		<u>43 469,33</u>
Valtion eläkerahastoon suoritettava				
siirtymämaksu		0,00		0,00
Jälleenvakuutus		0,00		0,00
<i>Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta</i>		<u>1 402 974 010,99</u>		<u>1 273 731 215,25</u>
Jälleenvakuuttajien osuus		0,00		0,00
<i>Vakuutusmaksutulo</i>		<u><u>1 402 974 010,99</u></u>		<u><u>1 273 731 215,25</u></u>
Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista				
TyEL		-3 703 030,05		-5 339 808,19
YEL		<u>-2 751 577,20</u>		<u>-3 200 821,43</u>
		<u>-6 454 607,25</u>		<u>-8 540 629,62</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMAN LIITTEET

2. Maksetut korvaukset

2008

2007

Ensivakuutus

Maksettu eläkkeensaajille

TyEL:n mukainen perusvakuutus	804 273 877,07
TyEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	12 280 483,08
YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus	170 675 863,00
YEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	1 116 875,53

988 347 098,68

744 875 772,92
11 886 290,22
157 326 416,87
1 066 714,64

915 155 194,65

Maksettu/saatu vastuunjakokorvauksia

TyEL-eläkkeet	179 760 600,68
YEL-eläkkeet	46 752 958,00

141 974 357,78
45 572 316,91

Osuus työttömyysvakuutusrahaston (TVR) vakuutusmaksusta ja palkattomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannustenjaosta

YEL:n valtion osuus	-34 296 120,75
VEKL:n valtion korvaus	-13 177 766,00
	-6 256,72

179 033 415,21

-35 896 393,94
-9 068 444,00
-1 020,00

142 580 816,75

Jälleenvakuutus

0,00

0,00

0,00

0,00

Korvaustoiminnon hoitokulut

8 039 004,23

7 986 124,73

Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut

934 106,23

1 045 122,88

Maksetut korvaukset ennen

1 176 353 624,35

1 066 767 259,01

jälleenvakuuttajien osuutta

0,00

0,00

Jälleenvakuuttajien osuus (-)

1 176 353 624,35

1 066 767 259,01

Maksetut korvaukset yhteensä

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMAN LIITTEET

3. Liikekulut sekä henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

	2008	2007
3.1. Kokonaisliikekulut toiminnoittain		
Maksetut korvaukset		
Korvaustoiminnon hoitokulut	8 039 004,23	7 986 124,73
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut	934 106,23	1 045 122,88
	<u>8 973 110,46</u>	<u>9 031 247,61</u>
Liikekulut	46 829 036,93	37 536 874,52
Sijoitustoiminnan kulut		
Kulut kiinteistösijoituksista	2 264 584,46	1 636 916,09
Kulut muista sijoituksista	4 118 774,82	2 759 329,24
	<u>6 383 359,28</u>	<u>4 396 245,33</u>
Muut kulut	519 173,84	783 130,11
Yhteensä	<u>62 704 680,51</u>	<u>51 747 497,57</u>

3.2. Tuloslaskelman erä liikekulut

Vakuutusten hankintamenot		
Ensivakuutuksen palkkiot	210 917,42	2 189 671,09
Tulevan jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	0,00	0,00
Muut vakuutusten hankintamenot	<u>11 789 168,06</u>	<u>8 670 898,59</u>
	12 000 085,48	10 860 569,68
Vakuutusten hoitokulut	18 399 271,52	15 201 526,78
Hallintokulut		
Lakisääteiset maksut		
ETK:n kustannusosuus	5 478 495,00	5 227 280,00
Oikeushallintomaksu	324 559,55	341 115,91
VVV:n valvontamaksu	228 578,00	217 356,00
Muut erät	<u>-84 797,61</u>	<u>-3 198 377,47</u>
	5 946 834,94	2 587 374,44
Hallintokulut	10 482 844,99	8 887 403,62
Menevän jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	0,00	0,00
Yhteensä	<u>46 829 036,93</u>	<u>37 536 874,52</u>

3.3. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

3.3.1. Henkilöstökulut 1)

Palkat ja palkkiot	8 598 818,43	16 039 840,52
Eläkekulut	1 544 862,87	3 025 998,18
Muut henkilösivukulut	<u>742 707,59</u>	<u>1 077 001,92</u>
Yhteensä	<u>10 886 388,89</u>	<u>20 142 840,62</u>

1) Yhtiöryhmäpalveluissa työskentelevät eivät ole vuoden 2008 alusta alkaen enää työsuhteessa Eläke-Tapiolaan.

3.3.2. Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset

Toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja		
Palkat ja palkkiot	359 814,00	353 327,00
Eläkesitoumukset		Toimitusjohtajan eläkeikä on 63 vuotta. Varatoimitusjohtajan eläke-edut ovat lakisääteiset.
Annetut rahalainat ja niiden ehdot		Ei annettu rahalainoja
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset		Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia
Hallitus ja hallituksen varajäsenet		
Palkat ja palkkiot	455 085,00	493 739,00
Annetut rahalainat ja niiden ehdot		Ei annettu rahalainoja
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset		Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia
Hallintoneuvosto		
Palkat ja palkkiot	64 540,00	40 410,00
Annetut rahalainat ja niiden ehdot		Ei annettu rahalainoja
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset		Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia

3.3.3. Henkilöstön keskimääräinen luku tilikauden aikana

Konttorihenkilöstö	188	187
Myyntihenkilöstö	-	-
Kiinteistöhenkilöstö	-	-

3.4. Tilintarkastajan palkkiot eriteltyinä toimeksiantoryhmittäin

Tilintarkastus	97 397,01	81 319,88
Tilintarkastuslain 1§:n 1:n momentin		
2 kohdassa tarkoitettujen toimeksiannon	5 929,20	18 493,88
Veroneuvonta	21 561,76	0,00
Muut palvelut	0,00	0,00
Yhteensä	<u>124 887,97</u>	<u>99 813,76</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMAN LIITTEET

4.1. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

	2008		2007	
Sijoitustoiminnan tuotot				
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyhtiöihin				
Osinkotuotot	0,00		0,00	
Korkotuotot	20,76		239,04	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	20,76	<u>0,00</u>	239,04
Tuotot kiinteistösijoituksista omistusyhteisyhtiöihin				
Osinkotuotot	0,00		0,00	
Korkotuotot	20 116,60		26 241,60	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	20 116,60	<u>0,00</u>	26 241,60
Tuotot kiinteistösijoituksista muihin yrityksiin				
Osinkotuotot	0,00		0,00	
Korkotuotot	550 815,02		657 354,24	
Muut tuotot	<u>80 191 782,89</u>	80 742 597,91	<u>81 314 614,64</u>	81 971 968,88
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot	59 329 687,24		66 184 413,42	
Korkotuotot	229 500 209,63		188 974 890,27	
Muut tuotot	<u>233 406 705,99</u>	522 236 602,86	<u>105 734 758,29</u>	360 894 061,98
Yhteensä		602 999 338,13		442 892 470,49
Arvon alentumisten palautukset		46 026 438,13		13 546 660,17
Myyntivoitot		<u>150 254 446,22</u>		<u>158 164 882,59</u>
Yhteensä		799 280 222,48		614 604 013,25
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösijoituksista				
Omistusyhteisyhtiöiset	0,00		0,00	
Muut yritykset	<u>-35 075 937,66</u>	-35 075 937,66	<u>-33 071 932,47</u>	-33 071 932,47
Kulut muista sijoituksista		-279 165 066,75		-86 326 750,24
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut				
Omistusyhteisyhtiöiset	0,00		0,00	
Muut	<u>-3 852 915,64</u>	-3 852 915,64	<u>-3 790 366,27</u>	-3 790 366,27
Yhteensä		-318 093 920,05		-123 189 048,98
Arvon alentumiset ja poistot				
Arvon alentumiset	-393 593 104,00		-69 286 169,99	
Rakennusten suunnitelmapoistot	<u>-16 356 843,22</u>	-409 949 947,22	<u>-18 467 999,08</u>	-87 754 169,07
Myyntitappiot		<u>-202 533 016,00</u>		<u>-51 401 413,08</u>
Yhteensä		-930 576 883,27		-262 344 631,13
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonkorotuksia ja niiden oikaisua		-131 296 660,79		352 259 382,12
Sijoitusten arvonkorotus	0,00		0,00	
Sijoitusten arvonkorotuksen oikaisu	<u>0,00</u>	0,00	<u>0,00</u>	0,00
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		<u>-131 296 660,79</u>		<u>352 259 382,12</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

5.1. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Sijoitukset	2008 Jäljellä oleva hankintameno	2008 Kirjanpitoarvo	2008 Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset			
Kiinteistöt	552 825 250,06	552 926 162,82	710 411 219,42
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyhteisöissä	1 176 077,16	1 176 077,16	1 568 900,00
Muut kiinteistöosakkeet	83 012 217,57	83 012 217,57	94 397 587,00
Lainasaamiset omistusyhteisyhteisöiltä	803 206,11	803 206,11	803 206,11
	<u>637 816 750,90</u>	<u>637 917 663,66</u>	<u>807 180 912,53</u>
Sijoitukset omistusyhteisyhteisöissä			
Osakkeet ja osuudet	4 251 491,00	4 251 491,00	4 251 491,00
Rahamarkkinavälineet	0,00	0,00	0,00
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00
	<u>4 251 491,00</u>	<u>4 251 491,00</u>	<u>4 251 491,00</u>
Muut sijoitukset			
Osakkeet ja osuudet	1 227 676 570,44	1 227 676 570,44	1 288 706 524,55
Rahoitusmarkkinavälineet	4 684 840 389,50	4 684 840 389,50	4 715 896 389,98
Kiinnelainasaamiset	64 724 960,28	64 724 960,28	64 724 960,28
Muut lainasaamiset	297 961 963,62	297 961 963,62	297 961 963,62
Talletukset	78 100 000,00	78 100 000,00	78 100 000,00
Muut sijoitukset	0,00	0,00	0,00
	<u>6 353 303 883,84</u>	<u>6 353 303 883,84</u>	<u>6 445 389 838,43</u>
	<u>6 995 372 125,75</u>	<u>6 995 473 038,51</u>	<u>7 256 822 241,97</u>
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää			
Korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenoerotusta	18 514 069,42		
Indeksiin sidottujen lainojen tuottoa	0,00	<u>18 514 069,42</u>	
Kirjanpitoarvo sisältää			
Tuloutettuja arvonorotuksia		0,00	
Muita arvonorotuksia		<u>100 912,76</u>	
		<u>100 912,76</u>	
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			<u>261 349 203,46</u>
5.2. Ei-suojaavien johdannaisten arvostusero			<u>12 316 980,60</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

6. Kiinteistösjoitukset

Kiinteistösjoitusten muutokset:	2008	2008	2008
	Kiinteistöt ja	Lainasaamiset	Lainasaamiset
	kiinteistöosakkeet	konserniyrityksiltä	omistusyhteisyrityksiltä
Hankintameno 1.1.	859 144 036,19	0,00	287 380,26
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	-1 070 657,99		
Lisäykset	29 407 055,84	0,00	515 825,85
Vähennykset	-80 985 430,39	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	806 495 003,65	0,00	803 206,11
Kertyneet poistot 1.1.	-98 940 984,74		
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	1 070 657,99		
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	10 028 989,06		
Tilikauden poistot	-15 134 548,64		
Kertyneet poistot 31.12.	-102 975 886,33		
Arvonalentumiset 1.1.	-55 302 409,63		
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	8 593 052,54		
Tilikauden arvonalentumiset	-21 785 333,51		
Arvonalentumisten palautukset	1 989 118,07		
Arvonalentumiset 31.12.	-66 505 572,53		
Arvonkorotukset 1.1.	100 912,76		
Lisäykset	0,00		
Vähennykset	0,00		
Siirrot erien välillä	0,00		
Arvonkorotukset 31.12.	100 912,76		
Kirjanpitoarvo 31.12	637 114 457,55	0,00	803 206,11

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

Jäljellä oleva hankintameno	92 577,09
Kirjanpitoarvo	92 577,09
Käypä arvo	143 125,00

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

7. Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä

2008

Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä

Hankintameno 1.1.	4 199 445,50
Lisäykset	52 045,50
Vähennykset	0,00
Siirrot erien välillä	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>4 251 491,00</u>
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u>4 251 491,00</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

7.1. Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä

Osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Oirabi Oy	Espoo	50,00	9 600,82	339,66
Suomen Metsäsijoitus Oy	Espoo	25,00	16 954 289,44	202 236,39
Vakuutusneuvonta Aura Oy	Espoo	33,33	12 187,55	404,38
Vakuutusneuvonta Pohja Oy	Espoo	33,33	12 144,44	402,98
Yhteensä			16 988 222,25	203 383,41

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

7.2. Muut sijoitukset

Osakkeet ja osuudet	Osuus osakkeista %	Määrä	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kotivaltio
Kotimaiset yhtiöt, noteeratut					
Alma Media	2,48 %	1 852 800,00	5 665 085,71	9 171 360,00	
Amer- Sports	1,33 %	968 700,00	5 192 232,00	5 192 232,00	
Cargotec	0,80 %	440 000,00	3 559 600,00	3 559 600,00	
Comptel	0,78 %	840 000,00	579 600,00	579 600,00	
Finnair	1,78 %	2 276 444,00	11 076 132,16	11 131 811,16	
Fiskars	0,77 %	600 001,00	3 341 202,64	4 176 006,96	
Fortum	0,15 %	1 361 176,00	11 496 962,64	20 730 710,48	
Huhtamäki	0,81 %	850 000,00	3 740 000,00	3 740 000,00	
HKScan	2,21 %	748 831,00	3 309 833,02	3 309 833,02	
Ilkka-Yhtymä	0,63 %	92 924,00	721 836,84	789 854,00	
Kemira	1,43 %	1 786 500,00	10 605 235,31	10 611 810,00	
Kesko	0,69 %	674 500,00	12 006 100,00	12 006 100,00	
Kone	0,37 %	964 040,00	14 971 541,20	14 971 541,20	
Lassila & Tikanoja	5,09 %	1 974 240,00	13 649 834,28	21 716 640,00	
Nokia	0,05 %	1 835 400,00	20 372 940,00	20 372 940,00	
Nokian Renkaat	0,73 %	908 000,00	4 688 352,89	7 182 280,00	
Pöyry	2,99 %	1 760 000,00	12 247 287,68	13 763 200,00	
Ponsse	3,36 %	939 500,00	4 227 750,00	4 227 750,00	
PKC Group	4,55 %	809 600,00	2 631 200,00	2 631 200,00	
Ramirent	0,28 %	300 000,00	975 000,00	975 000,00	
Stockmann	1,64 %	1 011 484,00	9 882 198,68	9 882 198,68	
Suominen Yhtymä	5,41 %	1 283 850,00	847 341,00	847 341,00	
Tamfelt	3,89 %	1 072 766,00	5 371 341,29	5 601 562,20	
Tekla	4,56 %	1 029 000,00	2 368 828,27	3 838 170,00	
Tietoanator	1,26 %	910 000,00	7 070 700,00	7 070 700,00	
Uponor	1,85 %	1 356 500,00	9 178 894,09	10 445 050,00	
UPM-Kymmene	0,20 %	1 032 300,00	9 290 700,00	9 290 700,00	
Vacon	3,82 %	584 500,00	4 091 500,00	10 696 350,00	
Wulff-Yhtiöt	5,30 %	350 000,00	805 000,00	805 000,00	
YIT	0,70 %	886 600,00	4 060 628,00	4 060 628,00	
Muut			490 000,00	490 000,00	
Yhteensä			198 514 857,70	233 867 168,70	
Kotimaiset yhtiöt, noteeraamattomat					
Arek Oy	7,00 %	980 000,00	980 000,00	980 000,00	
Citec Information Oy Ab	5,12 %	4 795,00	543 273,50	543 273,50	
Fibox Oy Ab	5,10 %	2 187,00	656 100,00	656 100,00	
Fingrid Oyj	4,51 %	150,00	5 045 637,79	5 045 637,79	
Moventas Oy	1,24 %	30 185,00	3 063 777,50	3 063 777,50	
Satel Oy	12,63 %	625,00	1 708 789,33	1 943 750,00	
Sato Oyj	5,17 %	2 295 540,00	13 964 458,48	13 964 458,48	
Seligson & Co Oyj	12,20 %	150 667,00	979 335,50	979 335,50	
Tapiola Pankki Oy	7,32 %	3 535,00	7 811 090,00	7 811 090,00	
TA-Yhtymä Oy B	14,53 %	237 414,00	565 964,38	565 964,38	
Vakuutusosakeyhtiö Garantia	4,93 %	2 960,00	2 048 169,14	2 048 169,14	
Muut			4 674 015,14	6 437 196,38	
Yhteensä			42 040 610,76	44 038 752,67	
Ulkomaiset yhtiöt, noteeratut					
Acergy	0,41 %	800 000,00	3 200 000,00	3 200 000,00	Iso-Britannia
Adidas	0,14 %	275 000,00	7 463 500,00	7 463 500,00	Saksa
Astrazeneca	0,03 %	477 500,00	13 485 970,56	13 485 970,56	Iso-Britannia
Austevoll Seafood	0,38 %	700 000,00	789 743,59	789 743,59	Norja
Avon Products	0,09 %	400 000,00	6 450 075,82	6 906 660,92	Yhdysvallat
ABB	0,03 %	800 000,00	8 224 058,94	8 393 265,99	Sveitsi
Bayer	0,01 %	113 000,00	4 543 961,64	4 695 150,00	Saksa
Bkw Fmb Energie	0,40 %	212 500,00	14 595 959,60	14 595 959,60	Sveitsi
BASF	0,03 %	305 000,00	7 999 360,04	8 457 650,00	Saksa
Cermaq	0,60 %	555 400,00	1 503 852,31	1 503 852,31	Norja
E.ON	0,03 %	515 000,00	12 924 013,09	14 646 600,00	Saksa
Ekornes	1,82 %	671 300,00	4 613 035,90	4 613 035,90	Norja
Electricite De France	0,02 %	300 000,00	12 450 000,00	12 450 000,00	Ranska
Eriks Group	2,63 %	283 350,00	7 367 100,00	7 367 100,00	Alankomaat
EDF Energies Nouvelles	0,40 %	312 500,00	7 890 625,00	7 890 625,00	Ranska
Fred Olsen Energy	0,84 %	561 000,00	10 587 076,92	10 587 076,92	Norja
Fresenius Medical Care	0,11 %	335 000,00	11 158 850,00	11 158 850,00	Saksa
Getinge	0,52 %	1 286 805,00	11 042 018,17	11 042 018,17	Ruotsi
Heineken	0,09 %	459 375,00	10 060 312,50	10 060 312,50	Alankomaat
Hennes & Mauritz	0,11 %	790 000,00	22 202 851,89	22 202 851,89	Ruotsi
Husqvarna	0,56 %	1 600 000,00	6 079 116,84	6 079 116,84	Ruotsi
Modern Times Group	0,85 %	433 200,00	6 715 197,79	6 715 197,79	Ruotsi
Munters	2,49 %	1 870 950,00	6 609 427,78	6 609 427,78	Ruotsi

New Wave Group	3,13 %	1 420 000,00	816 467,34	816 467,34	Ruotsi
Novartis	0,02 %	545 000,00	18 770 392,21	19 341 077,44	Sveitsi
Novozymes	0,43 %	233 000,00	6 784 562,43	13 071 967,36	Tanska
Orkla	0,23 %	2 353 570,00	8 787 116,15	10 971 257,08	Norja
Partners Group	0,35 %	94 465,00	4 770 959,60	4 770 959,60	Sveitsi
Petroleum Geo-Services	0,33 %	600 000,00	1 701 538,46	1 701 538,46	Norja
Sandvik	0,17 %	2 020 000,00	9 105 795,77	9 105 795,77	Ruotsi
Seadrill	0,13 %	500 000,00	2 825 641,03	2 825 641,03	Bermuda
Siemens	0,01 %	63 700,00	3 131 627,70	3 355 716,00	Saksa
Statoil Hydro	0,04 %	1 120 000,00	13 083 897,44	13 083 897,44	Norja
Svenska Handelsbanken	0,14 %	850 000,00	9 852 805,89	9 852 805,89	Ruotsi
Symrise	0,74 %	880 000,00	8 782 400,00	8 782 400,00	Saksa
Syngenta	0,04 %	40 000,00	5 397 979,80	5 397 979,80	Sveitsi
Synthes	0,16 %	190 000,00	16 547 683,53	17 068 013,47	Yhdysvallat
SBM Offshore	0,45 %	660 000,00	6 170 340,00	6 170 340,00	Alankomaat
Telenor	0,09 %	1 550 000,00	7 360 512,82	7 360 512,82	Norja
TeliaSonera	0,09 %	3 920 000,00	13 798 400,00	13 798 400,00	Ruotsi
Tesco	0,02 %	1 400 000,00	5 291 338,58	5 291 338,58	Iso-Britannia
Tqs Nopec Geophysical Co	0,73 %	753 990,00	2 679 564,46	2 679 564,46	Norja
Venture Production	0,93 %	1 400 000,00	6 257 742,78	6 257 742,78	Iso-Britannia
Yara International	0,21 %	625 000,00	9 535 256,41	9 535 256,41	Norja
Zimmer Holdings	0,06 %	125 000,00	3 630 451,97	3 630 451,97	Yhdysvallat
Yhteensä			363 038 582,75	375 783 089,46	

Sijoitusrahastot

Aventum Aasia REIT Plus			2 298 957,99	2 298 957,99	Suomi
Aventum Global Reit			5 502 332,96	5 502 332,96	Suomi
BlueBay Emerging Market Select Bond Fund			26 321 961,96	26 321 961,96	Luxemburg
BlueBay High Yield Enhanced Fund			28 363 816,23	28 363 816,23	Luxemburg
EQ Technology			5 398 306,04	5 398 306,04	Suomi
Fondita Nordic Micro Cap B			5 326 031,42	5 326 031,42	Suomi
Fourton Odysseus			26 152 585,63	26 152 585,63	Suomi
Fourton Stamina			24 739 743,91	24 739 743,91	Suomi
Seligson Global Top 25 Pharmaceuticals			8 306 477,78	8 306 477,78	Suomi
Tapiola Aasia-Tyynimeri			6 893 333,33	6 893 333,33	Suomi
Tapiola Eurooppa			14 220 726,54	14 220 726,54	Suomi
Tapiola High Yield			31 243 269,06	31 243 269,06	Suomi
Tapiola Hyvinvointi			12 429 112,56	12 429 112,56	Suomi
Tapiola Itä-Eurooppa			1 991 981,68	1 991 981,68	Suomi
Tapiola Kehittyvät Markkinat			16 290 995,14	20 037 390,05	Suomi
Tapiola Kinteistö			11 014 685,00	11 014 685,00	Suomi
Tapiola Trendi			14 067 781,58	14 067 781,58	Suomi
Tapiola Tulevaisuus			8 378 859,75	8 378 859,75	Suomi
Tapiola USA			10 077 853,02	10 077 853,02	Suomi
Vanguard Emerging Markets Stock Index			47 173 230,81	47 173 230,81	Irlanti
Vanguard US 500 Stock Index			22 742 156,31	22 742 156,31	Irlanti
Vanguard-Japan STK IND EUR			34 045 852,12	34 045 852,22	Irlanti
Wegelin Lux Equity Active Indexing World			30 655 141,12	30 655 141,12	Luxemburg
Yhteensä			393 635 191,94	397 381 586,95	

Pääomasijoitusrahastot

Aberdeen European Shopping Property Fund SICAV			3 620 764,27	3 620 764,27	Luxemburg
Aberdeen Property Funds SICAV Pan-Nordic			15 789 573,66	15 789 573,66	Luxemburg
Altor Fund II (No. 1) Limited Partnership			3 708 282,74	3 708 282,74	Jersey
Apax Europe VII - B, L.P.			8 890 656,08	8 890 656,08	Iso-Britannia
AXA LBO Fund IV			4 986 560,68	4 986 560,68	Ranska
AXA Secondary Fund IV L.P.			3 984 536,90	3 984 536,90	Jersey
Bio Fund Ventures II Ky			699 077,01	699 077,01	Suomi
Bio Fund Ventures III Ky			1 194 220,15	1 194 220,15	Suomi
Bowmark Capital Partners IV, L.P.			964 435,70	964 435,70	Iso-Britannia
Bridgepoint Europe III, L.P.			6 081 903,56	6 081 903,56	Iso-Britannia
Capman Equity VII A L.P.			3 080 344,42	3 614 248,00	Guernsey
Capvis Equity III L.P.			4 590 000,00	4 590 000,00	Jersey
Charterhouse Capital Partners VIII LP No. 1.2			5 626 473,00	5 626 473,00	Iso-Britannia
Eqvitec Technology Fund II Ky			3 730 735,14	3 730 735,14	Suomi
European Added Value Fund, L.P.			16 445 829,80	16 445 829,80	Iso-Britannia
European Fund Investments II Limited Partnership			772 027,00	772 027,00	Iso-Britannia
Exilion Real Estate I Ky			7 515 000,00	7 515 000,00	Suomi
Finnmezzanine Rahasto III A Ky			556 028,34	636 497,00	Suomi
Gresham 4A			1 086 887,98	1 086 887,98	Iso-Britannia
HealthCap IV Bis L.P.			830 264,45	830 264,45	Yhdysvallat
Ibersuizas Capital Fund II, L.P.			2 547 473,69	4 024 777,60	Guernsey
Indigo Capital V L.P.			5 336 931,00	5 336 931,00	Iso-Britannia
Industri Kapital 2000 Limited Partnership XI			1 390 186,24	1 635 026,85	Jersey
Industri Kapital 2004 Limited Partnership I			3 177 235,68	3 177 235,68	Jersey
Industri Kapital 2007 Limited Partnership III			4 075 049,60	4 075 049,60	Jersey
Industrie & Finance Investissements 2 FCPR			2 266 907,66	2 280 535,98	Ranska
ING Real Estate European Industrial Fund C.V.			15 553 107,60	15 553 107,60	Alankomaat
MB Equity Fund III Ky			1 752 147,33	1 897 217,00	Suomi
MB Equity Fund IV Ky			737 869,00	737 869,00	Suomi
MGP Europe Fund III L.P.			3 353 315,06	3 353 315,06	Iso-Britannia
Nexit INFOCOM II L.P.			1 330 062,09	1 330 062,09	Guernsey
Nordic Mezzanine Fund II Limited Partnership			745 314,84	1 286 527,92	Iso-Britannia
Nordic Mezzanine Fund III Limited Partnership			850 860,55	850 860,55	Guernsey
Partners Group Secondary L.P.			3 170 365,67	4 138 486,71	Yhdysvallat

Partners Group U.S. Venture 2004, L.P.	4 139 808,15	4 139 808,15 Yhdysvallat
Paul Capital Top Tier Investments III, L.P.	3 673 427,16	3 684 344,80 Yhdysvallat
PBW II Real Estate Fund S.A.	9 039 708,36	9 039 708,36 Luxemburg
The PanEuropean Property Limited Partnership	19 448 989,90	19 448 989,90 Iso-Britannia
Tapiola KR I Ky	35 531 488,30	35 531 488,30 Suomi
The Fourth Cinven Fund (No. 4) Limited Partnership	6 894 847,80	6 894 847,80 Iso-Britannia
TPG Partners VI, LP	698 586,62	698 586,62 Yhdysvallat
Muut	10 580 044,11	13 753 177,08
Yhteensä	230 447 327,29	237 635 926,77
Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet yhteensä	1 227 676 570,44	1 288 706 524,55

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

8. Muut sijoitukset

8.1. Muut lainasaamiset erittely vakuuden mukaan:

	2008	2007
Pankkitakaus	196 061 299,41	40 243 005,44
Takausvakuutus	39 009 263,93	9 383 126,10
Vakuutuskirja	0,00	0,00
Muu vakuus	29 893 201,35	4 494 509,12
Jäljellä oleva hankintameno yhteensä	<u>264 963 764,69</u>	<u>54 120 640,66</u>
Ei vakuudelliset jäljellä oleva hankintameno yhteensä	<u>32 998 198,93</u>	<u>29 509 567,42</u>
	<u>297 961 963,62</u>	<u>83 630 208,08</u>

8.2. Eläkelainasaamisten yhteismäärä

Muut kiinnelainasaamiset	147 462,73	164 481,29
Muut lainasaamiset	232 694 131,17	45 832 104,10
<i>Jäljellä oleva hankintameno yhteensä</i>	<u>232 841 593,90</u>	<u>45 996 585,39</u>

8.3. Pääomalainojen yhteismäärä

Muut lainasaamiset	1 582 563,40	1 303 690,15
<i>Jäljellä oleva hankintameno yhteensä</i>	<u>1 582 563,40</u>	<u>1 303 690,15</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

9. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset

	2008 Aineettomat oikeudet ja pitkä- vaikutteiset menot	2008 Konserni- liikearvo	2008 Kalusto
Hankintameno 1.1.	19 554 691,18	1 330 721,62	8 428 575,96
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	-2 061 966,91	0,00	0,00
Lisäykset	1 496 014,67	0,00	63 741,75
Vähennykset	0,00	-128,00	-943 521,21
Siirrot erien välillä	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	18 988 738,94	1 330 593,62	7 548 796,50
Kertyneet poistot 1.1.	-5 587 226,16	-673 471,28	-6 345 343,35
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	2 061 966,91	0,00	0,00
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,00	128,00	588 096,16
Tilikauden poistot	-1 814 339,65	-266 096,74	-436 059,62
Kertyneet poistot 31.12.	-5 339 598,90	-939 440,02	-6 193 306,81
Kirjanpitoarvo 31.12.	13 649 140,04	391 153,60	1 355 489,69

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

10.1. Oman pääoman muutokset	1.1.2008	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2008
Pohjarahasto	840 939,63	0,00	0,00	840 939,63
Takuupääoma	807 302,05	0,00	0,00	807 302,05
Arvonkorotusrahasto	100 912,76	0,00	0,00	100 912,76
Varmuusrahasto	44 836 996,32	2 650 000,00	0,00	47 486 996,32
Käyttörahassto	44 946,86	26 009,00	-10 750,00	60 205,86
Vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan siirretty osuus	4 086 584,21	0,00	-41 621,85	4 044 962,36
Konsernin edellisten tilikausien voitto/tappio	-12 023 310,49	0,00	-2 258 281,29	-14 281 591,78
Konsernin tilikauden voitto/tappio	2 255 093,19	2 934 542,95	-2 255 093,19	2 934 542,95
Tilikauden voittoon sisältyvä osuus poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutoksesta	-1 837 365,47	1 878 983,95	0,00	41 618,48
	<u>417 727,72</u>	<u>4 813 526,90</u>	<u>-2 255 093,19</u>	<u>2 976 161,43</u>
Oman pääoman muutokset yhteensä	<u>39 112 099,07</u>	<u>7 489 535,90</u>	<u>-4 565 746,34</u>	<u>42 035 888,63</u>
10.2. Arvonkorotusrahaston erittely				
Arvonkorotusrahasto 1.1.				100 912,76
Lisäykset				0,00
Arvonkorotusten peruutukset				0,00
Arvonkorotusrahasto 31.12.				<u>100 912,76</u>
Josta käyttöomaisuuteen liittyvää				100 912,76
10.3. Oman pääoman jakautuminen ehdotetun voitonjaon jälkeen				
Takuuosuuden omistajien osuus:				
Takuupääoma				807 302,05
Ehdotettu voitonjako takuupääoman omistajille				0,00
Takuuosuuden omistajien osuus				<u>807 302,05</u>
Vakuutusentottajien osuus ehdotetun voitonjaon jälkeen				41 228 586,58
10.4. Laskelma voitonjakokelpoisista varoista				
Tilikauden voitto/tappio				2 976 161,43
+ Muu vapaa oma pääoma tasanimikkeittäin				
Varmuusrahasto				47 486 996,32
Vararahasto				0,00
Käyttörahassto				60 205,86
Muut vapaat rahastot				0,00
Vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan siirretty osuus				<u>4 044 962,36</u>
Muu vapaa pääoma yhteensä				51 592 164,54
- Taseen osoittama tappio				-14 281 591,78
- Yhtiöjärjestyksen mukaan vararahastoon siirrettävä tai muutoin jakamatta jätettävä määrä				
- Muut jakokelvottomat erät				
- Määrä, joka konserniin kuuluvien yhteisöjen tilinpäätössiirroista on konsernitiilinpäätöksessä merkitty omaan pääomaan				<u>-4 044 962,36</u>
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä				<u>36 241 771,83</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

11. Tilinpäätössiirtojen kertymä ja konsernireservin muutokset

	2008
Poistoero	
Kertynyt poistoero 1.1.	6 002 459,77
Lisäykset	0,00
Vähennykset	-412 260,70
Kertynyt poistoero 31.12.	<u>5 590 199,07</u>
Vapaaehtoiset varaukset	
Luottotappiovaraus 1.1.	0,00
Lisäykset	0,00
Vähennykset	0,00
Luottotappiovaraus 31.12.	<u>0,00</u>
Asuintalovaraus 1.1.	188 495,40
Lisäykset	345 689,00
Vähennykset	-18 800,00
Asuintalovaraus 31.12.	<u>515 384,40</u>
Vapaaehtoiset varaukset yhteensä	<u>515 384,40</u>
Tilinpäätössiirtojen kertymä yhteensä	<u>6 105 583,47</u>
Jaettu	
Omaan pääomaan	-4 044 962,36
Vähemmistöosuuteen	-473 169,41
Laskennalliseen verovelkaan	-1 587 451,70
	0,00
Verokanta	26 %
Konsernireservi	
Konsernireservi 1.1.	654 598,70
Lisäykset	0,00
Vähennykset	-123 347,28
Konsernireservi 31.12.	<u>531 251,42</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET

31.12.2008

12.1. Vakuutustekninen vastuuelka

2008

2007

Vakuutusmaksuvastuu		
Vastaiset eläkkeet	4 100 637 506,00	3 927 613 657,00
Osittamaton lisävakuutusvastuu	490 409 263,20	590 089 538,55
Ositettu lisävakuutusvastuu	12 700 000,00	19 600 000,00
Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu	-265 817 743,00	2 253 342,00
Vakuutusmaksuvastuu yhteensä	<u>4 337 929 026,20</u>	<u>4 539 556 537,55</u>

Korvausvastuu		
Alkaneet eläkkeet	2 595 163 091,00	2 363 122 636,00
Tasoitumäärä	302 973 674,00	295 019 257,00
Korvausvastuu yhteensä	<u>2 898 136 765,00</u>	<u>2 658 141 893,00</u>

Vakuutustekninen vastuuelka yhteensä

7 236 065 791,20

7 197 698 430,55

12.2. TVYL 6.luvun 14§:n mukaiset lisäedut

Ositettu lisävakuutusvastuu	1.1.	19 600 000,00	18 000 000,00
Tilivuonna maksetut asiakashyvitykset (-)		-19 600 000,00	-18 000 000,00
Siirto ositettuun lisävakuutusvastuuseen (+)		12 700 000,00	19 600 000,00
Ositettu lisävakuutusvastuu	31.12.	<u>12 700 000,00</u>	<u>19 600 000,00</u>

13. Velat, jotka erääntyvät maksettavaksi viiden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua

Lainat rahoituslaitoksilta	54 497 926,20	58 084 508,69
----------------------------	---------------	---------------

14. Laskennalliset verovelat

Poistoeron ja varausten jaosta aiheutunut laskennallinen verovelka	1 587 451,70	1 650 695,57
--	--------------	--------------

Arvostuseroista laskettu verovelka ei realisoitu lähitulevaisuudessa.

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

15. Saamiset ja velat

	2008	2007
15.2. Saamisten erittely osakkuusyrietykset		
Saamiset omistusyhteisyrietyksiltä		
Muut saamiset	508,76	239,04
	<u>508,76</u>	<u>239,04</u>
Saamiset yhteistoimintayrietyksiltä		
Muut saamiset	3 866 966,79	1 929 240,57
	<u>3 866 966,79</u>	<u>1 929 240,57</u>
Saamiset, muut		
Muut saamiset	37 788,09	1 853 321,30
	<u>37 788,09</u>	<u>1 853 321,30</u>
15.3. Velkojen erittely osakkuusyrietykset		
Velat yhteistoimintayrietyksille		
Muut velat	3 588 160,92	2 265 027,27
	<u>3 588 160,92</u>	<u>2 265 027,27</u>
15.4 Siirtovelkojen erittely	2008	2007
Ennakkoon maksetut vakuutusmaksut	3 061 573,64	1 740 067,55
Velat henkilöstölle	1 896 501,35	4 295 594,65
Johdannaisten arvostustappio	2 455 250,55	5 336 527,45
Muut siirtovelat	1 299 582,54	1 067 187,87
	<u>8 712 908,08</u>	<u>12 439 377,52</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2008

16. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

16.1. Vakuudet	2008	2008	2007	2007
	Vakuudet/pantit/ takaukset yms sitoumukset	Velan määrä	Vakuudet/pantit/ takaukset yms sitoumukset	Velan määrä
Omien velkojen vakuudeksi				
Kiinteistökiinnitykset	214 270 082,00	54 452 926,20	219 470 082,00	57 056 581,70
	<u>214 270 082,00</u>	<u>54 452 926,20</u>	<u>219 470 082,00</u>	<u>57 056 581,70</u>

16.2. Taseeseen sisällyttömät vastuusitoumukset ja vastuu

Johdannaissopimukset

	2008	2007
Korkojohdannaiset		
<i>Koronvaihtosopimukset</i>		
Kohde-etuus		
Käypä arvo		
<i>Termini- ja futuurisopimukset, avoimet</i>		
Kohde-etuus	0,00	500 000 000,00
Valuuttajohdannaiset		
<i>Termini- ja futuurisopimukset, avoimet</i>		
Kohde-etuus	238 709 408,67	685 156 386,87
Käypä arvo	12 088 164,30	3 799 687,10
Osakejohdannaiset		
<i>Optiosopimukset, avoimet</i>		
Ostetut		
Kohde-etuus	0,00	0,00
Käypä arvo	0,00	0,00
Muut johdannaissopimukset		
<i>Koronvaihtosopimukset</i>		
Ostetut		
Kohde-etuus	12 000 000,00	15 000 000,00
Käypä arvo	228 816,30	86 511,33
Arvonlisäverovastuut		
<i>Arvonlisäverotuksen ryhmärekisteröintiin liittyen</i>		
Yhteistoimintayritykset	762 569,08	1 786 292,93
	<u>762 569,08</u>	<u>1 786 292,93</u>
<i>Arvonlisäverolain 33§:n mukainen vähennysten palautusvelvollisuus</i>	23 948 762,99	19 117 376,61
Muut vastuusitoumukset		
Merkintäsitoumukset	388 568 924,94	287 211 868,38
Ostositoumukset	18 500 000,00	0,00

17. Lähipiirilainat

Rahalainat vakuutusyhtiön tai vakuutusyhtiön konserniin kuuluvan yhteisön taikka vakuutusyhtiössä määräysvaltaa käyttävän yhteisön tai säätiön tai tällaisen yhteisön tai säätiön määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön toimitusjohtajalle, hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenelle tai tilintarkastajalle

Yhtiö ei ole antanut otsikossa mainittua rahalainaa.

Rahalainat sille, jolla takuuosuuden omistuksen nojalla voi olla vähintään 10 prosenttia vakuutusyhtiön takuuosuuksista tai takuuosuuksien tuottamasta äänimäärästä taikka vastaava omistus tai äänivalta vakuutusyhtiön kanssa samaan konserniin kuuluvassa yhteisössä

Yhtiö ei ole antanut otsikossa mainittua rahalainaa.

Rahalainat, jos työeläkevakuutusyhtiön taseeseen sisältyy rahalainoja työeläkevakuutusyhtiön kanssa samaan konserniin kuuluvalla yhtiöllä tai TVYL:n 5§ 4 momentissa tarkoitettuun yhteistyöryhmään kuuluvalla yhteisöllä

Yhtiö ei ole antanut otsikossa mainittua rahalainaa.

Rahalainat, jotka on annettu yhteistyöryhmään kuuluvan yhteisön toimitusjohtajalle, hallituksen, hallintoneuvoston jäsenelle tai tilintarkastajalle

Rahalainat yhteensä eivät ylitä 200 000 euroa

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TYTÄRYRITYKSET JA OSAKKUUSYRITYKSET 31.12.2008

TYTÄRYRITYKSET			Kotipaikka	Omistusosuus
1	Oy	Business Park Mankkaa 2	Espoo	100,0 %
2	Oy	Business Park Mankkaa Tornio 1	Espoo	100,0 %
3	Oy	Elkes	Espoo	100,0 %
4	Kiinteistö Oy	Espoon Jänismäki	Espoo	100,0 %
5	Asunto Oy	Espoon Punakaneli	Espoo	100,0 %
6	Kiinteistö Oy	Espoon Viirikuja 1	Espoo	100,0 %
7	Kiinteistö Oy	F-Medi II	Espoo	90,0 %
8	Kiinteistö Oy	FMO Tapiola	Espoo	70,0 %
9	Kiinteistö Oy	Hauki	Helsinki	100,0 %
10	Kiinteistö Oy	Helsingin Aleksis Kiven katu 11	Espoo	63,2 %
11	Kiinteistö Oy	Helsingin Hämeentie 109-111	Espoo	76,0 %
12	Asunto Oy	Helsingin Linnankoskenkatu 4	Helsinki	100,0 %
13	Asunto Oy	Helsingin Puuskakuja 23	Helsinki	100,0 %
14	Asunto Oy	Helsingin Puuskarinne 7	Helsinki	100,0 %
15	Kiinteistö Oy	Helsingin Suvilahdenkatu 2	Espoo	90,6 %
16	Kiinteistö Oy	Helsinki-Vantaa Logistics Center	Espoo	70,0 %
17	Kiinteistö Oy	Helsingin Erottajankulma	Espoo	100,0 %
18	Kiinteistö Oy	Hertsikka	Espoo	100,0 %
19	Kiinteistö Oy	Jyväskylän Kolmikulma	Jyväskylä	100,0 %
20	Asunto Oy	Jyväskylän Schaumanin Puistotie 19	Jyväskylä	100,0 %
21	Asunto Oy	Jyväskylän Suuruspääntie 8	Jyväskylä	100,0 %
22	Kiinteistö Oy	Järvenkynnys	Espoo	100,0 %
23	Asunto Oy	Järvenpään Kartanontie 15	Järvenpää	100,0 %
24	Kiinteistö Oy	Kasarmintorin Kauppakeskus	Espoo	100,0 %
25	Asunto Oy	Kotkan Kirkkokatu	Kotka	100,0 %
26	Kiinteistö Oy	Kouvolan Kauppalankatu 13	Espoo	100,0 %
27	Kiinteistö Oy	Kouvolan Mikko	Espoo	100,0 %
28	Kiinteistö Oy	Kouvolan Tapiola	Espoo	54,0 %
29	Kiinteistö Oy	Kulonpohja	Espoo	100,0 %
30	Kiinteistö Oy	Kuopion Kauppakatu 26-30	Kuopio	100,0 %
31	Kiinteistö Oy	Kuparitalo 1	Espoo	100,0 %
32	Kiinteistö Oy	Kyttälän Keskus	Tampere	81,3 %
33	Asunto Oy	Lahden Purserinsaari	Lahti	100,0 %
34	Asunto Oy	Lapinniemen Majakka	Tampere	100,0 %
35	Oy	Lappeenrannan Kulmatalo	Lappeenranta	100,0 %
36	Asunto Oy	Lappeenrannan Pikisaarenranta	Lappeenranta	100,0 %
37	Kiinteistö Oy	Melkonkatu 8	Espoo	86,7 %
38	Kiinteistö Oy	Mäntsälän Keskustie 1	Espoo	100,0 %
39	Kiinteistö Oy	Oulun Cinematori	Espoo	70,0 %
40	Asunto Oy	Oulun Hallituskatu 25	Oulu	100,0 %
41	Kiinteistö Oy	Oulun Hotellitori	Espoo	70,0 %
42	Kiinteistö Oy	Oulun Kirkkokatu 21	Espoo	100,0 %
43	Oy	Possesif	Espoo	100,0 %
44	Kiinteistö Oy	Quartetto E	Espoo	100,0 %
45	Kiinteistö Oy	Rauman Hakunintie 12	Espoo	100,0 %
46	Kiinteistö Oy	Rauman Hakunintie 26	Espoo	100,0 %
47	Kiinteistö Oy	Robert Huberin tie 7	Espoo	100,0 %
48	Asunto Oy	Rovaniemen Lapintapiola	Rovaniemi	100,0 %
49	Kiinteistö Oy	Sanomala II	Espoo	80,0 %
50	Oy	Simonkentän Hotelliikiinteistö	Espoo	60,0 %
51	Asunto Oy	Tapiolan Caritas	Oulu	100,0 %
52	Kiinteistö Oy	Tapiolankynnys	Espoo	100,0 %
53	Ky	Tapra	Espoo	100,0 %
54	Asunto Oy	Turun Itäinen Rantakatu 68	Turku	100,0 %
55	Kiinteistö Oy	Turun Ovakonkatu 2	Turku	100,0 %
56	Asunto Oy	Turun Purserinpuisto	Turku	100,0 %
57	Kiinteistö Oy	Valimontie 27	Espoo	100,0 %

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI**TYTÄRYRITYKSET JA OSAKKUUSYRITYKSET 31.12.2008**

TYTÄRYRITYKSET			Kotipaikka	Omistusosuus
58	Kiinteistö Oy	Vantaan Hakintie	Espoo	70,0 %
59	Asunto Oy	Vantaan Martinteer	Vantaa	100,0 %
60	Kiinteistö Oy	Vantaan Rajatorpantie 8	Espoo	100,0 %

OSAKKUUSYRITYKSET			Kotipaikka	Omistusosuus
1	Oy	Suomen Metsäsijoitus	Helsinki	25,0 %
2	Oy	Vakuutusneuvonta Aura	Espoo	33,3 %
3	Oy	Vakuutusneuvonta Pohja	Espoo	33,3 %
4	Oy	Oirabi	Espoo	50,0 %
5	Oy	Glasnost	Espoo	33,3 %
6	Oy	Kampintorni	Espoo	50,0 %
7	Oy	Pohja-yhtymä	Espoo	27,3 %

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

EHDOTUS VOITON KÄYTTÄMISESTÄ

Hallitus ehdottaa, että tilikauden voitto 2 705 029,00 euroa käytetään seuraavasti:

Varmuusrahastoon siirretään	2 690 000,00
Käyttörahastoon siirretään	15 029,00

Mikäli hallituksen ehdotus voiton käyttämisestä hyväksytään, jakautuu yhtiön oma pääoma seuraavasti:

Pohjarahasto	840 939,63
Takuupääoma	807 302,05
Varmuusrahasto	47 486 996,32
Käyttörahasto	60 205,86
	<u>49 195 443,86</u>

TOIMINTAKERTOMUKSEN JA TILINPÄÄTÖKSEN 31.12.2008 ALLEKIRJOITUKSET

Espoossa 6. päivänä maaliskuuta 2009

Harri Miettinen

Eeva-Liisa Inkeroinen

Kaija Kallinen

Asmo Kalpala

Kari Kaukinen

Arto Okkonen

Heli Puura

Jari Saine

Ann Selin

Risto Suominen

Pauli Torkko

Satu Huber
toimitusjohtaja

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

Suoritetusta tarkastuksesta on tänään annettu tilintarkastuskertomus.

Espoossa 12. päivänä maaliskuuta 2009

PricewaterhouseCoopers Oy
KHT-yhteisö

Juhani Tuomala
KHT

Hannu Pellinen
KHT

TILINTARKASTUSKERTOMUS

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiolan yhtiökokoukselle

Olemme tarkastaneet Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiolan kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.–31.12.2008. Tilinpäätös sisältää sekä konsernin että emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Hallituksen ja toimitusjohtajan vastuu

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta ja siitä, että ne antavat oikeat ja riittävät tiedot Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Hallitus vastaa kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja toimitusjohtaja siitä, että kirjanpito on lain mukainen ja että varainhoito on luotettavalla tavalla järjestetty.

Tilintarkastajan velvollisuudet

Tilintarkastajan tulee suorittaa tilintarkastus Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti ja sen perusteella antaa lausunto tilinpäätöksestä, konsernitiilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta. Hyvä tilintarkastustapa edellyttää ammattieettisten periaatteiden noudattamista ja tilintarkastuksen suunnittelua ja suorittamista siten, että saadaan kohtuullinen varmuus siitä, että tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa ei ole olennaisia virheellisyksiä ja että emoyhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja ovat toimineet vakuutusyhtiölain ja työeläkeyhtiöistä annetun lain mukaisesti.

Tilintarkastustoimenpiteillä tulisi varmistua tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen lukujen ja muiden tietojen oikeellisuudesta. Toimenpiteiden valinta perustuu tilintarkastajan harkintaan ja arvioihin riskeistä, että tilinpäätöksessä on väärinkäytöksestä tai virheestä johtuva olennainen virheellisyys. Tarvittavia tarkastustoimenpiteitä suunniteltaessa arvioidaan myös tilinpäätöksen laadintaan ja esittämiseen liittyvää sisäistä valvontaa. Lisäksi arvioidaan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yleistä esittämistapaa, tilinpäätöksen laatimisperiaatteita sekä johdon tilinpäätöksen laadinnassa soveltamia arvioita.

Tilintarkastus on toteutettu Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Käsityksemme mukaan olemme suorittaneet tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvia tarkastustoimenpiteitä lausuntoamme varten.

Lausunto

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat ristiriidattomia.

Espoossa 12. päivänä maaliskuuta 2009

PricewaterhouseCoopers Oy
KHT-yhteisö

Juha Tuomala
KHT

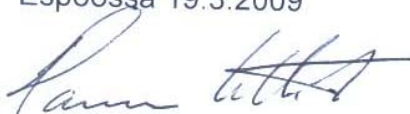

Hannu Pellinen
KHT

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiola

HALLINTONEUVOSTON LAUSUNTO

Perehdyttyään tilinpäätökseen, konsernitilinpäätökseen ja tilintarkastuskertomukseen vuodelta 2008 hallintoneuvosto ehdottaa, että tilinpäätös ja konsernitilinpäätös vahvistetaan ja hallituksen ehdotus voiton käyttämisestä hyväksytään.

Espoossa 19.3.2009

Hannu Anttila
hallintoneuvoston
puheenjohtaja